

84.4УКР
CP Б 95

ВАЛЕНТИН БИЧКО

ЗЕМЛЯ
ВЕСЕЛИЙ
ЦВІТ

ВАЛЕНТИН БИЧКО

**ЗЕМЛІ
ВЕСЕЛИЙ
ЦВІТ**

Вірші для дітей

ВИДАВНИЦТВО
ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
«ВЕСЕЛКА»
КИЇВ 1972

У2
Б95

Збірка поезій Валентина Бичка сповнена піонерської романтики й ліризму, позначена добрим і лагідним гумором. До збірки увійшли вірші, гуморески, казки, поеми, пісні — доробок кращих творів поета, що видається до 60-річчя з дня його народження.

Збірка якоюсь мірою узагальнює в етичній формі діла піонерської організації імені В. І. Леніна, 50-річчя якої відзначається в 1972 році. Вона з повним правом може увійти в бібліотечку кожного піонера.

М а л ю н к и
О Л Е С Я Б И Ч К А

СПІВЕЦЬ КРАЇНИ ПІОНЕРІЇ

Коли ти, юний друже, візьмеш до рук цю книжку віршів, що народилися під пером твого улюбленого поета, пильно вчитайся в кожен рядок: перед твоїм зором постає чарівний світ. День за днем, рік за роком ти здійснюватимеш великі й важливі справи, благородні й героїчні вчинки— ходитимеш до школи, працюватимеш у полі і в садку, відстоюватимеш чесність, принциповість, боротимешся за правду, за щирість...

А іноді глянеш критичним оком на себе, усміхнешся з свого незугарного вчинку, замислишся, навіщо образив товарища, як міг байдикувати, коли товариші робили стільки цікавого і корисного...

На твоїй землі, зігріта любов'ю Комуністичної партії, ласкою рідного народу, розквітає країна Піонерія, заселена чотирма мільйонами червоногалстучних жителів, серед яких перебуваєш і ти.

Реальний світ країни Піонерії — то багатоповерхові школи, в яких здобуває освіту неспокійне плем'я; то ділянки припшкільних зелених городів і садків, жовтавих дослідних полів, на яких вирощуєш ти високі врожаї. Казкові палаци в містах, гомінкі табори в лісах і горах, на берегах річок і озер — це місця, де відпочиває й розважається кожен житель твого піонерського краю. Навчання і труд, будні і свята, здобування знань, відкриття чогось нового, досі невідомого — все те мов у реальному житті дорослих, твоїх батьків і старших братів...

А ось поетичний світ країни Піонерії, змальований уявою і словом твого щирого співця:

мовби ті самі школи, ті самі ділянки, ті самі палаци й табори...

мовби ті самі твої земляки — чорняві й біляві, стрижені й з кісками,

кирпаті і в ластовинні, — зовсім різні, неподібні, але близькі одне до одного у прагненнях, мріях і ділах своїх...

Усе мовби те саме, а насправді інше: відблиск, іскра, яскравий спалах — художнє відображення дійсного сонячного світу.

І все це вилилося з душі поета — відданого співця країни Піонерії, та належить уже не стільки йому, скільки тобі, твоїм ровесникам — володарям твого чудового краю.

Ви завжди разом — поет і ти, ви в усьому разом — і в житті, і в труді, і в походах!..

Цієї весни ви разом відзначите видатну дату — 50 років від дня народження піонерської організації. Це буде 19 травня, коли кожен з вас рапортуватиме Батьківщині, Комуністичній партії, рідному народові про свої хороші справи, про свої світлі мрії.

Та не мине й місяця, — це буде 17 червня, — як ви знову разом відзначатимете шістдесятий день народження свого улюбленого поета, який ось уже майже п'ятдесят літ оспівує країну Піонерію.

Піонерії — п'ятдесят!.. Але не старіє вона, і ніколи не втратить своєї юної запальності, молодечої завзятості!..

Поетові Валентину Бичку, щирому другові піонерії — шістдесят. І хоч скроні його вкрила прозора паморозь сивини (не може людина не старіти), все ж обличчя, як і раніше, відсвічує лагідною усмішкою, веселими іскринками міняться жвавві очі. І уста з-під пишних вусів мовби промовляють:

Хіба уже як дощик,
Хлюпань-бульбань-полощик,
Гуляє поза вікнами,
 то нам
Сидіти коло печі,
Стуливши свої плечі,
Й подрімувати тихо, мов дідам?

Звичайно, ні!.. Незважаючи на літа, Валентин Бичко зберігає у житті — юнацьку бадьорість, у серці — нерозтрачену щирість, у творчості — свіжість почуттів!..

А все це тому, що життєвий і творчий шлях Валентина Бичка якнайтісніше пов'язаний з народом, з Батьківщиною, з Комуністичною партією

сю. А все це тому, що від перших днів створення піонерської організації і до сьогодні він лишається її рядовим бійцем, її першим сурмачем.

У його творах глибоко відбито життя нашого народу, життя країни Пionерії, свідком якого був сам поет. Адже він народився в робітничому Харкові незадовго до Жовтневої революції, і мужні оборонці завоювань Радянської влади на Україні, герої, про яких не доводилось читати і в казках, пройшли перед його зором і закарбувалися у пам'яті на все життя. Багато років по тому ці перші враження і відчуття нового буремного світу ожили в художніх образах поеми «Син Жовтня».

Раннє дитинство Валентина Бичка минуло в сільській місцевості, на берегах чарівної Удай-ріки в ті дні, коли організовувались перші піонерські загони, що носили тоді на Україні ім'я спартаківських. І майбутній поет стає першим піонером-спартаківцем, а пізніше, коли йому не сповнилося ще й тринадцяти літ, — працює вже юним кореспондентом першої піонерської української газети «На зміну» (тепер «Зірка»). Пише статті, нариси, виступає з першими своїми віршами. Романтику тих літ, піонерські будні і життєві незгоди того часу поклав Валентин Бичко нещодавно в основу своєї першої біографічної повісті «Благословлялося на світ», яку з захопленням прочитали мільйони школярів у газеті «Зірка», де вона публікувалася під назвою «Зорі».

По закінченні інституту Валентин Бичко чителював у школі, працював у дитячому театрі, в редакціях газет і журналів. Після війни тривалий час очолював піонерську газету «Зірка», журнал «Піонерія», був головним редактором видавництва «Молодь». І всі ці довгі роки він підтримував тісні зв'язки з своїми друзями — жителями країни Пionерії, юнкорами дитячих газет і журналів. Та й сьогодні, коли поет перебуває на творчій роботі, він часто відвідує школи, дитячі бібліотеки, табори, веде жваве листування з юними читачами. Діла і мрії піонерії — це турботи й клопоти її співця!..

Країні Пionерії — її історії, її героїці, її святковим і щоденним справам присвячено більшість поезій Валентина Бичка, що відзначаються піднесеністю, врочистістю, баладною схвильованістю.

Піонерська романтика в цих творах має глибоку значимість, бо пов'язана з народженням нового життя радянських людей, з революційною діяльністю В. І. Леніна, з героїчною роботою Комуністичної партії у справі побудови комуністичного суспільства. Так на звичайне, здава-

лось би, питає, — хто був першим «піонером юним»? — поет у вірші «Промінь сонця» відповідає цілим образом: сповненою символічного узагальнення картиною. Простий хлопчак, герой цього вірша, після розмови з В. І. Леніним починає дивитися на світ уже іншими очима — перед ним розкривається вся глибина здійсненого в країні, і він знаходить місце й собі в загальнонародній боротьбі. Символом сонця, яке засвітив юному поколінню Ілліч, стає червона краватка, і вона освітлює йому шлях у цій боротьбі.

Бо вийшов хлопець в світлу вулиць повинь
І сяйно-сяйно усміхнувся враз.
Упав йому на груди сонця промінь
І галстуком червоним зав'язавсь.

За тим першим піонером, як стверджує поет, «побігли діти звідусюди», і промінці Ленінового сонця так само зав'язалися їм на грудях червоними краватками.

Значимість високого звання «піонер», приналежність юних до великої армії борців за революційні ідеали Валентин Бичко розкриває у своїй поезії за допомогою різних художніх засобів. Проте одним з найуживаніших є художньо-образне розкриття символіки червоного кольору. При цьому він вибирає різні жанри: вірш, пісня, балада, поема, казка; різні художньо-поетичні форми: спогад, звертання, сюжетна розповідь від першої особи і від автора, закличний вірш, вірш-монолог тощо. Приміром, у віршах-спогадах «Три зорі», «Розмова біля костра», «Крила», «Моїм юним друзям» поет говорить, як про найвищу гордість, що червоний галстук — це «син знамена», що в ньому — «вогонь боїв і кров бійців густа», що його ні скинути, ні забути ніколи не можна, бо він «у серце племнем вроста». А в таких поезіях, як «Балада про знамено», «Крила сміливих», «Твій галстук», з баладною піднесеністю утверджує єдність старшого і молодшого поколінь, спадковність революційних традицій, наголошуючи на тому, що «кров безгомінна» батьків влилася в піонерський галстук.

Почуття гордості від того, що ти піонер, що ти в усьому перший, що з тебе мають брати приклад інші, Валентин Бичко художньо розв'язує як у поезіях з революційного минулого, так і у віршах з «буденного повсякдення» піонерського життя. Але він недвозначно підкреслює, що його

персонажі не якісь виняткові одинаки, неймовірні герої, — вони типові представники своєї країни Піонерії, віддані сини і дочки Радянської Батьківщини. Бо в тій вималюваній поетичною уявою Валентина Бичка країні оселилися, як і в житті, справді тільки ті, хто хоче гідно нести прапор своїх батьків, хто прагне гарно вчитися і залюбки допомагати старшим. Тут і Павлик Морозов, і Василько-піонер, і «веселі школярі» — Іван, Люда, Ната, і хлоп'ята й дівчата, які збирають колгоспний урожай, і ті, що люблять змістовно й радісно проводити своє дозвілля, завжди і в будь-якій обстановці пам'ятаючи про свій почесний обов'язок піонера-громадянина.

Адже ти, нинішній піонере, гідно несеш естафету, передану тобі в руки батьками, що мужньо долали нелегкий шлях боротьби довжиною в п'ятдесят героїчних літ. І цю історичну єдність старшого і твого покоління, спільність ваших поглядів і прагнень Валентин Бичко неодноразово підкреслює в багатьох своїх творах. У відомій «Баладі про знамено» ця думка образно втілена в такій картині: бувалий солдат-прапорносець, побачивши вперше на грудях у сина багряний галстук і торкнувши його рукою, відчуває в ньому часточку того знамена, яке в грозові дні війни шуміло «на вітрі в полум'ї заграє» над головами його побратимів-бійців. Глибокі батькові почуття відповідно передаються й синові. І той, як і мільйони твоїх ровесників, усвідомлює, що

Носить він буде галстук, як знамено
Старий солдат під кулями носив.

Художньої переконливості у цій баладі досягнуто і глибокою думкою: священне ставлення до червоного кольору як символу революційної боротьби (у солдата — до бойового прапора, у сина — до піонерського галстука), і цілою низкою поетичних засобів. Так, наприклад, образ солдата гіперболізовано, він — «увесь у ранах», він пройшов «сто земель, сто рік» «по всіх дорогах заходу і сходу», чим схожий з образами народних богатирів. А кількаразове повторення (рефрен) цієї гіперболи ще більше звеличує героїзм відважного бійця.

У віршах «Твій галстук», «Тільки вперед», «Павлик Морозов», «Наша вожата» Валентин Бичко натхненно оспівує високі піонерські традиції кількох поколінь — від піонера Павлика Морозова до піонера космосу Юрія Гагаріна. І хоч вони жили і здійснювали свої подвиги в різний час,

їхня заслуга перед Батьківщиною однаково велика. І червоний галстук не просто саяв на їхніх грудях, а символізував їхнє гаряче серце — «серце юного бійця».

Тема єдності поколінь червоним багрянцем освітлює поезію Валентина Бичка про революційно-піонерську символіку, про високе звання піонера, про глибокий зміст життя і боротьби юних лєнінців. Адже не турбота про особисте благополуччя, а пристрасне вболівання за долю товариша, за справи колективу, за народний добробут і щастя надають юному піонерові відваги і сміливості здійснювати благородні вчинки. Таким був Павлик Морозов, таким є Василько-піонер, і такою хоче стати дівчинка, що йде лісом серед ночі по ліки для хворої мами...

Звання «піонер» до багато чого зобов'язує, навіть до подвигу. І хай цей порух душі не завжди значимий, не завжди відчутний для інших, він підносить кожного як у власних очах, так і в очах товаришів. Цілком очевидно, що Василькові («Василько-піонер») ніколи не доводилось битися, а дівчинці («Дівчинка йде серед ночі») ходити лісом уночі. Однак і Василько, не подумавши навіть про те, що його можуть добряче віддупцювати троє урвителив, і дівчинка, так само не уявивши, які жахи чекають на неї у лісі, — обоє без вагань вдаються до благородного пориву. Їм сили надає для цього високе звання — піонер! Вірність цьому званню, освяченому кров'ю батьків, допомагає Василькові вступити в бійку одному проти трьох лобуряк, а дівчинці побороти в собі природний страх. А хіба ж може бути інакше, хіба ж не так вчинив би й ти, мій юний друже?..

Щоправда, ще багато хто, пов'язавши собі червону краватку, жде-вичікує того моменту, коли зможе враз здійснити щось незвичайне. А життя, як на те, ніяк не «підсовує» йому такого щасливого випадку. І поки наш «герой» жде, його однолітки живуть повнокровним життям: вчать, здобувають перші навички праці, допомагають старшим. А як же інакше? Вчитайся, друже, у вірші «Веселі школярі», «Я прийду раніш за всіх», «Найдорожчий у цілому світі», «У день один, в той самий час», присвячені шкільному навчанню, або у вірші «На жнивях», «Пісенька», «Справжні внуки Ілліча», «Онуківська бригада», в яких оспівано посильну працю твоїх друзів. І ти побачиш привабливі образи завзятих школярів і працелюбів — твоїх ровесників, що від хорошого навчання і допомоги старшим відчувають найбільшу моральну насолоду і задоволення. Тим-то

й зігріто ці твори щирою любов'ю автора, озвучено наспівним передзвоном, осяяно ряхтінням сонячно-радісних іскринок...

Коли ж хтось із твоїх однолітків не вмів, не може чи й не хоче йти одним шляхом з тобою, як про це читаємо у віршах «Будильник», «Діло майстра боїться», «Барабанщик Іван» та інших, — тоді Валентин Бичко вдається до лукавого жарту, до гіркої іронії. І поетів сміх начебто й не ображає твого товариша, але змушує його глибоко замислитись над своєю поведінкою, над своїми вчинками, зрештою, над своїм життям: у кого вчитися, з кого брати приклад?

А вчитися є в кого!..

Образи смілих борців революції, громадянської і Вітчизняної воєн, образи комуністів, комсомольців і героїв-піонерів, образи бійців трудового фронту, що постають з поезій «Дума про партію», «Друге ім'я», «Лист із сімнадцятого року», «Арсенальська мати», «В боях під Сталінградом», «Два богатирі», «Каховка-Каховка...», «Коваль», з поем «Літа піонерські», «Син Жовтня», «Горицвіт», «Казка про мрію», — ось ці високі взірці громадянської мужності, які кличуть кожного жителя країни Піонерії до навчання, праці і боротьби.

Особливе місце в поезії Валентина Бичка посідають віршовані оповідання «Дівчинка із Смольного», «Розмова у теплушці», «Дві зустрічі», «Живий пам'ятник», «На лісовій дорозі», «Землі української хліб», «Снігурі», «Перше вогнище», «На суботнику», «Зустріч з революцією», «Гвоздики», присвячені життю і революційній діяльності В. І. Леніна, ім'я якого носить твоя піонерська організація. Висвітленню цієї величної теми поет віддав багато років, намагаючись якнайповніше і якнайяскравіше втілити в своїх творах безсмертну любов народу до вождя світового пролетаріату.

З величезного громаддя фактів і подій Ленінового життя він вибирає і художньо осмислює переважно ті, які найближчі до зрозуміння і сприйняття юним читачем: сюжети цих віршованих оповідань будуються найчастіше на зустрічах Володимира Ілліча з твоїми ровесниками — хлопчиками і дівчатками тих далеких, але незабутніх літ.

Революційна пристрась, самовідданість революційній справі, непримирненість до ворогів, любов до знедолених, працьовитість, закоханість у життя, в усе прекрасне, скромність, чуйність, ніжність до трудящої людини, до дітей — це лише деякі з тих благородних рис Ілліча, які зо-

лотими іскорками сяють у поезії Валентина Бичка. Разом з окремими штрихами Ленінової зовнішності, манери говорити, мислити, сперечатися вони складають мовби своєрідний мозаїчний портрет-образ, витворений талановитою рукою піонерського співця.

Мільйони юних читачів України і за її межами (твори Валентина Бичка перекладено російською й багатьма іншими мовами Радянського Союзу) вдячні поетові за його ненастанний труд у відтворенні улюбленого образу Володимира Ілліча, у натхненному оспівуванні життя країни Піонерії. За багаторічну працю в справі комуністичного виховання підростаючого покоління, за книги «То не маки цвітуть», «Над озером зорі», «До нас прийшов Ленін» і «Син Жовтня» Валентин Бичко у Ленінському ювілейному році перший з-поміж українських письменників удостоєний республіканської комсомольської премії імені Миколи Островського.

...Пливуть літа. Вчора ти, друже, був ще жовтеньям, сьогодні — вже піонер, а завтра станеш комсомольцем. Та в кожному періоді свого громадського життя ти зможеш звернутися до нев'яучої поезії Валентина Бичка і почерпнути в ній наснагу своїм добрим, благородним справам. Твій співець завжди крокує з тобою поряд!..

Б о г д а н Ч а й к о в с ь к и й

Наш ленінський вогонь

Ми знов стрічаєм Новий рік
З незвіданих доріг,
З-за снігової далини,
З-за обрїїв весни...
Він нам із щедрістю несе
Що треба лиш — усе:
Сніги, дощі — на урожай,
Веселку на весь край.
І хліб, і сіль, і добру сталь
Для сіячів і ткаль.
На поміч нашому труду
Ще й силу молоду.
О, це не простий Новий рік
Ступає на поріг.
На ньому галстук, мов костер,
Він — юний піонер.
Літам він нашим знає лік,
Це ювілейний рік.

Хоч п'ятдесят уже нам літ —
Родились ми на світ
Не так давно, не так давно,
Але це все одно,
Бо з юних днів своїх батьків,
З трудів їх і боїв
Ведем свого ми часу лік,

*Складаємо свій вік.
Батьки і досі зберегли
І нам передали
Тепло своїх міцних долонь,
Свій ленінський вогонь.*

*О, це не простий Новий рік
Ступає на поріг.
На ньому галстук, мов костер,
Він — юний піонер.*

Іллічата

Коли мені в'язали галстук —
Зорі окрилець вогневий,
Я говорив:
— Майбутнє, здрастуй!
Я подорожній вічний твій!

І з того дня навік зрослися,
Неначе віти край узлісся,
Негасні галстука кінці
І мого серця племінці.

Як та зернинка із колоссям,
Мов той листочок із гіллям,
Моє життя мале злилося
З могутнім Леніна ім'ям.

В бутоні галстука тугому
Навік зв'язалися в одне
Мій вихід в далеч невідому
І світу море розливне.

А в тому морі — знав я — тихо
Через вали не пропливти.
Я чув — в обличчя мені диха
Весняна хмара з висоти.

І треба сіяти зернини,
І прогортати треба град,
І вітерцями грозовими
Щодня напоювати сад.

Новим, іще незаним змістом
Життя наповнилось тепер.
Повинен бути комуністом,
Якщо ти звешся — піонер!

Я знав, що крила ув орляти
Ростуть щодень усе повніш.
Якщо ти учишся літати,
То неодмінно полетиш!

Що буде так — хто носить галстук,
Хто себе лєнінцем зове —
Той понесе крізь бурю в наступ
Важке знамено бойове.

І той, хто вогнище до неба
Сьогодні палить край ріки,
Той зварить сталь таку, як треба,
І дїм збудує на віки!

Той піде в безкраях суворих
До невідомих атмосфер
В похід небачений
По зорях,
Як по буличнику тепер.

І буде любо освітити
Багаттям вічну ночі глиб
І слухать — то метеорити
Чи барабанний лине дріб?

Коли мені в'язали галстук —
Зорі окрилець вогневий,
Я говорив:
— Майбутнє, здрастуй!
Я подорожній вічний твій!

Але тепер, як промайнуло
Вже стільки весен, літ і зим,
Я не кажу:
— Прощай, Минуле! —
Не розлучаюся я з ним.

Бо піонерські дні весняні
Людині завжди світять в путь,
Як чисте сонце на світанні...
Вони минулим не стають!

1962

ЧЕРВОНИЙ ВОГНИК

Дідусь із скрині вийняв стрічку,
Таку червоцу, наче мак,
Мене покликав і сестричку
І проказав до нас він так:

— Сьогодні в нас велике свято
На славу й честь Жовтневих днів,
Коли я з друзями, малята,
Ішов до бою на панів!

На грудях в мене майоріла
Маленька стрічечка оця,
Вона, як вогник, серце гріла,
Вела і кликала бійця.

Червону стрічечку вогнисту
Носив і Ленін у ті дні.
Цей вогник сяє комуністу,
Неначе сонце навесні.

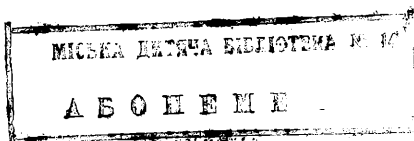
Тепер горить такий же вогник
На ваших, діти, сорочках —
У славних галстуках червоних,
У жовтенятських зірочках.

Носіть його, палкий і ясний,
У глибині своїх сердець —
Жовтневий вогник непогасний,
Комуністичний прапорець!

1967

НА ВІКИ

Над нашими дорогами
Вогні, вогні, вогні.
Багаттями розлогими
Горять минулі дні.

В тих вогнищах хлюпочеться
Шум весен голосних.
І так погрітись хочеться,
Бо тепло біля них.

Далеко ясновориться
Краваток буйний цвіт.
Немов було учора це,
А скільки уже літ!

Тече життя і піниться,
Вже хтось там постарів.
А колір наш не міняється —
Вогнів і прапорів!

А колір крові нашої,
А серця?
Ні, повік!
Годовані ми кашею
Крутою, мов потік.

А поєні ми чистими
Вітрами на зорі.
Звемося комуністами —
І юні, і старі.

Із вами в одній лінії
І я стою, сини!
Хіба не юний нині я?
Що трохи сивини?

Так це мене осипали
Одцвічені сади,
Сніжком легеньким випали
Колишні холоди.

А так — ми на одне лице!
Ми — друзі і рідня.
І я, і ви — ми ленінці!
А це усіх рівня.

Не старіється дерево,
Коли цвітуть гілки.
А ім'я піонерове
Дається на віки.

Ім'я цього чудового
Не зраджу я й тепер.
Бо й Ленін
Світу нóвого
Був перший піонер!

1962

ПІОНЕРСЬКА ЛЕГЕНДА

А хто був першим піонером юним?
Не знаю я. Казали тільки так,
Що ніби якимсь ранком яснолунним
До Леніна прийшов один хлопчак.

Сердечна й довга потекла розмова
У Леніна із хлопцем віч-на-віч.
Ніхто не чув із неї ані слова,
Та видно, гарне щось сказав Ілліч!

Бо вийшов хлопець в світлу вулиць новінь
І сяйно-сяйно усміхнувся враз.
Упав йому на груди сонця промінь
І галстуком червоним зав'язавсь.

За ним побігли діти звідусюди,
Дивилися на диво, й промінці
Їм теж легенько падали на груди —
І скрізь цвіли три вогненних кінці.

І говорили люди: — Іллічата! —
І чулося: — Це ленінці ідуть! —
Навкруг весна, весела і квітчата,
Стелила їм, озорювала путь.

Пройшли літа. У галстукових складках
Не раз шуміли грозові вітри.
Вже побули в солдатах і в солдатках
Дівчата й хлопці давньої пори.

І народились в них щасливі діти,
Що теж прибрали ймення іллічат.
Батьки садили — буде їм родити
Увесь в цвіту Комуністичний сад.

Їх руки будуть у сто крат сильніші,
Ніж у батьків, а горді їх уми
І космос — безкрай холоду і тиші —
Навік оживлять вільними крильми.

І нині знову в ордені ясному —
У Ленінському рідному лиці —
Ми ловимо ту усмішку знайому,
Ті вічно незабутні промінці,

Що галстуками стали пломінками,
Що увійшли, як вогники, в серця.
Ніколи нам не старітися з ними
І пломеніти вічно, без кінця.

1962

КРИЛА СМІЛИВИХ

Легенда

Степами й лісами, на тисячі гін,
Червоногвардійський проходив загін.

Був хлопчик в загоні, пригожий з лица,
Волосся — неначе копичка сінця,

І очі повіті блакитним димком.
Усі його звали гвардійським синком.

Червоногвардійці любили його
І справді за сина вважали свого.

Носив він ласкаве — Василько — ім'я.
Чи є де у нього домівка, сім'я —

Не відав ніхто, та ніхто й не питав.
«Знайшли ми Василька свого серед трав,

Лелека приніс...» — гомоніли бійці.
І паспорт увесь, і усі тут кінці.

Веселий на вдачу, співун, жартівник,
Ще й гострий на слово — «колючий язик»,

Швидкий, наче вітер — «біжу-наздогонь!» —
Він рвався у пекло, до бою — в огонь!

Та тільки його — «всегвардійську рідню» —
Найбільше бійці й берегли від вогню.

Ще десь починається бою виття —
Відразу заманять його в укриття.

То треба весь бій змалювати, мовляв, —
Василько чудесно бої малював, —

А то рахувати всі залпи гармат,
Бо штаб вимагає цього в акурат.

Мав кухар загону — вусатий Тарас —
Суворий і дуже таємний наказ:

— Ти хитрий, Тарасе, як хочеш крути,
А хлопця повинен будь-що вберегти!

Старався Тарас, і вертів, і крутив,
Однак не умів одвертати боїв...

...От якось на березі Енки-ріки
Затисли у коло загін біляки.

Три дні і три ночі в ворожій кільці
Відважно боролись червоні бійці.

Та ранку нового уздріть не могли,
Як справжні герої — усі полягли.

Усі? А чому не вщуха кулемет
І білі не ступлять ні кроку вперед?

То кухар стріляє, стріляє Тарас,
Стріляє, стріляє і падає враз.

Та що це? На місце старого бійця
Встає із травиці копичка сінця —

Василько встає! І гранати, мов грім,
Навкруг вибухають, і стелеться дим.

Він прапор заgonу тримає в руці.
І враз онімили ворожі стрільці...

— Щеня! — закричав тут сам штабс-капітан
І в хлопця увесь розрядив свій наган.

Та тільки Василько не впав, не упав —
Він пламенем сонця стояв серед трав.

Лиш кров безгомінна по грудях текла,
На два розділяючись гордих крила:

Наліво — кінець і направо — кінець,
І кожен кінець, наче той прапорець.

.

Те бачили хлопці з навколишніх сіл
І силу відчули у шелесті крил.

Героя повік не забудь присягли,
І галстуки сяйні вони одягли.

То крила Василька й героїв усіх,
Полеглих в боях, але вічно живих.

То крила сміливих, що вперто ідуть,
Якою б тяжкою не склалася путь.

То крила навчання, труда і пісень,
Що кличуть нас, кличуть у завтрашній день.

1962

МОЇМ ЮНИМ ДРУЗЯМ

Моє дитинство птахом злотоперим
Вдаль відлетіло, зникло за вікном...
І я також був юним піонером,
Таким метким, завзятим хлопчаком,

Як ви тепер — прудкі, дзвінкоголосі,
Весела, дружна, гомінка сім'я.
І доторк галстука червоного і досі
На грудях в себе відчуваю я.

Він нас єднає... Серце молодіє,
Як гляну я на нього з-під чола,
Де вже сивинки... Ну, а вам, як мрія,
Він юні душі збуджує і гріє...
Його нам Партія велика одягла.

Він — син знамена. В ньому цятка кожна —
Вогонь боїв і кров бійців густа.
Його ніколи скинути не можна,
Бо він у серце пломенем вроста!

І кожний з нас — дорослий і дитина —
В нім бачить стільки рідного тепла!
Любіть свій галстук! В нього Батьківщина
Зорі своєї промені вплела!

1960

ТРИ ЗОРІ

Ми знову свято зустрічаєм,
Шумлять знамена угорі.
О, як сьогодні в нашій хаті
Горять, сіяють три зорі!

Що першу зірку негасиму
Дідусь ізранку ще одів —
Вона старенька і погнута,
Черкнута кулею з країв.

Та зачаровано на неї
Ми всі дивились: ясен пвіт!
Ще у сімнадцятому році
Вона родилася на світ.

А другу батько одягає, —
Як зразу хата зацвіла!

Оця зоря на бій за Київ
Його і кликала, й вела.

І я дивлюся на ці зорі,
І весь од радості горю,
До рук узявши піонерську,
Свою новісіньку зорю.

Я з нею йтиму тим же шляхом
По рідній сонячній землі,
Її живити будуть зорі,
Що пломеніють на Кремлі.

Ми знову свято зустрічаєм,
Шумлять знамена угорі.
О, як сьогодні в нашій хаті
Горять, сіяють три зорі!

1947

В КОЛІ БІЛЯ ВОГНИЩА ІСКРИСТОГО

В колі біля вогнища іскристого,
В племні вечірньої зорі,
Бесіду вели від серця чистого
Юні піонери-школярі.

— Плавати я буду океанами,
Бурі не боятимусь і скель,
Бо, йдучи протоками незаними,
«Ленін» я назву свій корабель!

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло,
І ймення уславлене — Ленін —
Луною над лісом пливло.

— Полечу я в небі поміж зорями,
І вітри з дороги не зіб'ють,
Бо тому шляхи стають прозорими,
Хто тримає Ленінову путь.

— Ще не знаю, правди не приховую,
Ким я буду у майбутні дні,
Та учусь по Ленінському слову я,
Значить, буде діло і мені.

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло.
І ймення уславлене — Ленін —
Луною по лісу пливло.

У життя дорога нам простелена.
Є у нас і сила і снага.
Будемо учитися у Леніна —
Ленін скрізь в житті перемага!

В колі біля вогнища іскристого,
В пламені вечірньої зорі,
Бесіду вели від серця чистого
Юні піонери-школярі.

І слухали віти зелені
Тих слів дзюркотливе тепло,
І ймення уславлене — Ленін —
Луною над лісом пливло.

1949

КРИЛА

В дитинстві я заздрих стрімкому орляті,
Хотілося — в небо й летіти услід.
Та якось у школі на ленінським святі
Обрали мене делегатом на зліт.
Злітатися можуть лиш тільки крилаті,
І крила відчув я, і рушив у світ.

З окриленим серцем летів я в столицю
У поїзді скорім крізь луки й бори.
Той поїзд і справді був схожий на птицю,
Яка розсікає супротні вітри.
Ми їхали, їхали... Довго. Коли це —
Столиця!.. І друзі, й пісні, й прапори...

Столиця для мене була наче казка...
І вперше, на зльоті — відчув тоді я,
Що галстук червоний не просто пов'язка
Лише для краси, а це гордість моя —
Жовтневого славного прапора частка,
Це промінь його, що незгасно сія!

Он в небі високому, сонцем налитім,
Палає він, кращий з усіх прапорів.
У ньому, простріленім, кров'ю обмитім,
Ми чуємо подих далеких боїв.
Підняв його Ленін великий над світом
І вище підносити — нам заповів.

Не тільки для свят і гучних демонстрацій —
Нам прапор дано для ясної мети:
В пісках, буревіях із ним пробираться
Щодня до нової усе висоти,
В походах крізь хащі, у клопітній праці,
На полюс, в незвідані землі нести!

На зльоті ми вогнище буйне палили,
Сиділи круг нього плече до плеча.
Й зворушне тепло уливалося в жили,
І пісня текла, мов дзюрчання ключа.
В ту мить побратались, навік подружили
Ми — ленінці юні, сім'я Ілліча.

І взнав я: вогні, що палають у долах,
Не тільки дитинство, не тільки для гри,
Ні, в горах, край світу, коли ти геолог,
Коли ти солдат — у дощі і вітри,
Щоб душу зігріти, а часом на сполох
Нам треба уміти палити костри!

Згадав я тепер, коли в винішнім літі
У край золотого морського тепла
У галстуках, наче у маковім цвіті,
Злітаються юні на добрі діла:
Злітатись лиш можуть крилаті на світі...
Є крила в нас!
Партія їх нам дала!

Окрилене серце! Не тільки пілоту
Потрібне воно у дзвінкій висоті, —
Ні, всім, щоб хорошу робити роботу,
Важкі обирати у світі путі.
Бо навіть внизу — на землі — без польоту
Не можна здобути нічого в житті!

1957

ВЕСЕЛКА

Проїшла гроза, і одшуміла злива...
Як срібно скрізь! Як проросторо кругом!
І вже веселка — ніжна і грайлива —
У чистім небі встала над Дніпром.

Он ластівка під нею пролітає,
Об край черкнувши крилечка малі, —
І довго-довго цвіт веселчин сяє
На ластів'їнім трепетнім крилі.

А глянь униз, як зацвіли долини...
Немов на луг, допіру ще сумний,
Упали враз веселчині барвини —
Ромен, волошки, маки, деревій...

Ти й нам, ти й нам, вродлива веселко,
Свої ворота сонячні одкрій!
Ми сядем в човен, візьмемо веселко
І попливем на берег золотий.

Про нього пам'ятьки в казках казали,
Із давніх літ до нього йшли весь час.
І сил своїх вони не шкодували,
Бо добре знали: берег той — для нас!

1945

БАЛАДА ПРО ЗНАМЕНО

Приніс солдат знамено із походу,
Усе в диму, гаряче, ніби кров.
По всіх дорогах заходу і сходу
Він сто земель, сто рік під ним пройшов.

У дні війни, у дні боїв минулі, —
У незабутній, у тривожний час, —
Знамено те не раз прошили кулі,
Осколки мін прорізали не раз.

Під гул гармат, під дикий рев снарядів,
Коли палав навколо небокрай,
Держав солдат знамено і не падав,
Увесь у ранах, стомлений украй...

Приніс солдат знамено із походу,
Усе в диму, гаряче, ніби кров.
По всіх дорогах заходу і сходу
Він сто земель, сто рік під ним пройшов.

Бої скінчились... Сонце над землею
Ізнов зійшло, розвіяло грозу.
Солдат віддав знамено до музею,
Хоч був не в силі здержати сльозу.

Коли ж вернувся він додому знову,
Його зустрів найменший із синів.
На грудях в нього ясно-малиново
Червоний галстук саяв і горів.

Солдат сказав: — Ну, підійди до мене! —
І довго галстук пальцями торкав...
Йому здавалось, це його знамено
Шумить на вітрі в полум'ї заграв.

Він пригадав всіх друзів поіменно,
І більш йому не вистачило слів...
Та син усе достоту зрозумів:
Носить він буде галстук, як знамено
Старий солдат під кулями носив.

1945

МИ ВСІ ЗБЕРЕМОСЯ НА СВЯТО

Як друзів у мене багато!
Якби на Жовтневес свято
Усіх їх у гості позвати —
Якої ж це треба кімнати!

Коли б їх зібрати на площі,
Де вітер знамена полоще,
Де вільний, небачений простір —
І то б не вмістилися гості!..

Бо всюди живуть мої друзі —
В Литві і в Мансійській окрузі,
В Молдавії, Латвії, Грузії —
По всьому Радянським Союзі.

І все ж ми збираємось часом
В єдиному місці — всі разом!

Туди нас привозять не коні
В прудкому, як вітер, розгоні.
Не поїзд в диму пелехатім,
А мрії, а думи крилаті!

Те місце — Москва світлозора,
Для цілого світу — простора,
Це — Кремль, що сія над землею,
Це — стіни ясні Мавзолею.
Як друзів у мене багато!
Ми всі зберемося на свято...

1954

ПІД СОНЦЕМ РІДНОЇ ЗЕМЛІ

І сонце, й дощ, і тихе вітровіння,
І напнуті наметів паруси,
І прапора легке палахкотіння...
Тут табір щастя. Щастя і краси.

Рясним гіллям так манить ліс до себе,
Стрічають нас господарі малі.
Їм легко дихать під могутнім небом,
Під теплим сонцем рідної землі.

Гойдає вітер галстуків окрилля,
Лунає гучно «піонерпривіт!».
І враз усі — між трави, на привілля,
Метеликами кинулись у літ.

У праці й грі, у спочиві і в пісні
Мужніють їхні руки і серця,
На вічні віки віддані Вітчизні
До крапельки, до краю, до кінця.

І любо нам, батькам їх, посивілим
В труді й боях, дивитися на них,
Підспівувать пісням їх огнекрилим,
Вслухатись в їхній безтурботний сміх.

— Зростає же, доню! Будь здоровим, синку! —
Говорим ми... Та не туманим зір...
За морем десь, ховаючись в затінку,
Гуляє ще до крові ласий звір.

Не дінде він! Ракети в літ високий
Готові знятись кожної доби.
Ми стоїмо,
Дітей вартуєм спокій,
Мов на узліссі прадуби-дуби!

1961

ЦЕ ЧИЯ ЯЛИНКА, ДРУЗІ!

Це чия ялинка, друзі,
Між Кремлівських гордих стін,
У Радянському Союзі
Найвеличніша з ялин?

Це для тих вона в Палаці
Вся у сяйві, золота, —

Хто для щастя, хто для праці,
Хто для подвигів зроста!

Скільки хлопців і дівчаток
На радянській на землі, —
Стільки голочок шпильчатих
На ялинці у Кремлі...

Це сія твоя ялинка,
Це тебе вона стріча,
Кожен хлопчику-хлопчинко,
Кожна дівчинко-дівча!

І зірок на ній доволі,
Мабуть, стільки в акурат,
Скільки учиться у школі —
Від Курілів до Карпат.

І твоя на ній сріблінка,
І твоя на ній свіча,
Кожен хлопчику-хлопчинко,
Кожна дівчинко-дівча!

Голубою течією
Наших мрій, неначе рік,
Ми прилинемо до неї
Зустрічати Новий рік!

1954

СПРАВЖНІ ВНУКИ ІЛЛІЧА

Лине пісня бойова
В полі край дороги.
Садять діти дерева
Буйні та розлогі.

Між дівчаток і хлоп'ят,
До труда охочих,
З усіма працює влад
Невеличкий хлопчик.

Розгорілося лице,
Розцвілися щоки.
Тягне хлопчик деревце —
Ой, яке високе!

Хтось говорить: — Дивина!
Ох ти ж, бідолаха!
Це якби тягти слона
Узялась мураха...

Ну вже добре — не чіпай
Поки що хлопчини.
Кілька кроків ще — і край,
Він і сам покине.

Другий каже: — Ні, не так.
Це невірна мірка.
У хлопчини, бачиш, знак —
Жовтенятська зірка!

А у них, у жовтенят,
Так вже повелося:
Гай садити, а чи сад,
Чи збирають колосся —

Все доводять до кінця
Наші жовтенята.
Труд їм дуже до лиця,
Люблять працювати!

Вони — левіцям рідня,
Піонерам зміна.
Якщо скаже жовтень —
Зробить неодмінно!

Поки друзі так оце
Гомоніли збоку, —
Вже хлопчина деревце
Посадив високе.

Притоптав його, полив —
Розростається вгору!
О, вже, чуєте, завів
Пісеньку бадьюру.

А тепер скажу і я
Невелике слово:
Гарне в хлопчика ім'я —
Жовтень — чудово!

Я їх всюди зустрічав, —
Це сім'я завзята,
Справжні внуки Ілліча —
Наші жовтенята!

От зростуть вони...

Та я

Замовкаю знову.
Біля мене те хлоп'я —
Жовтень чудове.

Каже хлопчик: — Добрий день!
Звати, дядю, вас як?
Не вгадаю я лишень...
А мене — Івасик!

Ви не знаєте, мабуть,
Ще мого секрету...
Підросту я — і у путь!
На якусь планету.

За усе скоріш — на Марс!
Безліч там роботи...
Уже будуть у той час
В нас планетольоти...

Глянув я на хлопця знов,
Подивись на зірку:
— Що ж, я вірю. Ти пройшов,
Хлопче, перевірку!

Той, хто любить змалку труд,
Батьківщину милу, —
Дасть тому трудящий люд
Богатирську силу.

Той полине у політ
В далі неозорі,

У іще незнаний світ —
На далекі зорі!

Я їх всюди зустрічав, —
Це сім'я завзята,
Справжні внуки Ілліча —
Наші жовтенята.

Вони — ленінцям рідня,
Піонерам зміна.
Якщо скаже жовтенья —
Зробить неодмінно!

1959

БАРАБАНЩИК ІВАН

Єсть багато барабанів
В нашім місті...
Та Іванів —
Найзвучніший барабан.
Від його гучного грюку
Ноги йдуть самі по бруку.
Бо на ньому вибиває
Барабанщик Іван.

Він у галстуку червонім,
У береті синім він.
Йде попереду загонів
Наш четвертий загін.
А попереду загону —
Барабанщик Іван.
А попереду Івана —
Ну, звичайно... барабан!

Ваню люблять всі хлоп'ята.
Як же! Як же! Він на свята
Вибиває в барабан.
Він нас водить у походи,
В ліс, у поле — до природи,
У музеї, на заводи —
Барабанщик Іван.

Хоч, як бачите, стоїть він
На високому посту,
Та найбільш за все на світі
Любить хлопець простоту.

Каже він: — Мені не личить
Задирати голови,
Тож не здумайте, хлоп'ята,
Називать мене на «ви».
То нічого, що я, друзі,
Барабанщиком у вас,
Адже ми в однім загоні,
Навіть ходим в один клас!

Ну, а цей чудовий ранок
Не забуде він повік.
Ніжно так торкалось сонце
До Іванових повік.
У куцах співали дзвінко
Солов'ї на всі лади.
Молодим медовим цвітом
Наливалися сади.
Вже посходились хлоп'ята.
Поставали у ряди.
Йти збиралися до річки —
До веселої води.

Нас манило чисте поле,
Квіти луків і долин.
Йшов попереду загонів
Наш четвертий загін.
А попереду загону —
Барабанщик Іван.
А попереду Івана —
Ну, звичайно... барабан.

І як вдарив зразу Ваня
В свій громохкий барабан —
Посхилялись буйні трави,
Запумів зелений лан.
У куцах замовкли птиці,
Притаїлися зайці,
І пішли великі кола
По схвильованій ріці...

Вже хлоп'ята потомились,
Вже кричать йому: — Спинись! —
Погукали, почекали
І по луках розійшлись.

А Іван того й не знає...
Не згинаючи свій стан,
Він іде собі, крокує
Й вибиває в барабан.
Він іде собі полями,
Йде без краю, без кінця.
І дрібні краплинки поту
Рясно котяться з лица.

Він іде повз кручі, скелі,
Повз високі комиші.
Оглянувся... А навколо,
А навколо... ні душі.

А навколо все сміється:
Дуб регочеться дуплом.
З річки випорснув і зуби
Ошкіряє чорний сом.
І попадали од сміху
Навіть зяблики в траву.
Навіть сонце закотилось.
За дорогу степову.
І далеко дець позаду
Теж лунає дружний сміх...
Ой було ж, було ж хлоп'ятам
Стільки жартів і утіх,
Як вернувся барабанщик
З барабаном у руці
І з усмішкою сумною
На похмурому лиці...

Час минув, і у походи
Знову водить нас Іван.
Тільки вже тепер не глушить
Йому вуха барабан.
Він іде поважним кроком,
Оглядається назад,
Чи упевнено крокують
Лави радісних хлоп'ят.

Єсть багато барабанів
В нашім місті...

Та Іванів —
Найзвучніший барабан.
Від його гучного грюку
Ноги йдуть самі по бруку,
Бо на ньому вибиває
Барабанщик Іван.

* * *

Якщо є тобі довір'я,
Якщо першим ти ідеш,
То особою своєю
Не захоплюйся без меж.
Діло знай своє, звичайно,
Пам'ятай про друзів теж!

Той заспівувач хороший,
Барабанщик справжній той,
Хто у дружбі з колективом,
А не сам собі герой!

1938

ВАСИЛЬКО - ПІОНЕР

Іде по тихій вулиці
Василько-піонер.
От бачить він: красується,
Шумить зелений сквер.

Як віють прохолодою
Куці та дерева!
Дідусь із насолодою
В тіні відпочива.

Бабуся он дрімотою
Всипляє внука: бай!
Василько й сам з охотою
Посидить...
Та стривай!

Чи буря підіймається
У скверуку-садку!
Тріщать гілки, хитаються
На юному дубку.

Пильніш Васько вдивляється:
Тріщать-гудуть гілки...
Три лобурі там «граються» —
Дебелі та гладкі!

Що так любовно зрощено —
Поламано, потрощено.

Стає Василько тучею
Один перед трьома.
— А ще зветися учнями...
І сорому нема.

— Ти хто? —
Один підскакує. —
Проходь, коли не так... —
А другий вже з ломакою,
А третій дме в кулак.

Васько стоїть і дивиться:
— Бідові на язик.
Ще й битись кожен дибиться,
Я ж битися не звик.

Тут всі заулюлюкали:
— Злякався?
— Ще б пак!
— Знай!
— Іди, щоб не «настукали»,
Вклоняємось — прощай!

Хай там хоч що загрожує —
Васько своє продовжує:

— Не звик...
Не піонерове
Це діло в мирний час.
Але за сад, за дерево...
Виходь!
Хто перший з вас?

І вийшов — груди колесом —
Ну просто здоров'як.
І каже тихим голосом:
— Зі мною?
Ти?
Черв'як!

Васько не одступається:
— Черв'як?
Хай буде так!.. —
...І раптом опускається
В здоров'яка кулак.

Тут збіглись люди...
— Здорово!
Куріпки — не орли... —
Схиливши низько голови,
Три лобурі пішли.

І всім здалося — зломлений
Дубок ізнов ожив,
Своїм зеленим пломенем
Шумів собі, шумів....

1954

ДІВЧИНКА ЙДЕ СЕРЕД НОЧІ

Дівчинка йде серед ночі
Лісом дрімучим одна.
Темно, хоч виколи очі,
Мертва стоїть тишина.

Зліплює втома повіки.
Глухо щось в дуплах гуде...
Мамі недужій по ліки
Дівчинка в місто іде.

Дід говорив їй: — Не близько!
Ранку жди. Темінь страшна... —
Та не з лякливих дівчисько!
Маму врятує вона.

Блиснув десь вогник. То вовчі
Очі... І знову нема.
Дівчинка йде серед ночі
Лісом дрімучим сама.

Хай ще далеко до шляху,
Вітер лютішає знов, —
Дужча від чорного страху
Світла до мами любов.

Сови кигичуть... Лопоче,
Вис, шумить листопад.
Дівчинка йде серед ночі
І не поверне назад.

Серце ледь чутно стукоче...
Серце не підведе!
Дівчинка йде серед ночі
Впевнено, сміло іде.

1954

З В А Н Н Я

Блиск не красить людей.
Будні кращі від свят.
Найзмістовніші — прості слова.
Ти у матері — син,
У Вітчизни — солдат.
Вищих звань у житті не бува.

1964

П Р О М І Н Ц І

Хустки зелені нап'яли тополі,
Чолом під вітром б'ють лункій весні.
І все частіше на уроці в школі
Пустун-промінчик скаче у вікні.

Він кличе в двір — на сонечку спочити...
Ану сховайся швидше, не мани!
Бо як скажу учителю!

А вчитель

І сам радіє повіву весни.

Ці промінці пробрались всюди нині,
І всюди їм відкрита нині путь.
Тепло в очах висвітлюють людині,
Усмішками на лицах виграють.

Ти притули до промінців тих губи,
Подми щосили — наче плескіт плес,
Заграли гучно повні сонця труби,
Дзвенить повітря — заgrimів оркестр!

Під цей оркестр із кожного будинку
Виходять люди ранньої пори.
Мов голуби червоного відтінку,
Із їхніх рук злітають прапори.

Це голуби і миру, і свободи,
Від них стає світлішим небокрай.
Пливуть пісні, кружляють хороводи.
Уклін весні! Будь славен, Первомай!

1959

УЧИТЕЛЬ

Літа-літа, що ж, не спиняйтесь, мчіте
І давні дні несіть у забуття.
Ніщо не вічне... Лиш сивенький вчитель
В моїй душі живе усе життя.

Він просто з лісу, з партизанських сховів,
Прийшов у клас, змарнілий, в бороді,
І так до нас хвилююче промовив:
— Тепер усе... Тепер кінець біди!..

Тепер... — І взяв шматочок крейди в руки,
І непомітно якось, з букви «А»

Пішли ми в мандри по шляхах науки,
І легко йти було, мов через луки,
І ясно все, як двічі взять ло два.

Водив він нас Уралом і Кавказом,
І знали ми вже про майбутній час
Не тільки лиш із граматичних назов, —
Уже тоді ми мріяли з ним разом
Летіти на Венеру і на Марс.

Було в ті дні турбот йому немало, —
То дров нема, чорнило замерзало, —
І ми на вуха зсунемо шапки,
І тулимось до вчителя, бувало,
Немов до дуба-прадуба грибки...

Як нині боляче, що часом, хоч і рідко,
Через нетямство, прагнучи забав,
Якийсь із нас вертлявий непосидько
Йому гіркоти раптом завдавав.

Та ми його любили до нестями,
До нього завжди бігали гуртом...
Захворів якимось він, і до півдня ми
Ревли всім класом в нього під вікном.

Де він тепер, наш рідний і хороший?
Як вдячні ми за все, за все йому!
З нас кожен став на нього трохи схожий,
Хай не в усім, принаймні в одному:

В своїй любові й вірності великій
Тобі, Вітчизно-матінко свята,
Усім еством, на все життя, навіки!
А це — найвища вчителя мета...

**Ти на свою
Вітчизну
схожий**

У ДЕНЬ ОДИН, В ТОЙ САМИЙ ЧАС

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас!

Я — в тиху школу на Росі,
Що розцвіла в новій красі,
Що вбралась, наче у вінок,
В новий мічурінський садок.

До неї світло молоде
З електростанції іде,
Із неї видно жовтий ліс,
Що на моїх очах підріс.

Он з-за високої гори
Виходять в поле трактори,
Йдуть люди з кожного двора —
Озиме сіяти пора.

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас.

Мій друг в північному краю
Заходить в школу у свою —
Веселу, серцю дорогу;
Вона по вікна у снігу.

Та тепло в ній, бо їй Донбас
Прислав вугілля про запас,
У класах світло золоте
В електролампочках цвіте.

Мій друг ступає на поріг,
Струсивши з шапки білий сніг,
І поздоровні шле слова
Йому по радіо Москва.

У день один,
В той самий час

Заходить кожен з нас
У клас.

Моя товаришка в далі,
Де у південному теплі
Солодкий зріє виноград,
Іде із батьком через сад,
Заходить в школу кам'яну,
І прохолодну й затишну.

А батько, сповнений турбот,
Проходить далі на завод.
Його до праці зве гудок,
Його чекає вже станок,
І радо від шкільних воріт
Дочка всміхається услід.

У день один,
В той самий час
Заходить кожен з нас
У клас:

І мій північний друг, і я,
І ця товаришка моя,
Мої сестрички, і мій брат,
І діти всі в Країні Рад —
Заходим в школу, в світлий клас,
І вчителі вітають нас.
Почавсь навчання добрий час.

Ми розгортаєм зошит враз,
І слово пишемо одне,
Таке кохана і ясне:
Вітчизна! Рідним словом цим,
Щасливим, теплим, дорогим,
Розпочинаєм кожен рік,
З ним не розлучимось повік.

1951

ДОРОГА В КОМСОМОЛ

Балада

Іде по вулиці хлопчак,
Широкі робить кроки.
Ще невеликий він, однак
Йому п'ятнадцять років.

За ним впідбіжку малюки —
Два хлопчики й дівчатко,
Та щебетливі, та меткі,
Мов ті ластовенятка.

Та ні ж бо! Швидше — цвіркуни,
Цвіркочуть та сюркочуть.
Куди він ступить, і вони
Ніяк відстать не хочуть.

Вже видно заводський димар...
А от шкільна будова...
Аж комсомольський секретар
Виходить сам. Чудово!

— А я до вас! Привіт!
— Привіт!
Яку рішати справу?
— Мені уже п'ятнадцять літ,
І я приніс заяву.

Свідомим хочу стать, рости
Й мужніти в комсомолі.
— Ну що ж! Я знаю, вчишся ти
Лиш на «відмінно» в школі!

Вступай до нашої сім'ї!
Стривай... Не по Статуту.
Де ж поручителі твої?
— Я зараз їх здобуду!

Пішов хлопчина, а маля
(На губках слід від каші)
Дівчатко біга, кружеля
Й секретареві каже:

— А ми не можемо?
— Смішна!
Та ви ж іще маленькі!
Тут ваше діло — сторона.
Біжіть скоріш до неньки!

Він брат ваш? В батька старший син?
Ще б кращого! Та де вже!
— Та ні, він просто так нам... Він
Нас витяг із пожежі!

— Коли? Учора? Так отак?
Чому ж бо він ні слова?..

. , . . .

От повертається хлопчак,
Вже скрізь про нього мова.

А секретар говорить: — Ну!
Ти дуже скритний, хлопче!
В свою родину голосну
Берем тебе охоче!

Ти хлопець в силі і в красі.
Ми гордимось тобою!
У комсомол приходять всі
Дорогою такою.

Той перший в полі — у труді,
Той у цеху, в заводі.
І скрізь звитяжці молоді
Преславлені в народі.

Такі, як ти, ішли в бої
У громовицю люту.
Ось поручителі твої!
Хоч це й не по Статуту.

І показав він на малят:
— Я так кажу, малята?
Я думав, він вам просто брат,
А він дорожчий брата!

Стояв усміхнений хлопчак,
Нової повний сили.
І добрі очі Ілліча
З портрета блискотіли.

1967

ЩАСЛИВОЇ ПУТІ

Стала мати біля хати
До східсонця-сторони...
Що їй думать, що казати?
Роз'їжджаються сини...

Тут гуляли, тут зростали,
Маки-галстуки в'язали,
Поросли — і прощавай!
Їдем, мамо, в дальній край!

Як один, сидять круг столу,
Що чекає їх в житті?
По путівках комсомолу
Їм прослалися путі...

Старший син помітив: мати
Стала з вій сльозу зганяти...
— Ви не плачте, мамо, ну!
Їду ж я не на війну,
Їду я на цілину!

Другий син говорить: — Мамо!
Знаю, любите ви нас.
Та й мені біди так само
Не судилось. Я ж — в Донбас.

Тут і третій: — Що ви, венько?
Може, й буде де важкенько,
Так це ж щастя — не біда!
Як же жити без труда?

Буду зводити я домни.
Піде, мамо, все на лад,

Ми у вас пішли. Невтомні...
Ждiть у гості нас до свят!

— Ой, які смішні ви, дітки!
Знаю, знаю — вам невидьки,
Знаю, прагнете чого —
Подвигу робочого!

Аж горять до праці руки,
Кличе вас Алтай, Донбас...
А сльозинка... не від муки...
А від радості за вас!

Пригадалась мимоволі
Моя юність в комсомолі
І у зарослях важкі
Партизанські стежки...

Що зробить мені вдалося,
Чим я марила в житті, —
Все це вам передалося...
Ну, щасливої путі!

І рвонули вороні,
Полетіли, наче змії...
Тільки довго з краю в край
Колівався небокрай.

1959

ЛИСТ ІЗ СІМНАДЦЯТОГО РОКУ

Як добре нам в гостях у дідуся!
На дачі в нього майже щонеділі
Збирається за стіл рідня уся
Між соснами на тихому привіллі.

Кипить старий пузанчик-самовар,
І під його журчання коликосове
Казки плывуть — то про Волосожар,
То про зерня мале стоколоскове.

Усім цікаво, бо дідусь — казкар
Такий чудовий, — нам же особливо.
Палають очі наші, наче жар,
Мов наяву уздрівши стільки дива.

А вині щось не говіркий дідусь.
— Не казка буде. Правда. І сувора.
Своїм я бодем з вами поділюсь
І радістю старого балтимора.

Яке сьогодні там у нас число?
Ага, так, так... Уже, вважайте, можна...
Як кажуть, те вже биллям поросло,
А не забулась хвиля та тривожна.

Був друг у мене. Як і я, моряк.
Такий, що й чорту міг би вирвать зуба.
Та уряд не давав йому відзнак.
Революцьонер! А це для них — рахуба.

Тому й не дивно, що в Жовтневі дні
Стеріг він Смольний в пильному дозорі.
Ілліч, бувало, на хвилинку-дві
Співнявся з ним частенько в коридорі.

І от коли червоний Петроград
Став віч-на-віч із білими катами, —
Ми з моїм другом, наче з братом брат,
Заприсяглися битись до нестями!

І почалось. Кипіли ночі й дні.
Точився бій невтомний, непогасний.
Прийшлося бути пораненим мені.
Хто й зовсім гинув.
Друг мій був невразний.

Не раз він в штаб приводив «язика».
Натуру мав і лагідну, й відважну,
Де тільки ворог дужче припіка —
Він там уже.
Іде на рукопашну!

...Лежали з ним в окопі ми в той день.
Було затишшя. Підновляли сили.

Тихенько завели морських пісень.
Згадали друзів, нишком закурили.

І раптом стало тужно нам чогось.
Питає друг мій: — Олівця немає? —
Знайшли огризок. Написав він щось,
Їзде в кишеню, потім знов виймає.

— Нема нікого в мене, ні рідні,
Ані дітей... Один лиш ти у мене! —
І віддає листа того мені...—
Візьми на пам'ять про життя воєнне!

І, може, так десь літ за п'ятдесят,—
Коли вже будуть в тебе і онуки,—
Візьми тоді цей папірець у руки
І пригадай жовтневий Петроград

І дні тривоги, і ці холодні ночі,
Ну, словом, все, що пам'ять збереже...—
А вранці бій. І друга рідні очі
Ніколи не подивляться уже!

Він впав од мене кроках в десяти...
Я прагнув помсти і припав до зброї.
Ми нагатили з біляків мости
До перемоги нашої святої.

Та друга повернути не могли...
Я лист беріг той, наче серця частку.
Літа минули, і немов із мли
Його виймаю нині із припаску.

Дивіться, любі! — І малий листок,
Увесь пожовклий і потертий збоку,
До нас прийшов з сімнадцятого року —
Чарівніший він від усіх казок!

Ми прочитали: «На ясне життя,
Нащадки, вам в своєму заповіті
Передаю усе, що мав у світі
Я — серця невмовкаюче биття!»

Відчули ми в ту неповторну мить,
Як кожен розмовляє сам з собою,
Як кров у жилах дужче стукотить,
Немов до діла проситься, до бою!

О славний воїн, ленінський боєць,
Ми дар берем твій в свої душі, в себе.
Хай буде твій незгасний папірець
Нам крилами для вильоту у небо!

1967

АРСЕНАЛЬСЬКА МАТИ

Балада

«Арсенал» у снігу. Б'ють вітри навкоси.
Замерзає вогонь, як вода.
Наче вибух грози, наче гуркіт яси,
Гримотить робітнича хода.

Тільки жилаві руки — сталеві вузли —
Не холонуть, підносячи стяг,
Наче кров'ю своєю його налили,
І, живий, він пливе на вітрах.

Розспівався гудок — до роботи сигнал:
Честь і слава святому труду!
Як світанок — на темінь, повстав «Арсенал»
На орду сивувато-руду.

На ту владу, що схожа на зраду гидку,
Що свободу топтала у грязь,
На ту владу — без ладу, що десь на задку
В чужоземнім обозі плелась.

Розспівався гудок — до єднання сигнал:
Підійматись і діяти час!
Наче повінь — на кригу, повстав «Арсенал»,
Робітничий згуртований клас.

За свій труд, за завод, за свій дім, за сім'ю
І за Києва сонячну вись,
За знедолену матір — Україну свою,
Як один, трударі піднялись.

У вогні «Арсенал»... Десь далеко Москва,
Звідти ливуть братерські слова,
В них яскравіє Ленінська правда жива,
І наснага у них бойова.

У вогні «Арсенал». Дні і ночі в огні.
Поклялись на безстрашність брати.
Лиш сніжинки із вулиць влітають одні.
Більш нікому сюди не пройти.

А за рогом петлюрівці п'ють «денатур»,
Бо свого їм бракує тепла,
Бо їм влада для гріння запроданих шкур
І горілки як слід не дала.

Хтось питає:— Петлюрівці... Чом їх так звуть?
— А не бачиш ти, друже, хіба?
Скоро вішати будуть... Тож петлі плетуть
І до кожного в'яжуть стовпа...

Обложили, мов хмари, вони «Арсенал»,
Налетіли, мов галич з полів.
З-за укрить цегляних набігають, мов шквал,
Не жаліючи п'яних голів.

Та стоїть «Арсенал». Наче бескид, стоїть.
Відбиває атаки гучні.
Тільки мури тремтять та темніє блакить.
А бійці не здригаються... Ні!

Понад муром засмучена жінка бреде.
Там, за стінами, син її. Син!
Може, серце пробито його молоде?
О, коли б їй пробратись між стін!

Вона б тільки дихнула... Бо ж мати вона!
Оживила б, на ноги звела...
Тільки б руку прикласти... Коли б не стіна!..
Тільки б руку йому до чола...

— Стій, куди ти? — спиняє вусатий гайдук.
— Я до сина... до сина... туди...
— Божевільна ти? — Падає мати на брук.—
Покажу тобі сина, пожди!

А стривай! Добра думка! Усі ж там — сини...
Ми підсадим тебе на стіну.
Тільки білим оцим прапорцем ти махни
І скажи лише фразу одну:

«Перестаньте стрілять, тут зійшлись матері,
Принесли вам білизну й харчі!»
А тоді вже як хоч. Хоч іще говори,
Хоч до самої смерті мовчи!

Ну так як же?
— Я згодна! —
Минає лиш мить,
І вже мати гукає з стіни:
— Не спиняйте стрільби! Хочуть вас одурити!
Ще влучніше стріляйте, сини!

— Ах ти тряся! — лепече спітнілий гайдук
І у жінку наган розряджа.
Але зброя і в нього зривається з рук...
Арсенальці дають одкоша.

Лине гук по всьому «Арсеналу» навкруг:
— Ми почули вас, мамо! Так, так!
І не випустим зброї з натруджених рук,
Хоч один поки житиме кат!..

У вогні «Арсенал». Дні і ночі в огні.
Поклялись на безстрашність брати.
Лиш сніжинки із вулиць влітають одні,
Більш нікому сюди не пройти!

У вогні «Арсенал». Його чує Москва,
Звідти поміч іде бойова.
Сяє прапор вгорі, він бійців зогріва,
Наче Ленінська правда жива.

1965

ДУБИ І СМІЛИВЦІ

Б а л а д а

Ще й досі в тім дубі, що снить на горі,
Дві кулі стирчать у старезній корі,—
Життя мое держать, немов якорі,
Що бурєю бито іще на зорі...

...Нас трое ішло. Комсомольський патруль.
Паролем було в нас кування зозуль.
А в лозах глухих притаївся куркуль.
Хіба йому шкода на молодість куль?

Один з нас, відставши, озвався: — Ку-ку! —
І блиском прорізало темінь лунку.
І, ніч ухопивши руками п'янку,
Упав наш товариш в травицю м'яку.

Враз другий гукає: — А що там? Ку-ку! —
І куля загрузла у нього в боку.
А третя по мене на повнім скаку
Помчала... й застряла в дубовім суку.

Четверта... І знову мене не знайшла —
До друзів припав я, не зводив чола,
Одного лиш рана горюча пекла,
А другого — вкрила досвітня імла...

...Дві кулі стирчать у дубовій корі,
Для мене вони, наче ті якорі,
Що держать і держать мене у житті,
В якому зійшов я на кручі круті...

О дубе, мій брате, спасибі тобі,
Що став на дорозі моїй ти судьбі!
Ти дуб! Тобі що? Дужа сила твоя.
А я був зелене і кволе хлоп'я.

Та з роду твого-таки, мабуть, і я.
Дуби і сміливці — єдина сім'я.

1968

Зібралась в день свята до столу сім'я.
І наче прозора, легка течія,
Розмова, весела і дружня, пливла
Про знайдене щастя, про славні діла.

І

— В двадцятому році це, хлопці, було,—
Почав сивий батько, і тихе чоло
Його освітілося світлом таким,
Що хлопцям він видався враз молодим. —

На Врангеля йшов я..
Ви чули Сиваш?
Так от, біля нього був полк тоді наш.
І ми серед бурі й нічної імлі
Убрід на Литовський півострів пішли.
А ворог проклятий періщить вогнем,
А ми все ідем, все ідем, все ідем.
Коли на півострів зробив уже крок,
Почув я: «Порвався із штабом зв'язок».
А ворог ударив з десятка гармат,
Нема нам путі ні вперед, ні назад,
Просити підмоги? Немає ж зв'язку...
І я в драговину вертаюсь грузьку,
Навколішки лізу в холодній воді,
Рву ноги собі об уламки тверді,
То в'язну у глеї, то хвиля мене
Підхопить і, мовби ту тріску, жене.
Минула година, і раптом в руці
Відчув я дротинок холодні кінці,
І струм телефонний крізь мене пішов,
Живий і відчутний, мов теплая кров...
Сказав після бою мені командир:
«Не знав, що такий ти, хлопчино, повір!
Ти що, комсомолец?»

— Аякже! Авжеж!

«Тоді зрозуміло. Я думав так теж».
...І більше не треба було похвали,
І знову в той день ми до бою пішли...
І час проминув. І одержав я вість —

Обрали мене делегатом на з'їзд.
Побачив я Леніна, хлопці, в ті дні...
І це нагорода найкраща мені!
Давно те минуло, давно те було...
Та й досі я чую у серці тепло,
Як з друзями разом чи в рідній сім'ї
Згадаю ті дні комсомольські мої.

II

— А то під Берліном... — сказав старший син, —
У нашому взводі боєць був один.
І що б ви подумали — хлопець такий!
Як тільки пішли на світанку ми в бій,
Хлопчина од нас несподівано зник.
Всі думали: німці схопили «язик».
Хоч знали — нічого не скаже він їм,
Та всі горювали, жаліли за ним.
Пішли ми в атаку заперку, і от
Під домом одним зупинився наш взвод.
Бо німці із того будинку якраз
Із фаустпатронів стріляли по нас.
Такий повели небувалий вогонь,
Що просто, як кажуть, сиди та холонь.
Припали до вікон ми всі, до дверей
І ждали вогню від своїх батарей.
Та раптом ручний затріщав кулемет,
Ми стали дивитись назад, уперед,
Нічого не видно. А німці — назад,
В один бік, у другий — і все невпопад.
Під кулі усе потрапляють чісь...
Тоді ми усі як один піднялись,
Фашистів понищили всіх до ноги,
І тихо так стало нараз навкруги.
Виходить із дому той самий боєць,
І каже йому командир:
«Молодець!
Ти що, комсомолець?»
— Аякже! Авжеж!
«Усе зрозуміло... Я думав так теж!»

...І більше не треба було похвали...
І знову в той день ми до бою пішли...

Як був у Москві переможців парад,
Той хлопець ішов із героями в ряд.
Він кидав фашистські знамена на брук,
І оплески дзвінко лунали навкруг.
Не так це давно, як відомо, було,
Та в серці він чує щоразу тепло,
Як з друзями разом чи в рідній сім'ї
Згадає ті дні комсомольські свої.
Чому не про себе я вам розповів?
Бо вірного друга згадати хотів!
Проїшли ми з ним разом жорстокі бої
І подвиги разом звершили свої...—
І батько всміхнувся і сина обняв,
Та син уже менший розмову почав.

III

— А що пригадати сьогодні мені?
Не був я в походах, не був на війні.
Хіба от... Було на будові у нас.
Як зводили ми стометровий каркас,—
Зірвалася кроква й повисла вгорі.
Одне — що ходить небезпечно в дворі,
А друге — не можна наводити дах...
Ну, кран під'їздить, щоб узять на гаках
Ту крокву...
«Та хто ж її там приладна?» —
У кожного з нас була думка одна...
І якось-то вийшло, що перший я зліз.
Бив вітер шалений навпереріз.
Припаював пальці мороз кожну мить
До сталі липкої. А кроква висить.
Здається, немовби ще далі вона.
Ну, словом, хвилинка пройшла не одна,
Аж поки ту крокву я добре вхонив
І наглухо міцно з каркасом скріпив.
І майстер, очима обвівши каркас,
Сказав: «Комсомолець ти справжній у нас!»
І більше не треба мені похвали...
До строку тоді ми будівлю здали.
Учора одержав я радісну вість:
Обрали мене делегатом на з'їзд.
На з'їзд комсомолу поїду в Москву,

Отак я працюю собі і живу...
Усе ще попереду — труд і бої,
Всі дні дороги комсомольські мої!

* * *

І батько поглянув на хлопців своїх,
І промінь ясний на чоло йому ліг.
— Багато про що розповісти нам є.
От ми говорили усі про своє,
А вийшло, що наша розмова була
Про весь комсомол, комсомольські діла.
То партія, хлопці, нам силу дала,
У груди влила нам міцного тепла
І сльйом серця освітила ясным...
Тому нам і є похвалитися чим!

1948

КОМСОМОЛ

З бою, з жару, із заметілі
Я це слово живим беру.
Комсомол! В мене знак на тілі...
Не рубцюється, поки вмру.

Дзвін джерелиці у цеберці,
Хруск сухарика — мов оркестр.
Комсомол! В мене знак на серці —
Смуги райдуги вперехрест.

Комсомол! Лиш скажи це слово —
І в обличчя тобі дихне
Сік березовий, сік кленовий,
Вітровіяння весняне.

Я це слово — імення смілих, —
Наче подих свій, бороню.
Комсомол! Моя кров у жилах,
Розбунтована до вогню!

Сміху сиплеться срібна злива...
Під печаль, під зажуру — тол.
Інша молодість неможлива.
Лиш одна вона. Комсомол!

Зимні ночі Тракторобуду,
Комсомольськ у далекій млі...
Це не тільки було — це буде,
Поки юність є на землі.

Затулить далину лазурну
Від смертей, від кривавих зол —
Падай серцем на амбразуру!
Вічність мужності! Комсомол!

І замовкніть ви, суєслови,
Що з-під всивлених хмарних чол
Вибиваєте, як з полови:
«Ні, не той тепер Комсомол!»

Той! Такий, що на перекотах
Держить бурю за гриву хвиль,
У матросах, а чи в пілотах
Не лягає ніколи в штиль.

В шахтарях, космонавтах, теслях
Робить, думає, здобува,
На моторах, а чи на веслах
В мрій бувальщину заплива.

Хай одягнений і по моді
(Не з чужого — з свого плеча),
Все одно він щодня в поході
По маршрутові Ілліча.

Не в юнгштурмівці, не в шкірянці,
Без парадів і без литавр —
Все одно він в борні і в праці,
Як і в перші свої літа.

Той! Болотами і корчами
Прокладає електрорай.
Той! Як Бойченко і Корчагін:
Кожен подих — тобі, мій край!

Сміху сиплеться срібна злива...
Під печаль, під зажуру — тол.
Інша молодість неможлива.
Лиш одна вона. Комсомол!

1968

**ТА ЦЕ Ж ВЕСНА,
ВЕСНА, ВЕСНА...**

Струсили яблуні свій цвіт...
Хіба сумний від нього слід?
Та це ж весна, весна, весна.
Своя у неї сивизна.

Кладе пласти на ниві плуг...
Назви їх зморшками, мій друг.
Та це ж весна, весна, весна.
Лягає чиста борозна.

Змішалось сонце із дощем...
А в серці ран колишніх щем.
Та це ж весна, весна, весна.
Вона і тугою красна.

Широкі кола по ріці...
Ночей недоспаних синці.
Та це ж весна, весна, весна.
Усюди синь-голубизна.

Духмяні пахощі землі...
Бруньками брякнуть мозолі.
Та це ж весна, весна, весна,
Трудом і співом голосна.

А Комсомол іде в політ,
Хоч вже йому багато літ.
Та це ж весна, весна, весна,
Бо юність осені не зна.

1968

ВСІ СЕРЦЯ ДО ТЕБЕ

Ти не за лісами,
ти не за морями,
Ти у нашій думі,
в пісні поруч з нами,
Чуємо тебе ми
біля серця близько,
Сестро наша рідна,
сторона російська!
Всі оселі наші —
вікнами до тебе,
Бо від тебе сходить
сонце в синє небо!
Всі мости до тебе —
і малі й великі,—
Бо течуть від тебе
чисті наші ріки!
Всі серця до тебе
в радості й любові,
Бо братерство й дружба
у твоєму слові!
Ми в сім'ї єдиній,
ми в єдинім війську,
Вславлений народі —
брате наш російський!
Нас не роз'єднати
ро́кам і століттям,
Ми зрослись корінням,
ми сплелися віттям.
Красен сад і цвітом,
красен сад і плодом,
Красна наша дружба
ще і спільним родом.
Ми брати ще більші,—
ще дружніш нам жити,
Бо народи наші —
Ленінові діти!
Нас не роз'єднати
ро́кам і століттям,
Ми зрослись корінням,
ми сплелися віттям!

ДУМА ПРО ПАРТІЮ

Гей, ладнайте вищіі —
На лади на вищіі —
Струни, кобзарі!
Задзвеніть, заграйте ви
Славу рідній Партії,
Партії-зорі!

Ще у ночі темнії
Та у дні яремнії,
За часів царя,
Просвітила очі нам —
Людоді робочоду —
Партія-зоря!

Горами і долами
На вогонь — на полум'я
Світлої зорі
Сходилися мужнії,
Та міцні, та дужії —
Все богатирі!

Україно рідная,
Всі, хто правду відає
У сім'ї твоїй,
Стали комуністами
І з серцями чистими
Рушили на бій.

Наш народ незборений,
Рухає він горами,
Створює моря.
Вічно світить путь йому,
Вільному, могутньому,
Партія-зоря!

Мудре слово Леніна
Нам — як мова венича,
Як жива вода.
Нам знамено Партії —
Наче серце матері,
Сила молода!

1958

КОМУНІСТИ

Те, що досі нами пережито,
Якщо треба — знов переживем!
Бо цвіте буйноколосе жито
На землі, опаленій вогнем.

Бо оселі затишні в артiлі
На колишніх згарищах встають.
Бо палючі шрами в нас на тілі
Ще й тепер нам спати не дають.

Ми нічого в світі не забули:
Кров пролиту і пожарів дим.
Ми своє оспівуєм минуле,
Ми навік пишаємося ним!

Бо жили ми не заради «їсти»,
Не заради «спати у раю».
Ми своє імення — к о м у н і с т и —
Здобули в смертельному бою!

Щастя людства! Нам воно сіяло
На тортурах, в спалахах вогню..
Нас зі сталлю порівняти мало —
У сто крат міцніші ми за ню!

У закови брали нас залізнi —
Ми сміялись!

Може, через те
Нам ім'я радянської Вітчизни
Безбережно рідне і святе!

Так, за нами довге, многопутне
Лихоліття...

Битви та бої..
Через те ми й дивимось в майбутнє,
Як його одвічні хазяї.

1950

СЕРЦЕ ТВОЄ І СОНЦЕ

Серце у грудях матері
Б'ється для свого сина.
Серце твоє — це Партія,
Рідна моя Україно!

Над ручаями чистими
Пісня бринить, розмова.
Славна ти комуністами,
Земле моя чудова!

Наче дуби нескорені
Встали на сонцесході,
Глибоко їхні корені
Сплетені у народі.

П'ють вони сонце раннє,
В даль зазирають сиву,
Дарять своєму краєві
Волю, красу і силу.

Ти ще таких не мала
Вірних синів ізроду,
Ти ще таких не знала
Лицарів із народу.

Від зла тебе захистили,
Сльози твої утерли,
Зорями засвітили
Рік твоїх сяйні перли.

З братами із Росії
В здруженому пориві
Добре зерно посіяли
На безбережній ниві...

Сонце горінню жар дає,
Вічно горить нетлінне.
Сонце твоє — це Партія,
Рідна моя Україно!

Дим над полями стелеться,
Сталь виграє о камінь.
Славні у ділі ленінці
Розумом і руками.

Завжди вони в польоті,
В думі, в жазі, в турботі,
Завжди вони у мрії —
В бурі і в огневії!

Земле моя, вишиванко,
Земле моя, співанко,
Мати моя й дитино —
Рідна моя Україно!

Високо над тобою
Висне весела, синя,
З зоряною габою
Небова парусина.

Там ти шляхи свої вершиш —
Не доріженьку бити...
Там ти тепер між перших,
На верховині світу!

Сяє, неначе правда,
У глибині бездонній
Твій невмирущий прапор
Лазурево-червоний.

Долю твою величну
Звела на верховини
Партія Комуністична
Вільної України!

1968

ВІТЧИЗНО МОЯ—ЗОРЕЦВІТ

За вікнами дуб-ряснів,
І в небо біжить далина...
Це ти, Батьківщино, наш світ,
Улюблена земле ясна!

Річок золотих течія,
В димах заводських небокрай...
Це ти, Батьківщино моя,
Сердець наших лагідний край!

Вже сонце устало давно
І трави купає в теплі,—
Й на мить не заходить воно
На нашій радянській землі.

І мама цілує мене:
— Вставай, мій синочку, вставай! —
Я дихання чую міцне
Твоє, материнський мій край!

Заходжу я в двері шкільні
І чую зусюди привіт.
Вітчизна відкрила мені
Ці двері широкі у світ.

З литовцем давно я дружу,
Листи мені пише грузин.
І дружбою я дорожу,
Вітчизни радянської син.

Ти вся у труді молодім,
Робоча, колгоспна земля!
Де глянь лиш — там зводиться дім,
Де стань — колосяться поля...

І Леніна мудрість — в тобі,
І Партії вічні діла...
Це ти в небеса голубі
Незгасні зірки підняла!

І мрії твоєї політ
Шляхами космічних орбіт
Сьогодні дивує весь світ,
Вітчизно моя — зорецвіт!

І жити я хочу сто літ,
І радість не змірять мою,
Що я народився на світ
У цім неповторнім краю!

1960

НЕПОСИДИ

Скидають берези пухнаті берети,
Вилазять дуби з нелинючої свити.
А проліски, ніби маленькі ракети,
Стріляють у небо, на мрійні орбіти,

Стрімкі і нестримні струмки із-під снігу
Виходять і котяться зразу зо сміху,
Від трепету-дзвону, від синього тону
Вуркочуть, лепечуть сп'янілі спросону.

Гучні репродуктори — галичі гнізда —
Ще з ночі крикливі ведуть передачі:
— Агов, не прогавте врочистого в'їзду
Весни-новини, що несе вам удачі!..

А наші удачі вже тут, ще гарячі.
В цехах ми творили свої всі удачі,
І в полі, і в небі, — бо ми не ледачі,
Бо ми непосиди, робочої вдачі.

Влітай же у вікна, весна заповзята,
Весела, грімка передвісниця свята!
Ви з плідною осінню сестри-близнята,
Ви маєте Жовтня — великого брата.

Ми, весно, з тобою — повік нерозлуки,
У тебе є сонце, в нас — розум і руки.
До нас ти прийшла вже, а разом з тобою
Ми зробим всю землю самою весною!

1967

ВЕЛИКА КНИГА

І в мороз не сковує нас крига,
Обрії наповнені теплом...
Є у нас в житті велика книга,
Молотом написана й серпом.

Літери в ній — зорі п'ятикутні,
Оклики — космічні кораблі.
Ставлять крапки руки в ній могутні
Трударів радянської землі.

Друк її — глибинний, чорноземний,
Барви — сонце вилило свої.
Вітер у ній дихає буремний,
Кришталеві грають ручаї.

Книга ця не мрія і не казка,
Розписався в ній Жовтневий час,
Є в цій книзі Ленінська указка,
Партії ясний дороговказ.

Ми живем по книзі цій чудовій,
Сторінки гортаємо щодень.
Її слово — у новобудові.
Її голос — в дзенькоті пісень.

В ній вмістилось поле злотобризне,
Жарограйне сяєво споруд.
Книга — Конституція Вітчизни,
Скарб народу, подвиг його й труд!

1968

РУКИ

Приходить знову Жовтень, повний сили,
До наших хат, до затишних дворів.
І клени он в гаях зачервоніли
Під колір наших славних прапорів.

Нам є чим рідне свято зустрічати —
Гостей до нас наїде звідусіль! —
Нових осель ясні, привітні шати
І на столах, як кажуть, хліб і сіль...

Але ніщо — ні гордих маршів звуки,
Ні велемовних тостів перегуки —
Не скаже так про наших днів діла,
Як прості й чесні роботящі руки,
Покладені тихенько край стола.

В них нап'яті, палиті синню жили,
На них шорсткі, жовтаві мозолі,
Та це вони усе-усе зробили,
Що ми звемо красою на землі.

Вони уміють ніжить, обнімати —
Яке міцне тепло робочих рук!
Та вони здатні й без жалю зламати,
Як стрінеться зазубрина чи сук...

І це вони, незмірні в своїй моці,
Великі, усеможні і кріпкі,
Звели наш стяг в сімнадцятому році
Й несуть його невтомно у віки!

1958

СТЕЛЕ ЗИМА РУШНИКИ

Стеле зима рушники по льодку молодому.
Ой, а кому?
А весні! А веселому грому!
Першим проталинам,
Тихим світанкам квітневим,
Теплим рукам сіячевим...

Стеле зима рушники по льодку молодому...
Входь, Новий рік, до осель,
В гості до кожного дому!
Є тебе чим частувать —
Добре земля уродила!
Виросло стільки всього
З нашого діла.

Стеле зима рушники на добро, на достаток.
Наче у небі зірок — стільки в країні маляток.
Ну ж бо рукава засуч,—
Треба домів нам багато!
Хай же дзвенять весілля,
Хай підростають малята!

1954

ХЛІБ

В нім — степу дзвін на різні голоси
І небокрай у веселковім цвіті.
Дощі йому накрапали з блакиті
Ясної переливної краси.

Його кохала, наче немовля,
Весною повна, радістю вагітна,
Багатошлїдна і багатоцвітна,
Усеживлюща матінка-земля.

Він пив вітри солодкі і п'янкi,
І сонце в нього щедро улилося...
Та його вмите зорями колосся
Вбирало силу з людської руки!

Людська рука що тільки не торка, —
Дає усьому руху, льоту, росту.
І от хлібину, запашну і просту,
Мов сонце, підіймає ця рука:

— Приймай, народе, щедрість наших нив!
У цьому добрім хлібі України —
Землі моєї рідної барвини
І серця вільний, тихоплинний спів.

1955

Т И В Л І Т Е П Л І

Шляхи широкі і тряскі дороги,
Стежки і просто ніг людських сліди,
І хвилі рік, і гір стрімких відроги —
Ведуть сюди.

З-за обріїв, з-за далей України
До тебе, Київ, красене землі!
У твоїм небі нині — ні хмарини,
Ти в літеплі...

Ти струганою пахкотиш сосною,
Тебе вінчає прозолоть легка,
І угорі усюди над тобою
Рука будівника.

А як ми йшли — од бою і до бою —
Крізь смерть і кров — тому вже скільки літ!
До тебе, батьку, жаданий до болю,
Наш ясен світ!

І не було короткої дороги
До тебе, що пройшов усю солдат,
Як через Волги хвилі круторогі,
Крізь Сталінград!

Й не віддавали меншої ми дані
За кожен крок до Золотих воріт,
Як смерть братів на тихому світанні
Десь край боліт.

Сьогодні б їм устати з домовини
І побрести крізь веселкову цвіт,
І скрізь в людських оселях України
Ізнов зажить!

Згадати, як любили, як дружили,
І пити сонце й вітер з далини...
Вони цього, їй-богу, заслужили,
Твої сини!

1955

ДРУГЕ ІМ'Я

Коли мене малим хрестили
Під восковий церковний спів,
Я, упираючись щосили,
Попа за бороду схопив.

І, вчувши в тому часу повів,
Піп від здивовання завмер.
Всміхнувшись в'яло, він промовив:
— Це буде революціонер!

Мої батьки хрещені, мабуть,
Хоч їх потішило мале,
Віддять скоріш хотіли в забудь
Пророкування те незле.

Мене ж, їй-богу, не обидив
Той тихий попик-жартівник,
Бо він мене, хоч сам не відав,
І другим іменем нарік.

Я підростав, благословення
Дістав край міста, на соші,
Тоді навіки друге ймення
Мені припало до душі.

Було — на тихій Журавлівці,
У місті Харкові, в п'ять літ —
Як вгледжу червоногвардійців,
Так і біжу за ними вслід.

Не раз, не два мене вертали,
Та хіба можна повернуть!
То не на два й на три квартали —
На все життя правдива путь.

Те ймення серце моє чисте
І досі сторожко трима.
І поруч з ім'ям комуніста
Мені дорожчого нема.

Я полюбив його без краю,
У світі ним щоденно жив,
І всім життям своїм — не знаю —
Чи я його ще й заслужив!

1962

КАХОВКА, КАХОВКА...

Ми часто, зібравшись у рідній оселі
Навколо дзвінкого стола,

Співали про дівчину нашу в шинелі,
Що в рідній Каховці жила.

Ця пісня чудесна бентежила груди,
Серця нам проймала вогнем.
Ми пісні цієї повік не забудем,
Та нині — нової почнем.

Каховка, Каховка... Ясна Україно,
Зірнице моя золота!
Не та вже Каховка, не та вже дівчина,
І пісня про неї не та...

Де ставив учора рибалка свій ятір
У заводі тихій, мов сон,
Сьогодні міцний вже гуде екскаватор
І ллється гарячий бетон.

Уже по республіки сонячних гонах
Сюди простеляється путь.
І вже не в шинелях, а в комбінезонах
Дівчата в Каховку ідуть.

А з ними і хлопці, міцні, загорілі,
Виходять у степ на зорі —
Механіки знатні, шофери з артілі,
Нового життя трударі.

Каховка, Каховка... Степи неозорі...
Широкий, могутній Дніпро...
Ми тут золоті, ще не бачені зорі
Засвітим на щастя й добро.

Ми тут одвоюємо землю у спеки,
Сади ми тут пустимо в ріст,
І в дні комунізму, уже недалекі,
Збудуємо райдужний міст.

І здійсниться мрія жадана невдовзі —
Часу небагато мине —
Дніпровські вогні із вогнями на Волзі
Зіллються у сонце одне!

Для цього нас Партія рідна учила
Творити чудесні діла...
Колись-бо для цього і наша дівчина
В шинелі Каховкою йшла...

1951

І Д Е Б Р А Т М І Й В А Р М І Ю

Віти в синім інеї звисли над вікном,
Кінь стоїть під хатою, креше копитом,
Іде брат мій в Армію посеред зими...
— Братику мій, братику, ти й мене візьми!

Каже брат: — Не вмістимось на однім коні!
— Ти цього, мій братику, не кажи мені...
Сяду біля гриви я, ти сідай в сідло,
Вилетим — незчуємось — в поле за село!

Каже брат: — Та й шабля в мене лиш одна...
— То нічого, братику! Бо на те ж війна...
Доведеться битися вже ж не одному,
Я в бою у ворога шаблю одніму.

Каже брат: — До Армії ти, звичайно, гож!
Ну, а дома з матір'ю залишиться хто ж?
Батько на роботі, ніколи йому,
Та чи ж можна матінку кидати саму!

Що ж робити? Згоден я. Правду каже він!
Бо ж тепер усе-таки я найстарший син.
Хай молодші братики трохи підростуть,
Отоді я й вирушу в бойовую путь.

1940

Д О Р О Г А

У дні печалі і руїни,
Коли священний бій кипів,
Вела в Росію з України
Дорога наших матерів.

І усміхалася малятам
Тонка береза голуба,
Стрічала їх, мов рідна хата,
Тесова російська ізба.

І молоко бурьонок тепле
Було невидано смачним,
І небо над широким степом
Здавалось рідним і близьким.

Коли ж вкладались діти спати,
Пообіймавшись гаряче,
В тривозі українська мати
Схилялась руській на плече.

1947

БІЛЯ ТИХОЇ МОГИЛИ

Зверни з путі, мандрівнику, убік
І зупинись край тихої могили.
Не треба слів! Бо що б ти не прорік,
Не має тут ні значення, ні сили.

За тебе і за всіх нас промовля
Зворушливіш і голосніш від слова,—
В промінні сонячному видна віддаля
Зоря на касці ясно-пурпурова.

1945

СОЛДАТСЬКА ДУМА

Солдат, який пройшов усі бої
У громадянську і у Вітчизняну,
Який,— коли б сказалися палії
І бомбу підняли з-за океану,—
Усім би серцем, і усім єством,

І кожним шрамом на своєму тілі
Повстав на них, як вихор,
і притьмом
Пішов би нищить нори їх і щілі,—
Оцей солдат не менше двох годин,
Пускаючи із люльки диму хмарки,
Стоїть на розі нині сам один...
Мороз добрячий, а солдату жарко.
Він час від часу вигукне: — Ану! —
То головою похита, то засміється...
...У сквері діти бавляться «в війну»,
Штурмують ловко снігову фортецю.
От сніжка пада...

— Тьху ти! Недоліт!

Узяв би, хлопче, трошечки правіше!.. —
З дерев спадає, наче первоцвіт,
Сніжок пухкий... Вітрець гілля колише...
Про що ж бо дума в хвилию цю солдат?
Невже старому заманулось бою
І вухо вчуло гуркоти гармат
За тихою дитячою ігрою?
Та ні, та ні... У майбутті вита
Солдатська дума.

І цієї миті,
Коли малеча «кріпості» зміта,
Веде «бої» за них «несамовиті»,
О, як він хоче, щоб на всі літа
Лише така війна була на світі!

1953

ДВА БІЙЦІ

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились рядом
Гарячі їх серця.

Разом ішли в атаку
Під кулеметний шквал,

Обом одну подяку
Прислав їм генерал.

Обоє лізли плазом,
Вставали в повен зріст
І пригинались разом,
Як чули міни свист.

Удвох вони ходили
Вночі на «язика»
І навіть кашу їли
З одного казанка.

Один був з України —
Денисенко Петро —
Де сонячної днини,
Як райдуга, Дніпро,

Де пишні і багаті
Колгоспівські лани,
Де жде старенька мати
Синочка із війни.

А другий з того краю,
Що зветься Казахстан,
На прізвище — Ікраєв,
На ймення — Улабан.

Там — золота рівнина,
За місяць не пройти,
І звідти пле дружина
Солдатів листи.

Не їздив ще донині
Петро у Казахстан,
Не був на Україні
Ікраєв Улабан.

Та кожен серцем линув
У лютому бою
У другу країну —
Як в рідну, у свою.

В боях під Сталінградом
Здружились два бійця.
І завжди бились разом
Гарячі їх серця...

В той день пішли у наступ
Бійці за рядом ряд —
За дружбу і за щастя,
За рідний Сталінград!

В той день в бою загинув
Денисенко Петро
За Русь, за Україну,
За Волгу, за Дніпро.

За те, щоб вільно жити,
За рідний Казахстан...
...І став за двох служити
Ікраєв Улабан.

Ходив за двох в атаки
Під кулеметний шквал.
І дві йому відзнаки
Присвоїв генерал.

У наступі невпиннім
Вперед ішли бійці.
Дійшли до України,
До хаток на Дінці.

Вже скоро буде видно
І Київ, і Дніпро.
Твоя там мати рідна,
Денисенко Петро!

І пада на коліна,
Схиляє низько стан
До тебе, Україно,
Ікраєв Улабан.

Цілує землю чорну,
Як рідну, як свою,

Незламну, непоборну,
Відбиту у бою.

І далі йде у наступ
Ікрав В Улабац,—
За дружбу і за щастя,
За Русь, за Казахстан.

Бо в нас усіх єдина
І рідна, і своя —
Радянська Батьківщина,
Щаслива сім'я!

1946

МІЙ БРАТ — ПРИКОРДОННИК

Там, де гори стали в ряд,
Де кущі рясні,
Іде, іде, іде брат
На баскім коні.

А копита стук та стук,
Аж у горах перегук,
А вуздечка — дінь та дінь,
Аж співає далечінь.

Підійшли до білих хат
Річки береги...
Біля дуба стане брат,
Гляне навкруги...

Може, ворог?.. Тут чи там?
Кінь мов зрісся із гіллям.
Ні листочок не шелесне,
Ані рибонька не сплесне.

Тут висока трава
Добре смілого хова,
Дуже зручно під горою
Пригаїтися герою...

Хай лиш ворог невпопад
Виникне в імлі,
Перестріне його брат —
Наче з-під землі.

Перестріне його брат:
— Ти не лизь в Країну Рад!
Вивчи приказку таку,
Що кордон наш — на замку!

Їде, їде, їде брат
На баскім коні
Там, де гори стали в ряд,
Де кущі ясні.

А копита стук та стук,
Аж у горах перегук,
А вуздечка — дінь та дінь,
Аж співає далечінь...

1949

І ШЛИ ПО НАШІЙ ВУЛИЦІ

Ішли по нашій вулиці
Червоні бійці,
І усмішка світилася
На кожному лиці.

Ми вибігли, радіючи:
— Привіт вам, в добрий час!
Спивіться хоч на хвиличку,
Зайдіть до нас!
— До нас!

— Самі погляньте, гарно як
У нашому селі.
Уже поспіли яблука,
І мед є на столі...

— Не можемо, нам ніколи,—
Говорить з них один,—

Ми дуже поспішаємо
У город у Берлін.

Там ждуть не рідні хати нас,
Не затишні гаї,
Од вулиці й до вулиці —
Бої, бої, бої.

Як ворога проклятого
Ми знищим до ноги,
Тоді чекайте в гості нас,
Виносьте пироги!

— Ну що ж робити? Згодні ми.
Коли б скоріш той день!
Ми будем виглядати вас,
Не гайтеся лишень...

Ішли по нашій вулиці
Червоні бійці,
І усмішка світилася
На кожному лиці.

Ми побажали щастя їм
І військові всьому!
Лише бабуся плакала,
Не знаємо чому...

1945

СПИТЬ СИНОК МІЙ

Спить синок мій головою навznak...
Кажуть люди: це відмітний знак
Всіх хоробрих, впертих і невразних, —
Будь він ратай, тесля чи вояк.

Я не знаю мудрості народу
Більше достойменної, ніж ця, —
У житті від світла й правди зроду
Не ховати щирого лиця.

А коли в бою упасти вбитим,
То схід-сонцю ясному в уклін
Із обличчям гордим і відкритим
До іще не здоланих вершин.

1940

СОЛДАТСЬКІ ОЧІ

Лежав солдат в холодному окопі
Серед сухих неораних ланів,
Уже його чекали у Європі,
А він свою ще землю боронив.

Було так треба — весь вогонь на себе
Він викликав з підрозділу свого.
Солдат упав на землю, та у небо
Дивились очі меркнучі його.

Пливли світи, всією глибиною
Тремтіло тихе небо поміж зір.
Не тільки землю захистив собою
В ту мить солдат, а все, що бачив зір.

І якби він не впав тієї миті,
Віддавши грізний сам собі наказ,
То, може б, не було повік на світі
Ні космодромів, ні ракет, ні нас.

Герої славні вже часу нового
Уздріли зблизька небо вороне,
Що в ніч оту холодну і за нього
Солдат віддав життя своє земне.

Хоч він ніколи, звісно, не бував там,
Хоч і не мріяв про космічну путь,
Та він близький павіки космонавтам —
Його там очі зорями пливуть.

1961

СОЛДАТИ МИРУ

Жоден ворог завидючий
Не страшний Країні Рад,
Бо на всій землі найдужчий,
Найсильніший — наш солдат.

Хто ішов на нас війною —
Не вернувся з поля бою!

Хто підняв на нас меча —
Біг, як пес, навтікача!

І Пілсудський, і Денікін
Гелготали, мов індіки,
В край наш з боєм ідучи.
А тікали — биті пики!
Й кукувакали, каліки,
Мов на згарищі сичі.

Стрімголов, навсторчака
Бігли банди Колчака...

Битий був і пан Петлюра,—
Аж тріщала в нього шкура!

Погнили в землі бандити...
Що ж, не лізь, куди не слід!

Та рішив перехитрити
Їх сам Гітлер — теж бандит.

Дав фашистам автомати,
Безліч мін і тьму гранат
І послав по два солдати,—
Де у нас один солдат.

Проти танка із зорею —
Десять танків з павуком.
«Месершміт» над землею
Сунуть зграєю всією
Битись з нашим літаком...
Хоч і нам було не з маком,—
У боях, як у боях!

Та фашистам, псам-собакам,
Все ж дісталось по шнях!

Завдали ми їм науки —
Зникла чортова юрма.
Фюрер сам на себе руки
Наложив... І недарма.

Полягла ворожа сила,
Як порубана лоза.
Тую силу спонелила
Наша Армія — гроза!

Жоден ворог завидючий
Не страшний Країні Рад,
Бо на всій землі найдужчий,
Найсильніший — наш солдат!

Подолати нас не можна,
Бо могутній наш народ,
Бо повік непереможна
Наша Армія і Флот.

Є у нас по десять танків
На один ворожий танк.
Літаків висотних ланки
Стрінуть кожен їх літак.

І на плечі паліві,
Якщо битись закортить,
Бомби атомні, водневі
Можуть також полетіть.

Є у нас така ракета,
Що не тільки у планети
Дуже точно поціля,
А й поближче звідділя.

Жоден ворог завидючий
Не страшний Країні Рад,
Бо на всій землі найдужчий,
Найсильніший — наш солдат!

Він невтомний і хоробрий,
Але він, як батько, добрий!

По-хорошому? Будь ласка!
У траву котися, каска!
Штик — у землю, шабля в піхви!
І не візьмемось за них ми!
Автомати, і гранати,
І гвинтівки, і гармати,
Міномети й кулемети,
Різні бомби і ракети,
Міць воєнних ескадриль —
На утіль!

Тільки так давайте всюди
Договоримось, люди!
І в Америці, в Ірані,
І в Алжирі, в Пакистані...
Договоримось, люди,
І тоді війни не буде!
Буде в світі тільки мир!
Зникне слово — командир,
Буде тільки — бригадир.
Зникне слово — офіцер,
Буде тільки — інженер.
Зникне слово — підричник,
Буде тільки — робітник...

А солдати?

Стане в ряд
До солдата хай солдат —
І англійський, і французький,
Український наш і руський,
Або попросту — радянський,
Поруч з ним — американський...
І усі, з усіх усюд —
Адже це трудящий люд.
Заведуть хай дружбу щирю
Й скажуть: ми — солдати миру!

1960

КЛЮЧІ

Легенда

Був коваль. І удень і вночі
Він кував дивовижні ключі...
А це діялось в давнім віку —
Вся природа була на замку.
Вийдеш в поле — лежить долина,
А за нею сама таїна.
Вийдеш в ліс — дерева як стіна,
А за ними сама дивина.
Підеш в гори — гуркоче луна,
А за нею сама тишина.

Та коваль недаремно кував,
Він ключами усе одмикав:
В чистім полі дорідне зерно,
Виноградне кипуче вино,
В тихих горах — залізо і мідь,
В лісі синьому — ягідну віть.
Та одного не відав митець —
Як дістатися людських сердець.
А що в одному серці — добро,
Мов грайливе живе сrebro.
А що в другому серці жило
Потаємне отруйне жало.

От якось задвигтіла земля —
Їдуть гості до коваля
Та на конях та на прудких,
Та в шоломах та в золотих,
— Будь здоровий, ковалю, будь!
Ми рушаєм в далеку путь.
Ми не хочемо землю копать,
Хочем золото воювать.
Перекуй нам свої ключі
На дзвінкі замашні мечі.—
Похилився коваль, поблід.
Став холодним, неначе лід.
— Будьте милостиві, паничі,
Я не вмю кувать мечі! —
Тут гостей охопила лють:

— Будь же проклят, ковалю, будь! —
Тільки став коваль на поріг,
Як звалився, сердешний, з ніг,
Влучний був удар по плечі,
І поїхали паничі...

І поїхали паничі,
І забрали з собою ключі.
Розкидали їх по землі —
І по лугу, і по ріллі.
Розкидали ясні ключі,
Коваля на весь світ кленучи.
І ключі прийняла земля
В пам'ять доброго коваля.
Ожили вони — і які
Перегралися на струмки,
В ясноводі рясні джерела,—
Миють коні в них вудила.
Подорожні з них воду п'ють,
Вирушаючи в дальню путь.

І дзюркочуть собі, б'ючи,
Прохододні, дзвінкі ключі,
В тому дзюркоті чуть здаля
Голос доброго коваля.

А які піднялись з землі
В небо сонячне — журавлі.
І летять журавлині ключі,
По всім світові несучи
В крилах кожного журавля
Славу доброго коваля.

1938

ШЕВЧЕНКІВ ДУБ

Шевченкових дубів на Україні
Не полічить. Любив ходить Кобзар
Дібровами, лугами і лісами,
І красень-бо крислатий не один
Манів його до себе відпочити...

А то коли, після неволі, він
Приїхав знов на рідну Україну,
Казали люди — в лузі над Дніпром
Облюбував собі одного дуба.
Усе, бувало, він під ним сидить,
Як лиш самотна випаде хвилинка.
Одивиться, дістане олівця
І водить ним швиденько по папері...

Ніхто не бачив, що він там писав,
Хоч і не важко здогадатись — вірші,
Однаке не прочитані ніким.
Їх не знайшли в рукописах поета.
Їх не знайшли...

Уже ішов Тарас
Від пристані у день той злєвідомий,
Як його раптом в лісі наздогнав
Малий хлопчина, чємно привітався
І мовив: — Дядьку, я вам щось скажу! —
Тарас до нього нахилився низько,
Той швидко-швидко щось прошепотів.
— Ага! — сказав Тарас. — Біжи здоровий! —
А сам до луку, під високий дуб.
Що він робив — ніхто того не бачив.
Здогадуються — вірші закопав...
Коли його в пізніший час жандарми
Взяли під варту — рук не опекли.
Поет стояв без зброї перед ними,
Без рим своїх, мов облетілий дуб.
А справжній дуб, поетів друг ласкавий,
Відчувши біля кореня свого
Душі живої мовлячі краплини,
Розрісся широко, сягнув своїм гіллям
До хмаровиння, жадібно дотягся
Малими корінцями до джерел,
Що пломенями били у глибинах, —
І навесні не листям молодим —
Вогнем зеленим, трепетно-тремтючим
Укрився весь і ясно заряснів.

У мирні дні той дуб широковітий
Від інших ніби і не відрізнявся.
Казали тільки, що в його верхів'ї

Громи почують, радяться вітри
У стовбурі і вранці йдуть у мандри.
Та ще під ним щороку виростав
У глибині отой невірвикорінь,
Що одвертає слабощі і сил
Людині в м'язи щедро наливає.

Коли ж приходив ворог у наш край,
Той дуб ховав під велешумним листям
Бійців своєї рідної землі,
В яких серця вогнем полуменіли.
Під ним збиралось військо немале
І, тільки ніч пробувши там, ставало
Непереможним в кожному бою.

А як чужинець наближавсь до дуба,
Відразу починалася гроза,
І падав ворог вражений, як шурх,
І сліду не лишалося від нього.

Уже й недавно, у війну останню,
Був під тим дубом партизанський штаб.
І знають всі, які то богатирські,
Які хоробрі воїни були!

1964

ПОРІГ

Ні, зовсім ні, не з космодрому
Початок зоряних доріг —
Від цього схилоного дому,
Де пахне сирістю поріг;

Де дві вербички мов присіли,
Щоб тільки трохи відпочить,
А потім знов, набравшись сили,
Злетіть на крилах верховіть;

Де журавель на осокорі,
Як тільки вечір настає,

Щебром важкі, дзвінчасті зорі
З глибин холодних дістає;

Де на тому ж таки порозі
Щаслива мати молода
В щоденнім клопоті й тривозі
Свою малечу догляда;

І де Гагаріни прийдешні,
Першопрохідники тутешні,
В руках затиснувши пиріг,
Переповзають той поріг;

Де пісня серце тобі крас,
На сльози щедра і на сміх...
Усе, що зветься рідним краєм,—
Початок подвигів людських.

Дороги в далеч невідому...
По них ти з дому полетиш.
А вже там десь із космодрому
Вони продовжуються лиш.

1961

НОВА ОСЕЛЯ

Взяли до рук портфелики,
Взяли лискучі ранці
І, наче ті метелики,
Полинули уранці

До школи до веселої
Дівчатка і хлоп'ята.
Це тут нова оселя їм,
Щаслива та багата!

Це їм вона збудована
Братами та батьками,
Неначе з сонця скована
Умілими руками —

Аж іскриться та блискає.
Оце так справді школа!
Аж райдужними бризками
Висвітлює навколо.

— Ой здрастуйте, учителю,
Ми скучили за вами,
Здаля ще вас помітили,
Іще аж біля брами.

Мчать мимо заклопотані,
Серйозні перехожі,
А все ж перед воротами
Зупиниться з них кожен,

Забуде, що і справи є,
Подивиться, всміхнеться,
І зразу поласкавіє
Суворе навіть серце.

1960

ДВА БОГАТИРІ

На будові — на Дніпрі —
Стрілись два богатирі,
Не із пісні, не із казки,
А з життя — бетонярі.

В дні бурхливої весни
Подружилися вони,
Наче матері одної
Нерозлийвода-сини.

Що один був із Дінця,
Син звичайного шевця,
Не якийсь там лицар-красень —
Добрий парубок з лица.

Другий був звіддалеки —
З Волги матінки-ріки,

Не якийсь там чудо-вигязь —
Хлопець крепкої руки.

Що один з них говорив
У годину десять слів,
М'яко слав їх, мов травицю,
Наче пісню довгу вів.

Ну, а другий, мов дзвінком,
Сіяв чистим тенорком,
Вимовляв, мов зерном сипав, —
Срібним волзьким говорком.

Та обидва у труді
Непохитні і тверді,
Випрямляли груди пружно,
Мов дубочки молоді.

Але трапилась біда:
Їх розлить взялась вода,
Як рвонула в перемичку —
Біснувата, аж руда.

Друг один — по один бік,
Другий друг — по другий бік,
А між ними скаженіє
Розхвильований потік.

Довго думать — зайва річ...
Сорочки одразу з пліч,
Хлопці руки простягнули
Один одному навстріч.

Стала хвиля біля них,
Зупинила дикий біг,
А вже друзі їм на поміч
Поспішають з усіх ніг...

На будові — на Дніпрі —
Стрілись два багатирі,
Не із пісні, не із казки,
А з життя — бетонярі.

ТЕСЛЯ

Вже дуб не кине тінь на плеса,—
Землі торкнулась верховіть.
І вже на нім низенький тесля,
Щасливо мружачись, стоїть.

І от посипалися тріски,
І шум полинув у двори,
І з-під сокири — сині іскри,
І бризки соку — з-під кори.

Він добре знав дубів породи,
І з-під умілої руки
Зникали шашелеві ходи,
Кругами сходили суки.

А в тихий полудень з піснями
Прийшли веселі юнаки
І понесли прозорі рами
В новий будинок до ріки.

І ми заходимо в кімнати,
І перед нами — далина...

Хвала тому, кому дана
Велика сила чарівна:
Весь світ так щільно увігнати
У раму світлого вікна!

1938

ІВАН НЕХОДА

Він видиться тепер мені рікою,
Грайливою, мінливою, стрімкою,
Що вічно в русі, в шумі, в неспокої
І також вічно в рідних берегах.

Де крутизна, де скелі, де пороги —
Отам його проходили дороги,

Там зорі йому падали у ноги,
По зорях тих у небо він ходив.

А звідки ж, як не з неба, він припосив
Співучих слів добірний, чистий пріосів
І для хлоп'ят — чубатих кирпоносів
Веселку ясно-сопячних казок!

Ходив у небо, в голубу прозорінь,
Та був земним, як той невірвикорісь,
Що поїть ліс і людських рукотворень
Пахучу, нелиняючу красу.

Як та ріка, він всюди сипав бризки,
Вбрав росою молоді берізки,
І, коли люди сходились з ним близько,
Він райдугою їх оповивав.

Як б на ньому не була обнова —
Яскравий шарф, краватка бірюзова,
Та все одно сопілка пастухова
Вела поета до людських сердець.

Сопілка, так. Її ще чую й досі,
У вранішньому тихім дзвінкоросі
Вона лади виводить стоголосі
Його хвилястим голосом одним.

Мені тепер він видиться рікою,
І коренем земним, і гомінкою
Сопілкою розкотисто лункою —
Так, все це він,
Так, все це він,
Це він.

І справді, так. У ньому все звучало,
І щедре серце цілий світ вмещало,
Бо у житті — поетове начало,
Життю ж нема ні краю ні кінця.

1963

В РЕШЕТИЛІВЦІ ОЙ ДА УВ АРТІЛІ

Ой упали та сніжечки білі,
Стало поле, наче полотно.
В Решетилівці ой да ув артілі
В кожній хаті світиться вікно.

Золоті умілі руки
В решетилівських дівчат.
Голка вправо — квітнуть луки,
Голка вліво — квітне сад.

До артілі ой да вранці-рано —
Невідомо хто вони такі —
Із Америки та з-за океану
Приїздили дивні диваки.

— Ні, руками лиш людина
Цей не вишиє узор.
Тут секретна є машина
І секретний в ній мотор.

Мнуть в руках пани сорочки білі,
Золотій дивуються красі.
В Решетилівці ой да ув артілі
Цілий день сміялися усі.

— Може, нам, дівчата, й справді
Розказать все наперед!
Чим багаті, тим і раді,
Що ж, відкриємо секрет!

Справді, справді, руки лиш єдині
Отакий не вишиють узор.
Серце кожної нашої дівчини —
Це і є секретний той мотор.

Серце любить квіти й зорі,
Щастя в нашому житті,
Серце створює узор,
Шиють руки золоті!

Враз поблідли ті пани лукаві —
Ну й дівчата — боже борони!
В Решетилівці та біля Полтави
Загубили гонор свій пани.

Повдягали шляпи сині
І скоріше навтоки!
— В цій країні, Україні,
Мабуть, всі — більшовики!

1950

ЛАМПОЧКА ІЛЛІЧА

Чебрецем війнуло з поля...
Затихає крик малечі...
І навшпиньках входить в хату
Тихий, теплий, добрий вечір.

В урочистому чеканні
Вся сім'я. Ніхто — ні слова.
І підводиться наш татко
Із низенького ослона.

Він підходить до одвірка,
Щось намацує рукою...
І одразу, мов у казці,
Стала хата золотою...

А метеликів веселих
Налетіло скільки з лугу, —
Та все крильцями тріпочуть,
Та все круга, круга, круга...

Ми у танець. Мама в сльози:
— Рідний доме, світлий раю! —
І веселкою усмішка
На сльозині так і грає.

Обіймає маму татко,
Оглядає справа, зліва:
— Я й не знав, що ти у мене
Отака ставна, красива!

А дідусь із печі зиркнув,
Мружить вії волохаті:
— Чи не сон мені приснився?
Сонце! Сонце в нашій хаті!

— Ні, не сон, дідусю, правда!
Бач, як сяє та красує!
— Хто ж той мудрий, хто ж той щедрий,
Що такі сонця дарує?

Всі поглянули на стінку,
Де, обвитий в квіти, в клечінь,
Усміхавсь Ілліч привітно:
— Добрий вечір! Добрий вечір!

Рівним променем до нього
Йшло зі стелі світло біле
І, в очах його відбившись,
Ще яскравіше світило.

1938

ВЖЕ ДАЛЬНІЙ ОБРІЙ ЗАВЕСНІВ

Там, за метелицями білими,
За кучугурами снігів,
Гляди, зеленими вітрилами
Вже дальній обрій завеснів.

Гляди, порізьблене морозами,
Набухле небо молоде
Повисло вже над верболозами,
От-от дощами упаде!

Вже молотком пройшовсь по
колесу
Непосидючий тракторист.

Наливайтесь, житечко й ячмінь,
Тепловиною!

...Щухне дощ. Вже й тучі розбрелись.
Вже й вітри в щілини десь забилися...
Білі хмарки-помолодки скрізь
Простелилися.

З себе краплі молодик отряс,
Добре втерся хмаркою пухнатою
І, увесь порожевілий враз,
Звис над хатою.

Хай земля напосна засне
Сном спокійним під розкриллям зоряним,
Хай зачнеться пліддя в ній ясне
З дужим коренем.

І до нас у відра патекло
Сяйної, що навіть очі сліпляться,
Дощової, світлої, мов скло,
Чистосріблиці.

Пиймо її свіжу, мов сльозу
(Піснею за мідь її віддячимо),—
Хай вода молодикова дасть красу
Личкові дитячому!

Є в народі приказка така,
Що й дідам дорогу-путь розхмарює:
Той, хто воду п'є з молодика,—
Не постаріє.

Не старіти тим, хто п'є лазур
Небовидів у поході дальньому.
Тим, хто дише повіями бур
В морі шквальному,

Тим, хто змахом дужої руки
Їреслить в небі зорі-п'ятикутники,
Хто кує нові молодики
Чи супутники!

Отого ж бо то і мій народ
Ходить грузько і літає високо.
Скільки йому випало негод,—
А дивись який!

1959

БАЖАННЯ

Як тільки промені світання
Веселку збудять у росі,
В твоїй душі встає бажання,
Що найсильніше за усі.

Ти б не схотів аж до загину
Ані пошани, ні хвали,
Якби його в лиху годину
Взяли у тебе й відняли.

Воно всього тебе проймає,
Як потяг в спеку до води,
Та тільки спрага є — й минає,
Воно ж у серці — назавжди.

Які у нього ще приміти,
І з чим зрівняється воно?
Хіба іще з бажанням жити,
Так це ж, їй-богу, все одно!

Це з ним — душею ти бездонний,
З ним не важка ніяка путь,
І в плечах біль, і піт солоний
Тобі з ним радістю стають.

Ти з ним прокинешся уранці
І поруч сонця в путь ідеш.
Воно в тобі — бажання праці,
Як світ — без краю і без меж.

1953

ПОДАРУНОК МАМІ

З Восьмим березня, мамо, із святом!
З любим святом весни і пісень!
Ми для тебе сьогодні із татом
Подарунок шукаєм весь день.

І ніяк ми не знайдем нічого.
І не можемо вибрати — який?
Ти ж бо гідна дарунка такого,
Що лиш в казці бува золотій!

Ми купили вже квітів багато
І шкатулку з намистом рясним...
Та усе нам здається із татом —
Не таким, не таким, не таким.

Мама й каже: — Я знаю, я знаю,
Що було вам не легко... А втім,
Я від вас подарунок вже маю
І цілком задоволена ним.

Ні, його не купити за гроші,
Не підлеглий він жодній ціні...
Що такі ви у мене хороші —
Це найкращий дарунок мені!

1948

МОВА

1. Рідна мені до болю

Мово моя українська —
Батьківська, материнська,
Рідна мені до болю, —
Дужий я із тобою!

Я твоїм вольним гомоном
Повнюсь, як ватра пломенем.

Плачу твоїм я шепотом,
Тішуся твоїм щебетом.

Лину до друзів леготом,
Гуком твоїм перегуком.
Вибухну твоїм реготом —
Ворога трусять трепетом!

Ти нелинюча, мов райдуга,
Роси в тобі зібралися.
В пісні бриниш — аж гай гуде,
В казці — змовкають праліси.

Серця людського лірика,
Повна печалі й сміху ти.
В світі з тобою широко.
Легко тобою дихати.

2. Полем мені наговорена

Мово моя українська —
Батьківська, материнська,
Я тебе знаю не вивчену —
Просту, домашню, звичну,
Не з-за морів прикликану,
Не з словників насмикану.
Ти у мені із кореня —
Полем мені наговорена,
Дзвоном коси прокована.
В чистій воді смакована.

Бодем очей продивлена,
Смутком багать продимлена,
З хлібом у душу всмоктана,
В поті людським намокнута,
З кров'ю мовою змішана
І аж до скопу залишена
В серці моїм. Ти звеш сюди
Добрих людей до бесіди.

Бесідо ж моя щирая,
Всіх я до тебе запрошую,

Тільки у вас я вірую,
Люди мої хорошії!
Тільки для вас визбирую
Чисті, незапорошені,
Світлі слова, мов промені,
Неголосні, єдинії.
З вами в розмові, в гомоні
Чую себе людиною.

3. Бурями ти пронизана

Мово моя українська —
Батьківська, материнська!
Ти у мені не тиха —
«Тінь, та верба, та стріха»,
Не вітерцями прилизана —
Бурями ти пронизана!

Плеще в тобі, непокоїться
Робітничча околиця
Говором гіркуватим
З гумором несварливим,
Гамором крикуватим
З лагідним переливом.
Словом, у серці виспілим,
Праведним, робітничим,
Гордим, високим виспівом,
Револьюційним кличем!

4. Ти не чужа нікому

Мово моя українська —
Батьківська, материнська!
З добрим словом Росії
Ви — дві ниви зелені,
Густо-рясно засіяні
Зерном з одної жмені.

З мовою Білорусі,
Ви — мов дві річки скреслі,
Злиті в єдинім руслі,
Нерозлучата-сестри.

Ти не чужа нікому,
Хто лише раз пригубить
Слово твоє — до скону
Зразу тебе полюбить.

5. Ти нас не вчила молитви

Мова моя українська —
Батьківська, материнська!

Ти нас не вчила молитви,
Псалми в тобі не звучали.
Чадом слова наліті
Десь попи позичали.

Дух непокори в жилах —
Чую — в моїх буяє,
Бо слів церковних безсилих
В мові моїй немає.

Панові ти смерділа,
Ката весь час лютила,
Іншим була без діла,
Тільки народу — мила.

Тільки народ з тобою —
Бодем своїм, журбою,
Гнівом своїм, судьбою —
Вистояв серед бою!

Слово твоє в уярмленні
Люті кати держали.
Гризли тебе роз'ярені
Пси великодержавні.

А то й доморощені свині
Здумали в тебе лізти —
Жовті, жовті, аж сині,
Націоналісти.

Сіяли в тебе плевели,
Лезом тупим стругали,
Плутали і псякревили,
«Дойчиком» підстригали.

Тими словами-каліками
Грались в «народні сценки»,
Каркали, кукурікали
Пуцьвірки-куркуленки.

Вітер Жовтневого бою
Вибив пісок із слова,
Наче під молотьбою
Витрусилась полова.

6. Всміхнена, чорнобрива

Мово моя українська —
Батьківська, материнська!

Я не журюсь пітрошки,
Що хтось тебе забуває,
«Б'є, мовляв, цвяхи в дошки,
В труну тебе забиває».

Ні ж бо! Нестримно плине
Річка широким устям.
Що там одна краплина
В морі мільйоноустім!

Хай тебе хтось забуде —
Що нам з такого вчинку?
Дихання мільйоногруде
Не перепинить піщинка.

Пестить синів і дочок
Слово твоє рум'яне.
А упаде листочок, —
Сад рясний не зав'яне.

Знаю я більш яскраву
Шану твоєму слову:
Ленін любив ласкаву,
Лагідну нашу мову.

Всюлю Партії Леніна,
Люблена скрізь, велика,

Всюди ти роззнаменена,
Як Маяковський кликав.

Як ти цвітеш, зростаєш —
Всміхнена, чорноброва!
Світишся, аж сіяєш,
Сонячна моя мова!

І небувале завтра
Зорі тобі насвітали,
З неба — з уст космонавта
Линеш ти над світами!

1961

**ЯКБИ ТИ ВСТАВ,
ТАРАСЕ, НИНІ**

Якби ти встав, Тарасе, нині
Й пішов по славній Україні,
Понад Славутичем-Дніпром!
...Ті ж самі хвили, сині-сині,

І їм ті ж верби б'ють чолом,
Прославши тихі свої тіні, —
І мов те саме все кругом...

Та ні, не те... Невже то з хати
Лунає спів? Дивись, дивись —
Сміється до дитяти мати,
А тут же плакали колись...

Так, колос гнеться, як і гнувся,
Як і колись, дзвенить трава...
А що ж минулось? Біль минувся...
І труд — усюди голова.

О як би ти радів з науки —
Комбайни в полі, там і тут.
Які то хитрі й мудрі штуки!

Та цілував ти б людські руки,
Всеможні, звільнені, без пут.

Комуністичні новогради
Й ракети в небі, мов зоря,
Дніпрові електрокаскади
Так схвилювали б Кобзаря!

Та ти сказав би небагато,
Зібравши зморшки на чолі:
— Радію я. Є син. Є мати.
Є люди. Люди на землі!

1961

ЖОВТНЕВЕ ЗНАМЕНО

Гарячі, зірчасті,
Як ватра черлена,
Не вицвілі в часі —
Жовтневі знамена.

Їх бурі носили
Над світом щосили,
Вітри їх місили,
А цвіт не вгасили.

Їх кулі пробили,
А жару не вбили,
Їх бомби бомбили,
А люди любили.

Вони — із пожежі,
Із полум'я бою.
Вони — із одежі,
З сорочки героя.

Знамена, як повінь,
Як вогневі ріки
Із чистої крові
Полеглих навіки.

Їх всіх поіменно
Вписало у себе
Жовтневе знамено,
Увихрене в небо.

І Леніна руки
Знамено держали,
Вливали напруги
У прапор держави.

Рука робітнича
Звела його рвійно —
Дивіться в обличчя
Мосі країни!

Душа росіянина,
Фінна, вірмена
Пиля чисте сяйво
Святого знамена.

І пальці англійця,
І турка, і грека,
Щоб тільки погріться,
Торкались до деревка.

І сонцем налите,
Росисте-іскристе,
Знамено по світу
Несли комуністи.

1965

РАКЕТОПЛАН «ЛЕНІН»

Коли в політ на швидкості шаленій
Полинем ми в космічний океан,
То іменем, найкращим в людства, — Ленін —
Свій перший назвемо ракетоплан.

Він полетить, як блискавка, і хмурість
Захмарних далей блисками прорве.
Полине з нами Ленінова мудрість
І Ленінове мислення живе

У неосяжний безкрай, у глибини
Того, що досі звалось «небеса»,
Як наші крила світлі, як людини
Комуністична велич і краса.

...Й коли ми зійдем на якійсь планеті
В палючий день чи у студену ніч
І спиним погляд на глухім бескетті,
Страшним химерам глянемо увіч, —

Що пригадаєм ми?.. Один куточок
На нашій милій матінці-землі,
У тихих вербах, у піснях дівочих,
Де ми родились, де росли малі,

Де рідна школа у вінку зеленім
(Його самі садили ми — той сад),
Де ми читати вчились слово Ленін
У букварі із словом мати вряд.

Згадається під ранньою зорею
Москва. Ялинки, що біля Кремля.
Гранітні тихі стіни Мавзолею...
Ти неповторна, матінко-земля!

Та ми на ці злетіли верховини
І розум наш ці пупці поборов
Лиш для добра своєї Батьківщини,
Землі, де піт наш і де наша кров!

Лише для того, щоб на всім просторі
Туманностям усім наперекір
Земні, кремлівські, задушевні зорі
Світили яскравіш космічних зір!

Лише для того, щоб увічнить в славі
Відважну душу і високу мисль,
Ті людські очі, мужні і ласкаві,
Що більш дивились в землю, а не в вись,

Бо там їх труд, бо там їх хліб і сила,
Бо там їх щастя, їх краса і цвіт...
І все ж ті люди мали буйні крила,
І кожен крок їх був — стрімкий політ.

Для того ми, до подвигів охочі,
Ракетоплан пустили свій уплав,
Щоб у віках продовжити ті ночі,
Яких Ілліч у думках не дослав.

Щоб дві оті, яких нам не хватило,
Яких не дожили батьки й брати,
Продовжить тут і повз ясні світила
У безконечність вічну понести!

...Коли в політ на швидкості шаленій
Полинем ми в космічний океан,
То іменем, найкращим в людства, — Ленін —
Свій перший назвемо ракетоплан.

1965

**До нас
пришов
Ленін**

ВІН ВІЧНО ЖИВЕ НА ЗЕМЛІ

Ми гáряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Ходив він по рідній землі.

Був гордий задимлений Пітер
З його молоді ходи,
І фінський ялиновий вітер
Ховав Іллічеві сліди.

Де Ленін проходив, усюди —
В дворах, у хатах при столі —
Круг нього збиралися люди,
Несли свої болі й жалі.

Вслухались в ясні його мислі —
У відгомін серця свого.
І руки натружені тисли
Могутню правицю його.

Настала хвилинка остання
Старого буття на землі.
Пішли на Жовтневе повстання
Ткачі, слюсарі, ковалі...

Їх Ленін повів. І негода
Розвіялась, зникла імла.
Над краєм великим Свобода,
Як вранішнє сонце, зійшла.

Ми гаряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Він вічно живе на землі.

У кожній сім'ї робітничій
Стрічаються з ним віч-на-віч.
Давно вже заведено звичай
Звертатись до нього: — Ілліч!

Світліє у кожному домі,
Як батько, частенько бува,

В червоному Леніна темі
Вичитує мудрі слова...

У кожній селянській садибі,
Як сяде до столу рідня, —
Всі Леніну кажуть «спасибі»
Від щирого серця щодня.

За землю — за ниви і луки, —
Що, в блисках повстанських заграв,
У їхні згорьовані руки
В сімнадцятім Ленін віддав...

От збіглись в саду білобрисі,
Кирпаті хлоп'я і дівча
І довго вдивляються в риси —
В обличчя ясне Ілліча.

Примружує лагідні очі
Щасливий Ілліч, життєлюб,
І повняться ласкою отчі
Куточки усміхнених губ.

І дітям так радісно стало
На мирній, зеленій землі,
Немов він зійшов з п'єдесталу,
Погладив голівки малі...

Говорять, що вмер він, одначе
Веселим, бадьорим, живим
Усюди ми Леніна бачим,
Щодня розмовляємо з ним.

Не лицар казковий, не витязь,
А ніби мій рідний татусь,
Сказав мені Ленін: — Учтись! —
І в Леніна жити я вчусь.

А жити, як Ленін, це значить —
За сонце, за радість навкруг
Вітчизні любимій віддячить
Трудом своїх племінних рук.

Це бути готовим на подвиг,
На пошук незнаних шляхів
І кожен грудей своїх подих
Віддати за справу батьків.

Це змалечку чесним, хоробрим
Іти у велике життя.
До друзів будь щирим і добрим,
Розкрить їм усі почуття.

Ми гаряче Леніна любим,
Ростем в його ласці й теплі...
З душею, відкритою людям,
Він вічно живе на землі!

1969

НАЙПЕРШЕ СЛОВО У ЛЮДЕЙ

Коли ми ще були в колисках
(Немов недавно... А давно...)
І небо в спалахах і в блисках
До нас котилось у вікно,

Тоді крізь тихий шепіт невин,
Припавши до її грудей,
Ми вперше чули слово «Ленін»,
Найперше слово у людей.

І ми зросли.
Ми вийшли в люди,
І в буднях будівничих літ
Такі позводили споруди,
Що осявають цілий світ.

Ми по землі таким походом
Пройшли під залпи батарей,
Що навіть перед сонцесходом
Не одведем своїх очей!

І ми у творчому натхненні
На висоті новобудов
Говорим завжди тихо: — Ленін! —
Замість захоплених промов.

І часто у бою шаленім,
В єднанні братньому серцець,
Одним-єдиним словом «Ленін»
Усе висловлює бовець.

Як видно нам!
Як путь розквітла
Веселим сонцем, ясним днем.
То всюди Ленінове світло
Горить немеркнучим вогнем.

У світлі тім — наш хліб і житло,
Наш труд і мрії — все кругом,
І в нас ввійшло те чисте світло
Ще з материнським молоком.

1948

ЖИВИЙ ПАМ'ЯТНИК

В краю далекім і суворім
Стоїть красунь — кремезний дуб.
Його ряний зелений чуб
Відбився в озері прозорім.

Повз нього йдуть старі й малі,
Усі, хто хоче серцем чистим
Вклонитись низько тій землі,
Тим лукам пишним і барвистим,

Де Ленін жив у курені
І залюбки косив, бувало,
Гудючі трави запашні,
Спав без подушки й простирала,

Варив куліш...
І комарів відгонив гілкою легкою,

А в світлу сутінь вечорів
Писав невтомною рукою

Дрібненькі в зошиті рядки...
І відав хто, що в тім писанні
Думки вождеві осіянні —
Дороги людству на віки!

І відав хто, що цей косар,
Немов в одно з косою злитий,
Такий у серці носить жар,
Якого стане, щоб спалити

Весь світ старий, щоб засвітить
В душі людей вогонь надії
І в дні негод та лихоліть
Ім мужню силу дати для дії!

Лиш знали друзі щонайближчі,
Його соратники палкі,
Які могутні, мудрі, віщі
У косаря того думки.

Та Ємельянов, робітник,
Що «косаря» беріг від шпиків,
Ще, мабуть, знав, які великі
Слова писав наш вождь в той рік!

...Ілліч над зошитом сидить.
Рядок простягсь, мов довга стрічка...
Та раптом чує він — синичка:
Тю-віть! Тю-віть! Тю-віть! Тю-віть!..

— Еге! — і зошит під сінце...
Така підпільникова доля!
Звичайно, зна Ілліч, що це
Йому сигналить хлопчик Коля,

Син Ємельянова, що там
Десь хтось пройшов, а чи проїхав...
І знову стало тихо-тихо.
І навіть вітер із гіллям

Не гомонить. І знов Ілліч
Бере тоненький зошит в руки
І вже без гриму та перуки
Працює, поки зайде ніч...

...Якось, як був Ілліч в дворі
У Бмельянова, дівб́ра
Раненько-вранці, на зорі,
Дубка малого, чорнокора,

Із лісу притягла. Садить
Одразу заходились діти.
Сміється батько: — Серед літа? —
І тут же сердиться: — Глядіть,

Щоб це вам добрий був урок!
Псувати ліс? Башибузуки! —
А діти: — Це ми для науки...
А може, й прийметься дубок!

В цей час на мову отаку
З горища злазить «дядя Костя»:
— А скільки літ цьому дубку?
Да-а! Посадить його не просто...

Ну, а якщо це для науки, —
Тоді біжіть мерщій у ліс
І з того місця, де він ріс,
Візьміть землі хоч трохи в руки!..

...І от уже усе як слід —
Вже принесли землиці діти...
Ілліч пита: — А як садити?
Якими вітами на схід,

На південь, північ? От глядіть, —
Тут віти довші — це південні.
На них листки густо-зелені.
Отак на південь і садить!

Тепер розправмо корінці! —
І Ленін разом з діворою

По корінцях веде рукою,
Їх розправля в усі кінці...

Дубок вже в ямі. І його
Так віжно держать, гладять кору...
...А вже стоїть посеред двору
з Ємельяновим Серго.

Серго: — Та як же це ви так!
Чужих людей у двір пустили!
Ну що ото там за дивак
З дітьми тягається щосили?

Хіба ви так вбережете
Нам Ілліча? Не можна, друже!
Це небезпечно. Дуже! Дуже!
А може, шпик він, як на те!

А «дядя Костя» у перуці
Уже підходить: — Так його!
От що, товаришу Серго,
У шпиків, мабуть, руки куці,

Коли і ви (а ще ж не ніч!)
Не упізнали свого друга! —
Стоїть Серго — увесь напруга!
А потім: — Ви? Ілліч? Ілліч!

Обійми... Теплий, дружній сміх...
А потім в тиші, де отави,
Розмови про партійні справи,
Про звиви завтрашніх доріг.

...В краю далекім і суворім
Стоїть красунь — кремезний дуб.
Його рясний зелений чуб
Відбився в озері прозорім.

Він ніби пам'ятник живий
Тому, хто нам ясніший сонця,
Хто нам відкрив на всі віконця
Комуністичний світ новий.

1957

ДІВЧИНКА ІЗ СМОЛЬНОГО

У сторожці Смольного щоранку
Двері відчинялися,
і всі
Зустрічали дівчинку-смуглянку
З стьожкою червоною в косі.

Розливалась мова її співна
В коридорах довгих — там і тут.
Всюди шестилітня сторожівна
Зазирнуть встигала, в кожен кут...

Цілий день між червоногвардійців,
Мов метелик вранішній, літа...
Всяк, було, дівчам отим гордиться,
Цукор їй з кишені виверта,

З котьолка чайком її частує,
Патронташем гратися дає,
Нишком хтось, було, і поцілує,
Прошепоче: — Любе ж ти моє!

Стьожка лиш її замайоріла
Між шинелей сірих фронткових, —
Зразу казка зводилась на крила,
Уставала пісня, линув сміх...

І солдати, що пройшли всі муки,
Грози всі, туман, окошну млу,
Брали тую дівчинку на руки,
Пестили і ніжили малу,

Віри не ймучи, що світ над ними,
Що вони не мертві, а живі, —
Пальцями, од зброї шкарубкими,
Гладили її по голові.

І у горлі застрявав клубочок,
Може, вперше за усю війну,
Й оченята рідних їхніх дочок
Випливали враз, немов зі сну.

Тиха дума із-під брів злітала,
Линула додому, де сім'я...
Дівчинка усе їм лепетала,
Щебетала, наче ластів'я...

І ставали ніжними до болю
Їх серця, здавалось, кам'яні,
Ковані в самому пеклі бою.
На усепалючому вогні.

І щодня, як з усміхом привіту
До бійців приходила мала,
То ненависть до старого світу
Усе більш міцніла і росла.

Так, ненависть!..
От напередодні
Того дня, як знявся буревій,
Як повстали гнані і голодні
На останній, на рішучий бій,

Як народу сила огнекрила
Мури всі, фортеці всі змела, —
На порозі Смольного зустріла
Леніна смугляночка мала.

Він в задумі йшов тібі миті,
Сповнений турбот, великих справ,
А дівча малесеньке помітив,
Руку їй на голову поклав,

— Здрастуй! Ну, чия ти будеш, мила?
А стривай... У тебе щось не так... —
Дівчинка в жару уся пашіла...
— Хвора... В ліжку! Не дай бог, сипняк...

...І уже дівча — червона стьожка —
У постелі... Тиша й супокій...
Червоногвардійці повз сторожку
Йшли навшпиньки...
Йшли в останній бій...

А вночі ударив грім «Аврори»,
Захитавсь Зимовий, затрусивсь,

Прапор наш червоний звився вгору,
У широку у небесну вись.

І Ілліч настражданій країні
Волю провістив, а світу — мир.
І пішли слова його орлині
За моря, за верховини гір.

А коли, змарнілий, схудлий трошки,
Повернувся в Смольний він до справ:
— Як дівча? Оте — червона стьожка... —
В коменданта зразу запитав.

Комендант сказав: — Живе дівчатко! —
Ленін мовив: — Буде жить дитя! —
Це було у день, що став початком
Справжнього,
Радянського життя...

...Глянь же, глянь на прапора жаркого,
Що у небі вольному пала.
Може, стьожку і свою у нього
Дівчинка із Смольного вплела...

1957

РОЗМОВА У ТЕПЛУЩІ

Мені повів старенький чоловік
Щось на бувальщину і на легенду
схоже...

«...Це був сімнадцятий, здається, рік,
Початок вісімнадцятого, може.

Од Пітера у темну-темну ніч
Одходив поїзд, прокричавши глухо.
В теплущі тихо...
Та заводить річ
Сусід мій:
— Да-а! Руїна скрізь, розруха...

А я йому:
— Нічого, потерпи,
От тільки дай нам кілька років миру, —
Електросвітло піде у степи,
І на завод,
І у твою квартиру...

Сусід підсунувсь ближче враз:
— Так, так!
А звідки ви взяли це, чоловіче?
— Ти що, не віриш? Ех, дивак, дивак!
Хіба ж навік все каганці та свічі?

Ти чув про Леніна? —
Сусід мій каже:
— Ну!
— Так от і «ну»! Од Леніна і знаю... —
Немов піддакнув, крикнув вдалину
Наш паровоз і кинув іскор зграю.

Вдивляюсь у сусіда я — який
Із себе він? Та де там — тьма все вкрила...
Ну, далі річ:
— А в розум взяв ти свій —
Хто Ленін є? Яка у нього сила?

Сусід мій раптом тихо засміявсь:
— Та хто ж бо він? Людина собі й годі... —
І чую я — серйозним став нараз: —
А сила, друже, знаєте, — в народі!

— Еге, — кажу, — в народі — воно так!
Але такого люди ще не знали.
Хіба, — кажу, — не відаєш, дивак,
Що Леніна бояться й генерали!

«Людина й годі». Ти це, брат, облиш...
Все Ленін бачить і усе він чує.
Та він, — кажу, — промовить слово лиш —
Хитається Європа, мруть буржуї!

Сусід мій, — чую, — прямо аж до сліз
Сміється лунко, наче та дитина.

А потім руку враз мені потис
І каже:
— Да-а! Зворушлива картина!

А тільки ви про Леніна... того...
Ну добре, добре... Та не сердьтесь, друже!
Я, бачте, знаю трохи теж його.
Він не такий страшний уже. Не дуже!

От поїзд зупиняється.
Вже й ніч
Поволі тоне в променях світанку.
Стає враз тихо. Замовкає річ.
Сусід виходить,
йде до полустанку...
Та це ж!.. Не може бути! Та це ж Ілліч!

А він знімає кепочку
Й мені
Киває вже:
— Заходьте по свободі!

Он люди йдуть, мов ріки повноводі,
Стрічати Леніна по всніженій стерні.
В усіх обличчя радісні, ясні...

Так от в чім сила Леніна —
В народі!»

1959

СНІГУРІ

Скоро... скоро... Скоро Горки...
Ленін там відпочива.
Найщиріші у Єгорки
В думках нижуться слова.

От підійде він до нього
Й поведе відразу річ:
«Від Єгорчика малого
Вам низький уклін, Ілліч!»

Ні, не так! Хіба ж так можна?
Отаке на ум збрело...
Треба так, щоб слово кожне —
Як на мітингу було!

Він прокаже не буденні,
А такі хоча б слова:
«Хай живе товариш Ленін —
Наш червоний голова!

А оце вручить вам хочуть
Ваші друзі-школярі!».
...Груди в пазусі лоскочуть
Два, як жар той, снігурі.

Хлопцю сім'я по зернинці
Друзі зносили щодня.
А яка ж бо на ялинці
Була хитра западня!

От Ілліч зрадіє! Буде
Розважатись з ними в грі...
...Ой, лоскочуть хлопцю груди
Непосидні снігурі!

Сам Ёгорка на світанні
(Крізь щілинку у паркані)
Якось бачив — між ялин
Ленін в простому убранні
Йшов стежиною один.

І нараз спинився. Вгору,
На березу світлокору,
Глянув. Там проти зорі
Вигравали снігурі.

Як Ілліч зрадів тут! Як же
Удивлявся між гілки!
То всміхнеться, то прокаже:
— Ну і красені які!

Ці, в Ёгорки, значно кращі —
Метушливі, голосні...

Хоч облазь навкруг всі хащі,
А таких не знайдеш, ні!

Та для Леніна, як треба,
Він не те що снігурів —
А й зірки дістав би з неба,
Дальнє б море перебрів!

Хай би щось іще трудніше —
Все під силу, все уміч,
Лиш би видужав скоріше
Від поранення Ілліч!

...От і край путі. Вже Горки.
Чути гомін де-не-де.
Дух забило у Єгорки —
Ленін!
Сам навстріч іде!

Став Єгорка на дорозі —
Ноги ніби кам'яні.
І язик, мов на морозі,
Враз отерп — і ані-ні!

Де поділись ще з учора
Приготовані слова!
Ленін каже до Єгора:
— Ти не здалеку, бува?

Ну, чого мовчиш? Дороги,
Брат, нікому не даєш...
А як звать тебе? Їй-богу,
Строгий ти мужик!
Авжеж!

А Єгорка й сам не знає,
Чом він так отетерів.
Враз із пазухи виймає
Двох великих снігурів.

І простягує швиденько
Просто в руки Іллічу...
Ленін: — Ох, моя ж ти ненько!
Наче стьожки кумачу.

І поставив на долоні:
— О, легенькі, наче пух... —
Ті ж, мов огники червоні,
Із долоні тільки пурх

Та на дуб... Як засміється
Ленін весело — без меж.
У Ёгорки впало серце:
— Що ви робите? Та це ж

Подарунок! Вам! Красиві,
Щонайкращі снігурі!
— Подарунок? Ну, спасибі!
Справді, наче цвіт зорі!

Задоволений я дуже
Подаруночком твоїм,
Ну, ходім зі мною, друже,
Поголяємо.. Ходім?

Ленін хлопця взяв під руку,
Та своє Ёгорка вів:
— Що ж вам з того подарунку,
Якщо геть він полетів?

— Полетів? Бо крила має...
Дуже добре, що з крильми...
Тих люблю я, хто літає,
Визволяється з тюрми!

От пустив я їх на волю,
У простори запашні, —
Завдавати птицям болю
Не хотілося б мені!..

Знаю, знаю, в серці щирім
В тебе добрі почуття...
Хай собі літають з миром,
Звеселяючи життя.

Гарно вийшло. Краще де вже!
Всі у вигоді й добрі:
І дарунок я одержав,
І на волі снігурі...

Правда? Правди віде діти...
Ну, уже й гуляння край...
А тепер ходімо пити
Чай!

Посміхнувсь Ёгорка — правда!
Й сам, окрилений немов,
По вузькій стежині радо
Поруч з Леніним пішов.

Очі зводив лиш помалу
На ялини, де вгорі,
Волю славлячи, літали
Ясногруді снігурі.

1959

ГВОЗДИКИ

Дівчинка виросувала квіти
У малій кімнаті на вікні.
Ще, бувало, лиш почнеться літо,
А у неї пишні та рясні

Вже цвітуть гвоздики й чорнобривці,
Ротики, і сальвія, і мак.
— Чи вона їх гладить по голівці,
Що ото вигулюються так?

Хтось, було, питає... Що ж, і справді
Дівчинка трудешною була —
Відавала квітам все до краплі,
Не жаліла праці і тепла.

А в ті дні жилося тяжко в світі,
Перший рік стояла влада Рад.
Говорили люди: — Не до квітів!
Не до жиру! Хоч би хліба шмат!

Та дівча аж сердилося ніби:
— Що той хліб? За мить його з'їси!

Як захочу — проживу й без хліба,
Але жить не можу без краси.

Вже ніхто й не сперечався з нею.
Садивниця — звали її всі.
— Ну, іди вже, йди в свою «алею»,
Уклоняйся там своїй красі.

Що ж робить нам! Ти й сама тендітна,
Наче тая квітонька з лица, —
Гомоніла мати й непомітно
Їлала їй шкориночку хлібця.

...Якось, то було уже під осінь,
Пізно-пізно ввечері татусь
Із слезою, що застигла в оці,
Ледь живий з роботи повернувся.

— В Леніна стріляли!.. Кляті звірі!
І тепер поранений Ілліч... —
Тяжко стало, мов на серці — гирі,
Покотились крапельки із віч,

Аж зібгалась дівчинка. Що ж буде?
Ні, вона не всидить у кутку!
Натягла кофтиночку на груди,
Хусточку загнула нашвидку.

Глянула. Мов жар, цвітуть гвоздики.
Леніну послати! Буде жить!
Позривала всі найбільш великі
І з кімнати кинулась умить.

Довго бігла. А куди — не знає...
Раптом бачить, їй іде навстріч
Командир в будьонівці. Спинає:
— Ой, скажіть, будь ласка, де Ілліч?

— Що таке? А як я можу знати?
Ех, не вберегли ми Ілліча!
Ні, його не можна турбувати...
А навіщо він тобі, дівча?

— То скажіть, а жити Ленін буде?
Це ж до нього я щодуху мчу.

Знаю я, що оживають люди
Від краси... Ці квіти — Іллічу!

Спалахнули пламені червоні...
— Де ж взяла ти? У яким саду?
Є у Іллічевій охороні
В мене друг...
Давай букет!
Піду...

* * *

От ізнов повіяло весною,
За вікном задзенькали струмки,
У дівчатка знову під рукою
Сходять квіти пишні та гінкі.

Раптом стукіт в двері.
— Гей, озвіться,
Хто є в хаті! Дому цьому мир!
Тут живе маленька садівниця? —
Буть не може! Це ж той командир!

Заметалась — де б же гостю сісти...
— Не хвилюйся. На, бери, дівча!
Це тобі записка, особисто.
Садівниці, бач. Від Ілліча!

Літери побігли, закружляли
Колами, туманом в голові.
А тоді в рядочок раптом стали
І заговорили, мов живі:

«Від душі спасибі за гвоздики!
Я на них дивився день і ніч,
Це були мені найкращі ліки...
Ну, рости здорова! Твій Ілліч».

Тільки вітер за віконцем шастав.
Всі стояли тихі й мовчазні.
Зашарілась дівчинка від щастя.
Сходи зеленіли на вікні.

1964

НА ЛІСОВІЙ ДОРОЗІ

Однієї давньої неділі
Через буйні луки та ліси
Їхав Ленін у автомобілі
Серед дивовижної краси.

Підмосков'я все було в цвітінні.
Пахло медом. Легко дихав ліс.
Так манили затишні й гостинні
Світлі шатра кленів та беріз.

Дуб старий над тихим перехрестям
Путь-дорогу одкривав весні.
Не хотілось вірити, що десь там
Ще фронти гуркочуть навісні.

Що ні хліба на столах, ні солі,
Лиш водиця з чистого ключа...
Про людей, про їх страждання й болі
Обступили думи Ілліча.

...Витерпим і ці пекельні муки,
Пройдемо і ці путі тяжкі!..
...На дорогу, підійнявши руки,
Вибігли хлоп'ята-пастушки.

Вже шофер почав гудки давати...
— Зупини! — сказав йому Ілліч
І всміхнувся до першого хлоп'яти:
— Ну, «отаман», так у чому річ?

Залунало хором стоголосим:
— Там місток!..
— Хитається...
— Вода! —
А «отаман», шморгонувши носом,
Лиш промовив: — Нині скрізь біда!

Ленін враз примружився... І діти
Як міркують! Бач, вони які!
— Так, біда! А як же далі жити?
Що в селі гуторять мужики?

— Що гаторять? Різні теревені...
А от правда! Хоче — забожусь!
Кажуть, хитре щось придумав Ленін —
Буцімто... електрику якусь...

— Запрягати можна замість коней...
— І орать!
— І сіяти!
— Дива!
— От придумав комісар червоний! —
Це «отаман» мовив. — Голова!

Враз Ілліч задумався... Устами
Цих дітей саме живе життя
Говорило і аж до нестями
Всі його збудило почуття.

Хлопчаки! Яка їх мова щира,
Скільки в ній і мудрості, й тепла.
Якщо й діти вірять, то ця віра,
Значить, в кров народу увійшла!

Захиталась гілочка на клені,
Пташка з гілки зиркнула метка...
— Дядю, дя!.. А ви, бува, не Ленін? ¹ —
Вирвалося раптом в хлопчака,

Звісно, у «отамана». — А може! —
Ленін глянув — бач, який хлоп'як!
І спитав: — А що, хіба я схожий?
На машині — то вже й Ленін? Так?

І, помітивши розчарування
Ув очах хлоп'ячих, він додав:
— З Леніним у мене дружба давня,
В нас із ним багато спільних справ...

Може, щось ти хочеш передати? —
Ці слова улучили у ціль.
За хвилину збуджені хлоп'ята
Повен нанесли автомобіль.

¹ В ті часи портретів В. І. Леніна було мало. Тож мало хто знав його в обличчя.

Про мир і щастя, хліб і працю,
Про день прийдешній і житло.
І не було гучних овацій,
А сонце в поглядах — було.

Коли зійшов Ілліч з трибуни —
Заграло все струмками струн.
Биття людських сердець столуно
Гуло в повітрі, наче струм.

Було так радісно і гарно...
Та що це? Що це означа?
Якась юрба багатобарвна
Враз оточила Ілліча.

У тибетейках і у фесках,
У балдахінах, в кімоно,
У чалмах і в халатах перських...
Але обличчя все одно —

Російські, наші, ще дитячі...
Ілліч хитрує:
— Хоч-не-хоч —
Гостей приймай! Що ж, радий бачить!
Ду ю спік інгліш?.. Шпрехен зі дойч?

Він удає, що не помітив —
З паперу одяг у гостей,
Що це лише веселий витів,
Дотепна вигадка дітей...

— Парле ффрансе?.. — Мовчання знову. —
Важка знайомства перша мить.
Яку ж іще згадати мову,
Щоб вільно нам поговорить?

Та вже кричать веселоводи:
— Ой дядю Ленін, ми — свої...
Ну, а пригнічені народи,
Чужі, невидані краї

Лиш зображаємо сьогодні,
Щоб чули й бачили усі:

Повстаньте, гнані і голодні! —
Звучать на повні голоси.

Це карнавал у нас травневий.
Кого ми любимо — усім,
І в східний край, і в полудневий,
Шлемо вітання в кожен дім!

— А-а! Он що! Бач, які химерні.
Що ж, вапі витівки вдались.
Я думав: мабуть, в Комінтерні
Вже з вами бачився колись.

І засміявся дзвінко-дзвінко —
Аж сльози блиснули — Ілліч.
— Хоч одяг ваш немов картинка,
Але була б не зайва річ

І мови знати... Так, англійську,
На ній півсвіту розмовля.
Як мову знаєш — стане близько
І найдальніша земля.

В усіх народів мова — мати.
Як до народу ти ідеш
З душею — вчися розмовляти
На його мові. Це найперш!

А так все добре. Справжнє ніби.
Безпосереднє. Чарівне.
Спасибі, друзі, вам. Спасибі!
Розвеселили ви мене...

Та не вгавали довго діти,
Все дзюркотіли, мов потік...
— Товариш Ленін, ще ходімте
За ріг, до нас на грузовик!

— Чому за ріг? Чому це раптом?
— Там Революція. Одна.
Йй доручили ми наш прапор.
А хоче ж бачить Вас вона.

— А! Революція! Дивись ти!
Ну що ж. Ходімте. Згоден я.
Мені знайома особисто,
Вона — товаришка моя...

За рогом на автомобілі
Стояла дівчинка мала
В червоній хустці, в платті білім
І руку з прапором звела

У небо синє, злотострунне.
І Ленін каже: — Як весна.
Пізнав її. Така ж красуня.
Це — Революція. Вона!

Такий і погляд в неї чистий,
Терпіння теж таке тверде.
Все держить прапор променистий.
Уміє ждати. Безсонно жде.

Ілліч обняв дівчатко миле
І від душі поцілував.
Здалось, знамено яснокриле
Звилось полум'ям заграв.

А Революція очиці
В теплі заплющила на мить.
В Комуністичнім Світлім Віці
Судилось Левіним їй жити!

1963

НАЙНІЖНІША ДО ЛЮДЕЙ ЛЮБОВ

Ціле сонце — в квіточці-ромені,
Ціле небо — в пролісках-квітках...
Весь теплієш, коли бачиш —
Ленін
З котеням пухнастим на руках.

Він йому містечко тепле ладить,
З рук ласкавих довго не зганя,

Та все пестить, та все ніжно гладить, —
Мружить очі в щасті котеня.

Добре все, що словом простим зветься, —
Думні очі, лагідне чоло.
Леніна — вседержця, громовержця,
Слово честі, зроду не було.

Леніна в дискуточому елеї
Не було одвіку на землі.
Тільки був один на світі Ленін
З мудрістю людською на чолі.

Не було і Леніна із скелі,
З криці, з снігової білизни.
Тільки був один на світі Ленін
Із любові, з музики, з весни!

Ще зненависть! — може, той відзначить,
Хто тут недосказаність знайшов.
До катів зненависть — це і значить —
Найніжніша до людей любов.

Так, він був у боротьбі гарячий,
Правій битві відданий цілком.
Тільки злим ніхто його не бачив,
З піднятим в погрозі кулаком.

Той, у кого серце — холодина,
Міг людей верстать, як нонпарель.
Ні, людина, Леніним любима,
Кожна — щастя, кожна — цвіт осель.

Недаремно Ленін і Людина
М'яко починаються на «ель».

* * *

Уже ніч туманно-фіалкова
Наповзала з кожного кутка,
А в кімнаті йшла палка розмова,
Не розмова — сутичка грімка.

Там один «діяч» усім на подив
(Вже його й забулося ім'я...)
З жестами акторськими доводив:
— Я це знаю. В цьому певен я...

Треба сил для штурму не жаліти!
Триста тисяч кинути у бій!
Поспішаймо, поки іще літо!
Далі ж — осінь. Холод. Сніговій...

І кінець нам! І кінець навіки!
Триста тисяч! Хай загине сто!
А не то — задушить нас Денікін!
Триста тисяч! Зразу в бій! А то...

І в наполеонівськiм азарті
Ворога він нищив дочиста,
Блискавично здобував (на карті)
Залізниці, станції, міста.

Ленін спершу лагідно і чинно
Злому «діячеві» говорив,
Добрими, ласкавими очима
Тепло посміхаючись з-під брів:

— Схаменіться, не спішіть! Ми згодні —
Хоч кому дасте ви одкоша,
Та не те що тисячі і сотні —
Дорога нам і одна душа!

Це ж бо люди, батеньку мій! Люди!
Жертви неминучі у бійців...
Тільки хай їх якнайменше буде.
Геній полководчеський у цім!

Ще Суворов, всім своїм сумлінням
Зберігавши воїнів сім'ю,
Говорив: не кількістю — умінням
Треба бити ворога в бою!

Ленінова логіка скорила
Всіх присутніх, лиш один «діяч»
Напивався все, як те вітрило,
Надимався, як стрибалик-м'яч:

— Що Суворов? Царський полководець!
Застаріли всі його слова.
Не якийсь у нас тепер походець —
Пролетарська битва світова!

І пішов, загув, затараторив,
Більш нічого слухать не хотів,
Нищив сотні крейсерів, лінкорів,
А гармат мільйони й поготів.

В Леніна це пустослів'я дике
Розбудило на хвилину гнів.
Він примружив болісно повіки,
Губу закусив, почервонів

І з кімнати вийшов. Думав кожен,
Що б він сам у мить таку робив?..
— Я такий, що й вилаявся б, може...
— Я б, напевне, валер'янку пив...

А що ж Ленін робить?.. Ось до нього
Двері хтось тихенько відчиня.
На стільці, край столика малого,
Ленін гладить сіре котеня.

І в очах — така весела ласка,
Стільки молодій доброти,
Що неначе тут поклала казка
Золоті, ясні свої мости.

Ленін посміхався, як дитина,
А коли згадали «діяча»,
Він махнув рукою: — Це людина,
До якої не знайти ключа.

Я й жалію, знаєте, не дуже...
Якщо бочка враз від тисноти
Трісне і утвориться калюжа, —
Краще ту калюжу обійти!

Головне — не дати йому діять!
А говорить — хай собі що зна...
Там і добрим вітром не одвіять
Від половини жодного зерна!

...Ціле сонце — в квіточці-ромені,
Ціле небо — в пролісках-квітках...
Весь тепліш, коли бачиш —

Ленін

З котеням пухнастим на руках.

1963

НА СУБОТНИКУ

У блакить неосяжно глибоку
Пломіцями пливуть кумачі.
Перше травня двадцятого року...
Идуть з ломами в руках москвичі.

А у кого на плечах лопата,
В кого — пилка стирчить з-під поли.
Навіть хлопці малі і дівчата
Поливайки й совочки взяли.

І немає облич безтурботних.
Не парад, не гуляння в Москві.
Всеросійський сьогодні суботник,
Весняні торжества трудові.

У Кремлі, де хрести злоголезі
Стережуть віковий супокій,
Вже червоноармійці в шерезі
Ждуть наказу,

та тільки не в бій,

А до праці! Тут є що робити!
Треба площу розчистити як слід.
Купи дощок, колоди і плити —
Непривабний, сумний краєвид!

На кущах вже проклюнулась зелень.
Засвітилась весною Москва.
До шерези підходить хтось...
Ленін?..
...І усмішку у вуса хова.

Ленін тягне із купи колоду
Й на плече обережно кладе.

Кожен хоче йому підсобити,
Підставляючи руку міцну.
А Ілліч тільки гляне сердито,
Та ще й пальцем:
— Ну-ну, мені! Ну!

І нічого не зробиш!.. Утома
Не бере Ілліча. Залюбки
Нелегенькі він носить дубки.
— Я волжанин! — він каже. — Відомо,
Що волжани усі — бурлаки!

У бійців плечі дужі, силенні,
А й вони уже в поті-росі...
— Ви б спочили, товаришу Ленін! —
А він каже:
— Тоді, як і всі!

От почавсь перекур... «Цигарети»
Із махри — насолода бійцю.
Звідусіль потяглися кисети:
— Володимир Ілліч, тютюню!

— Не палю... Уявіть, що й не тяжко!..
Хоч малим і почав я курить,
Але мама моя, бідолашка,
Горювала. Я й кинув умить.
Нині ж дозволу, батче, Семашко¹
Не дає... Ви самі посудіть!..

Сміхом вибухли всі...
— Наркомздрава,
Мабуть, думаю, слухати варт! —
Був якийсь і м'який, і ласкавий,
І зворушний цей ленінський жарт.

...Знову час до роботи! І Ленін
Знову місце займає своє.
Втома крадеться тихо, але він
Втомі взяти себе не дає!

¹ Семашко — в ті часи Народний комісар охорони здоров'я РРФСР.

А уже по Москві розійшлося:
— Ленін трудиться з нами! Ілліч! —
Як це в душах людських віддалося,
Розцвілось на мільйонах облич!

— Ленін! Ленін! — усі загукали.
Злинув гук в небеса голубі.
Радість праці! Тут люди пізнали
Це святе почуття на собі.
І вже пісню легку, сонцебризну
Затягли і дорослі, й малі...

Так почавсь перший день комунізму
На щасливій планеті — Землі!

1960

ОКУЛЯРИ

Сидить в Ілліча в кабінеті
Поважний і бажаний гість
З глухого куточка планети,
З далеких неходжених місць.

Своїм він пишається чином.
Аякже! Не хтось там — ходок!
На ньому ще добра овчина
(Латок із усеньких хаток!)

І гідність пильнує він власну,
Себе величає на «ми»,
Бо школу закінчив двокласну
І шану дістав між людьми.

Рукою спокійною водить
По сивій, як дим, бороді
І мову повільно заводить,
Неначе пливе по воді,

З далекого берега:
— Значить,
Воно, так сказати би, і є —
Усякий по-своєму бачить
І кожен стоїть за своє.

Людина старається кожна... —
Ілліч посміхається, зна —
Без цих «філософій» не можна,
На те в ходока й сивизна!

Це вислухати треба...
— Звичайно.
Так, так, Никоноре Хомич!
Скажіть лиш, коли це не тайна, —
Удвох же ми тут, віч-на-віч, —

Сидять куркулі в комнезамі?
Пролізли в щілинку якусь?
— Пролізли! І ходять тузами!
Та звідки, — ходок озирнувся, —

Ви взнали, товаришу Ленін?
До вас я й прийшов через те.
Пройшли в нас чутки достеменні —
Печать ви таку даєте:

Серп-молот совіцької власті
І сонця, сказати б вам, схід...
Щоб, значить, її як прикласти —
І край кровопивцям! І квіт!

— Печать прикладем! Не в печаті
Лиш сила. Так, сила не в ній.
Вам треба із себе почати.
Із себе. Так, батеньку мій!

— Із себе? Та як же? Хіба ми
Які куркулі? Боже збав! —
Ходок здивувався до нестями
І навіть із стільчика встав.

А Ленін говорять:
— Із себе!
Дослухайте думку мою.
У себе повірити треба
І силу відчуття свою!

Самі ви згуртуйтеся тісно,
Усі — від батьків до синів.
Ну от, як співаєте пісню,
Щоб голос у голос дзвенів!

— А й правда, товаришу Ленін,
У нас — хто по дрова, хто — в ліс...
Та й то — глушина, скажу, темінь,
Усяк в свою пору заліз.

Почнем яку справу спочатку —
Не можемо розплутати кінець.
У мене тут все по порядку... —
Ходок дістає папірець.

Пухнаті там букви, мов хмари,
Пливають між нерівних рядків.
Ходок дістає й окуляри
В тугому вузлі мотузків.

Ладнає їх довго до носа,
До вуха прив'язує край.
І потім, поглянувши скоса,
Собі дозволяє — «читай!»

Про все там:
Зерно з продрозверстки
Забрали собі куркулі;
Не можна купити й стамески;
Гуляє багато землі;

Хоча б поганенького ситцю;
Не часто приводиться й сіль;
І навіть — воно так годиться —
Горілки б також для весіль.

Ілліч все записує. Гляне
Спідбрів'я, застигне немов.
То зразу нахмуреним стане,
А то веселішає знов.

— Усе це залежить від спілки
Селян із робочими. Так!
Все буде! Хіба лиш горілки...
Та біс їй! Який у ній смак?

А ви — жартівник! Добре, добре...
Хто любить не сльози, а сміх,
Той битися може хоробро,
Вважайте, що той переміг!

Ходок щось примружився, наче
У пам'яті згадка сплива.
Ні, краще помовчать! Одначе^а
Самі виринають слова:

— А в біблійі сказано... Словом,
Сміятися начебто гріх.
Не в згоді це з ділом христовим,
Бо збоя антихриста — сміх.

Не дуже я й вірю... Читаю,
Сказати б, святі тропарі... —
А Ленін говорять:
— Я знаю,
У вас окуляри старі.

Тому й розпізнати вам важко,
Де правда, де суцця брехня.
Я дам папірець до Семашка,
Він зранку приймає щодня.

Якщо в нього є, — окуляри
Одержите добрі, нові.
І зразу біблійні примари
Спливуть, як роса по траві.

Жартую я, звісно. Не в тому,
Не в скельцях якихось там річ.

У розумі сила людському.
Так, так, Никоворе Хомич!

Не дуже ви й вірите? Добре!
Це розум проснувся у вас.
Від хмари звільняється обрій.
І сонце з'явилося якраз.

Не будете вірити зовсім
У вигадки давніх століть!
Візьміть — ось — книжок в Наркомосі,
І все ж до Семашка зайдіть!

* * *

В глухому селі Крутоярах
Іде між хатами Хомич
В московських нових окулярах
І з кожним заводить він річ:

— Це в мене від Леніна, значить,
Як тільки погляну крізь них —
Відразу, скажу тобі, бачу,
Де правда свята, де огріх.

От на подивися!
— Ой, леле!
Як ясно, як світло навкруг!
— Отож-бо! Їх дав мені Ленін —
Найближчий трудящому друг.

1963

ДВІ ЗУСТРІЧІ

У свігу густім і пелехатім
Ліс дрімучий вітами поник.
Йде по сліду хитрім, петлюватім
У вушанці простій чоловік.

Наготові у руках рушниця.
Виструнчилась дулами двома...
Ну й мудрує ж каверзна лисиця —
От була, і вже її нема!

Знову й знову тихо, ледве дихає,
Йде мисливець по заметах вбрід...
Все видвіше і усе чіткіше
Лисячий невірний, хижий слід.

І уже з-під темної ялини
Очі — блись, мов зірочки вночі...
Чи не чує запаху людини,
Чи уже стомилась біжачи?

Усього до неї кілька кроків...
Непорушно стала і стоїть.
Всі мисливці на землі широкій
Мріють про таку щасливу мить.

Чом же цей мисливець не стріляє?
Може, раптом йому зрадив хист?
...Як вогонь, між соснами палає
Лисячий рудий, пухнастий хвіст.

— Ой красуня! Не знайти такої! —
Й опустив рушницю чоловік.
Безгомінь... З гілок густої хвої
Пада сніг, мов сльози з-під повік...

І в цю мить його хтось тихо кличе:
— Дядю, дядю, чом ви стоїте?
Та стріляйте ж! —

Вирнуло обличчя
В ластовинні все — аж золоте!

То був Ваня, хлопчик гостроокий,
Поблизу ловив він снігурів.
І мисливець через сніг глибокий
Прямо так до хлопчика побрів.

Звір метнувся — і давай лиш ноги!
Ваня свиснув, що, мовляв, за гра!

— Ох, який же, дядю, ви, їй-богу!
Он на вас вушанка вже стара.

— Ну і що! Вушанка — не приманка —
Відповів мисливець спроквола.
— А от що! Втекла від вас вушанка.
Може, й шуба ціла уткнула.

І обоє розсміялись дзвінко...
Хлопчик Ваня й літній чоловік...
Вони йшли, і падали сніжинки,
І тудилися тепло до повік...

* * *

Дні пройшли — минули... Знову стріча
Відбулась така ж, як і тоді:
В ластовинні Ванине обличчя
І мисливця очі молоді...

...Обійшли в Москві усі музеї,
Обдивились пам'ятки старі
І у Третьяковську галерею
Завітали дальні школярі.

Підійшов до хлопчика мисливець:
— Здрастуй, Ваню! Як твої діла?
Я отой мисливець-нещасливець,
Що вушанка, знаєш, уткнула!

Ну, ходім! Я знаю всі картини
І найкращі покажу тобі! —
І одкрився Вані шир країни —
Небеса безкраї, голубі,

Вільний степ, моря глибокодонні,
Тіністі задумані ліси,
Даль озер, луги і оболоні —
Ще не бачив стільки він краси!

А мисливець щось таке уgliedів,
Усміхнувся: — Ану, сюди зверни!.. —

Біля славних шишкінських ведмедів
Довгий час простояли вони...

— Що, вушанки з них були б хороші? —
Якось враз примруживсь чоловік...
І згадалось знову: по пороші
Йде мисливець... Віттям ліс поник...

Хвіст пухнастий! Начебто горіло
Вогнище іскристе між галяв...
Стало Вані зразу зрозуміло,
Чом тоді мисливець не стріляв.

* * *

Скоро в школі, де учився Ваня,
Вчитель на уроці малювання
Дав завдання: малювать з газет
Леніна великого портрет.

Де ж бо Ваня зустрічав ці очі,
Цю усмішку, просту і ясну?
Може, в сні в зимові довгі ночі?
Не було такого в нього сну...

Щось недавнє, щось знайоме, схоже
В пам'яті у Ваниній встає...
Щось близьке... Мисливець... Стій, а

може,

Ленін сам мисливцем тим і є?

1957

ПЕРШЕ ВОГНИЩЕ

Ну й вогнище! Вільне, крилате,
Неначе в нім зоряний жар.
Воно — мов знамено, здійняте
Над тишею лісу до хмар.

Круг нього зібралися юні,
В них, мовби той племін, сердца.
Вони свої мрії — Комуни —
Себе віддадуть до кінця!

З грудей їх піднесено ллються
Слова неповторних пісень.
Вони Світовій Революції
Складають присягу в цей день.

«Синами великої ери»
Себе називають малі...
Це перші іще піонери
На нашій радянській землі.

З якою палкою любов'ю
Вони бережуть це ім'я.
...Окутала все Підмосков'я
Димків голуба течія.

І вечір над лісом звисає,
Дзвенять солов'ї в гущині.
І вогнище ніби згасає,
І юшка кипить в казані.

В цю мить хтось, з дороги звернувши,
Підходить до вогнища... Хто?
Легесенька кепка — на вуші,
Наопашки — темне пальто...

— От добре! Якраз на вечерю! —
Це гість. І цвіте на лиці
Усмішка...
— Ви хто?
— Піонери!
Майбутні Комуни бійці!

А хлопчик, — такий, як в Росії
Їх тисячі, — білий, мов льон,
Додав:
— Ми буржуазії
Шлемо пролетарський прокльон!

— Ага! — не міняючи тону,
Проказує гість. — Молодець!
Тепер, після цього прокльону,
Буржуйам напевне кінець!

Так, так... —
І у гостя раптово
В очах проступає сльоза
Від радості й сміху.
— Чудово!
Та ви ж, я скажу вам, гроза!

А я і не думав... Ну, добре!
Тепер мені діло ясне.
В своє товариство хоробре
Приймайте скоріше й мене!

— Охоче!
— Приймаєм!
— Будь ласка!
— Еге, ви усі заодно!

Та поки там мовиться казка,
Тут юшка холоде давно...

— А й справді! —
І от уже ложки
Дзвенять. Замовкають усі.
Гість також куштує потрошку:
— Ой, добрі ж які карасі!

— Та в ющі нема ні рибинки!
У ній «ні боба, ні гриба»! —
А гість витягає вуглинка
І каже:
— Не риба хіба?

І сміх покотився луною, —
Не здержать хлоп'ят і дівчат.
І юшка здалась не пісною,
Смачнішою стала в сто крат.

Лиш відблиски грають вогненні...
Враз хлопчик з білявим чубком
Говорить:
— Я знаю... Ви — Ленін!
Найбільший в Росії Нарком!

А вогнище вище знялося,
І тиша настала умиць.
Що?.. Ленін?.. Це, мабуть, здалося!
...А ліс верховіттям шумить...

Продовжує хлопчик:
— В газеті,
У «Правде», такий ви якраз...
Ну точно такий на портреті,
Як зараз оце серед нас!

— Так! Ленін! —
Усі закричали.

— Це правда! —
Гукнули гуртом.
І сосни, як скрипки, звучали
Під вітром, немов під смичком.

І Ленін підвівся:
— Здаюся!
Не криюсь з іменням своїм.
Що Ленін — у тім признаюся,
А більше не винен ні в чім!

О, як це усіх звеселило,
Як жарт цей припав до душі!
Тепер їх ніщо не ділило,
Мов давніх товаришів...

І Ленін говорить:
— Я радий! —
З дорослими завжди дружить!
Учіться в них розуму й правди,
Як треба боротись і жить!

Ви — юні іще комуністи,
Ми — старші більшовики...

У вогнищі вашім іскристім
Три пламені грають палкі...

А разом — єдине горіння,
Єдиний стрімкий вогневій.
Так наші всі три покоління
Єдині у силі своїй.

...А зараз — пора уже спати.
Глядіть! Ще не жарко вночі...
А я помаленьку — «до хати».
Сьогодні — на рік відпочив!

І Ленін під гомін дитячий
Пішов по стежині крізь ліс
І вогнища відблиск гарячий
У серці своєму поніс.

А в душах дитячих залишив
Навіки їм рідну й святу
Усмішку, від сонця яснішу,
І людську свою доброту.

1959

І М Е Н Е М В О Ж Д Я

Все, що близько серцю,
Все, що любо нам —
Недаремно зветься
Ленінським ім'ям:

І заводи, й школи,
Парки й кораблі.
Не вмирав ніколи
Ленін на землі.

Носять світле й чисте
Дороге ім'я
Славні комуністи —
Ленінців сім'я.

Юні теж клянуться
Іменем вождя,
Ленінцями звуться
На усе життя.

1964

І Д Е І Л Л І Ч П О К Р А Є В І ...

Ой, люба ж пісня ненина —
Про Партію, про Леніна!

От слухайте-вслухайтесь,
Самі співають навчайтесь!

...Іде Ілліч по краєві
У сонячному сяєві.
Ніяк не спитьсЯ Леніну
У тиші мавзолеєвій...

Іде Ілліч кобується,
Як швидко дім будується
Між квітами, між вітами —
Це тут дітвора житиме...

От слухайте-вслухайтесь,
Самі співають навчайтесь!

От стріне Ленін хлопчичка:
Вишивана сорочечка,
На грудях він із зіркою,
А у руках — з сокиркою.

От стріне Ленін дівчинку,
Співучу, наче річеньку.
В руках вона з лопаткою
Схилилася над грядкою.

От слухайте-вслухайтесь,
Самі отак привчайтесь!

І скаже Ленін: — Добренько!
Світи ж вам, зірко-зоренько!
Зростаєте працьовитими,—
І вас народ любитиме!

От слухайте-вслухайтеся,
Самі співають навчайтеся!
Співаймо ж разом з матір'ю
Про Леніна, про Партію!

1958

3 книги
„Що буде
завтра?“

ЛИХО

Ранок синій. Зелений. Злотавий.
Море вітриється під парусами.
Сонце бігає. Плава. Літає
Між далекими полюсами.

А від нашого дому — райдуга
До Палацу ранкового спорту.
Ми по ній поміж водограями
Біжимо, як поміж ескорту.

Відраховує море хвилі,
Кожна мускули повнить бризом,
Море легіт у тебе вилле
І оправить його залізом.

Око блимнуло телевізора:
— Я сузір'я Волосожару.
Ось вам світла сріблясто-сизого,
Ось вам жовто-рудого жару!

Стеля небом-блакиттю бризкає,
Стіни свіжістю б'ють густою...
Сили вип'ємо богатирської,
Наллємось грозовим настоєм —

І до школи! А школа високо,
Аж сто двадцять четвертий поверх.
В мене крила є. І мов блискавка,
Я вже в класі, за один помах.

На табло засвітилились літери —
На сьогодні що вивчить треба:
Від Венери і до Юпітера
Невеличкий шматочок неба.

Стеля стала враз планетарієм.
Можеш в зірку штрикнути указкою...
Географія далі.
Італія.
Грає музика, бубон брязкає.

Фільм включається.
Древні вулиці.
Берег моря такий лазурний.
Італійці біжать, хвилюються.
Як безумний, реве Везувій...

Арифметика — кібернетика.
В стрічку цифри й нулі впиши-но.
І не встигне твоя чернетка —
Полічила вже все машина.

Не потрібна і перевірка.
Влий в машину лише мастила —
І вже в тебе стоїть п'ятірка,
Бо твоя над машиною сила...

Лине пісня. Високо. Низько.
Це предмет мійлюбимий. Мова.
Рідна. Затишна. Українська.
Чорнобривцева. Веселкова.

Розмовляю я, розмовляю.
Мовлю слово — роси краплина.
Мовлю друге — вітрець із гаю.
Трете — річка в долині плине...

Все як слід іде.
Без зупинки.
Всі уроки легкі, чудові.
А в історії от запинка,
І всього на одному слові.

У навушниках моїх стиха
Хтось про давні часи читає:
«Це було всенародне лихо...»
Лихо... Що воно означає?

У словник. Буква «Л». Так — «Лихо —
Значить, горе. Біда. Нещастя».
Та яка мені в цім утіха?
Чув слова я ці теж нечасто.

А вірніше — ніколи в світі..
Не вживали їх батько й мати.

Мов туманом вони повіті.
Постривай! В дідуся спитати!

Де він вині? А-а, в санаторії.
Подзвоню йому...
— Ой, дідуся!
Я у школі. Уччу історію.
З одним словом не розберуся.

«Лихо!»

— Лихо? — Дідусь сміється.—
Це... коли усе палять, нищать,
Коли кров, як водиця, ллється...
— Ой дідуся, а це ж навіщо?

— Це пояснювать, хлопче, марно.
Не збагнуть його наші діти.
Не зітхай, не зітхай! Це ж гарно,
Що не можеш ти зрозуміти!

Гарно! Добре! — крізь сміх повторює
Знов дідусь. Мені ж не до сміху.
Я сьогодні не вивчив історії
Через «лихо» оте...
От лихо!

1967

ЗУБР, ПІНГВІН, КАШАЛОТ

Через бурі та спеки,
Через вир-океан —
Ми три други запеклі,
Віллі, Нгукі, Іван,

Побратались навіки,
Як в степу явори.
Те розіллють нас ріки,
Не розвіють вітри.

Віллі мешкає в віллі —
Де Гудзон протікає,

Нгукі — у Браззавілі,
Там, де Конго-ріка.

Ну, а в мене відома
Адреса стара.
Проживаю я дома,
Край Славути-Дніпра.

Але є в нас і другі
Ще імена.
Кожне — тільки для друга,
Тільки друг його зна.

Їх позичили змалу
Ми в любимих тварин.
Так до нас і пристало —
Кашалот. Зубр. Пінгвін.

Ранок. Сьома година.
Обривається сон.
Враз ясніє — гляди-но! —
Відеотелефон.

Ластовиння мигоче.
Потім ніс виника.
Карі кліпають очі.
Брови — крила грака.

Зуби шкіряться білі,
Шевелюра — туман.
Потім зразу весь Віллі
Посідає екран.

— Вже проснувся, Пінгвіне?
Час якраз для дітей...
Слухай наші новини!
Ну, звичайно, о'кей!

А по-нашому добре?
Так і є. Так і є.
Наша школа хоробро
Перший тур виграє.

Фільм включаю. Дивися!
Гра тут є і моя.
Он під номером вісім,
Бачиш, бігаю я!

Форвард б'є по воротах,
Мовби хвиля у мол.
Наче вніс його протяг,
М'яч влітає і — гол!

Знай, мелькають лиш п'яти...
Гол за голом весь час...
Ну, пора мені спати.
Б'є дванадцять у нас.

Ранку доброго, Іване,
На погоду ясну!
— А тобі на добраніч,
Віллі! Ніжного сну!

Як прийду я зі школи,
Враз до Нгукі дзвоню:
— Ще не спиш, Кашалоте?
Що нового на дню?

В чистім світлі екрана
Нгукі глянув з-під брів:
— Був я в джунглях, Іване,
Поміж справжніх слонів.

Зняв увесь заповідник.
Бачиш звірів юрму
Між бананів стоплідних,
Як сто років тому?

А давай-но подзвоним
Разом Віллі. Якраз
Поговоримо з сонним.
Там же ранок в цей час.

— Ей, проснувся вже, Зубре?
Підійди під екран.
Чистиш, мабуть, ти зуби?
Дуже булькає кран.

Не забув ти ще, Віллі,—
У шістнадцять годин,
У Парижі в неділю...
Збір — Бульвар-де-Ленін?

...От неділя. В тринадцять
З батьком шахова гра.
Програю. Вже п'ятнадцять.
І збиратись пора.

Літаком «Панорама»
За п'ятнадцять хвилин
Я з Хрещатика — прямо
На Бульвар-де-Ленін.

Не проходить і миті —
Бачу — збоку шосе
Дві брови дуговиті
Ескалатор несе.

Кашалоту в обійми
Потрапляє Пінгвін...
Подивімось — постіймо —
На Бульвар-де-Ленін!

Ми обоє і Зубра
Ловим в сіті свої.
Добре! Здорово! Любо!
Повний збір у сім'ї!

Що ми робим в Парижі?
Це маленький секрет.
Ми не ласі до їжі,
До цукерок-конфет.

Тільки є там їстівно,
Зветься Крем-де-Парі,—
Мабуть, роблять це диво
Чарівні кухарі.

В ньому пахнуть високі
Полонини, гаї.
Райдуг сонячні соки
Ллються через краї.

Смак грозди, свіжість луку,
Буйних квітів меду...
Ми поїли і вдруге
Зазирали туди.

А проте ми до їжі
Всі байдужі... Так от,
Розгулялись в Парижі
Зубр, Пінгвін, Кашалот...

...Мимо древнього муру
Линуть кроки лункі.
Ми заходимо до Лувру,
Тут дримають віки.

З найстарішого фонду,
Мов зоря, виплива
Віковічна Джоконда,
І повинні жива.

А по всьому Парижу
Нових творів парад.
Наче пробарвінь свіжа —
Суміш сонця й троянд.

Наліпив на панелях,
На асфальті й між хмар
Орнаментів веселих
Невідомий маляр.

Все цвіте і палає,
Хвиля ліній зрина.
Небом дихає, грає
Далина-глибина...

Вежа Ейфеля. Здавна
Вона знана і славна
Висотою була.
Тільки нині — мала.

Поруч з нею — дивіться! —
Дім дістав небеса.
Скільки поверхів? Двісті...
Весь у сонці. Краса!

Гомін скрізь простелився,
Гуркіт, шурхіт дверей.
У Булонському лісі
Нині Тиші музей.

Ми спочили під дубом,
Обійшли всі стежки.
Та найбільше ми любим
Старовинні книжки.

Понад берегом Сени
Букіністів ряди.
Під каштаном зеленим
Стали ми край води.

Підібрати хотіли
Ми найкращі із книг.
В мене «Твори» Забіли,
Знак «Веселки» на них.

Сімдесятого року
Нам збережений дар.
А видання нівроку —
Справді райдуга барв!

Ну, пора вже й додому...
У вечірній імлі
Зліт із аеродрому
З орлім ім'ям — Орлі!

А в наступну неділю
Зубр, Пінгвін, Кашалот
Полетять у Севілью...
Непосидний народ!

1967

ЕКСКУРСІЯ НА МІСЯЦЬ

Встав я рано-рано-рано,
Ще й світать не почало.
Посеред телеекрана
Засвітилося табло.

Це ж сьогодні нам на Місяць,
На екскурсію, летить.
У віконце гляну — висить
Між зелених верховіть.

Повний, повний, злотоворий,
І не віриться мені,
Що в такій він незорій,
У далекій далині.

Мама каже: — Дальні мандри!
Ти ж гляди, не забувай,
Доглядай свого скафандра,
Ні на мить не одстібай!

Це тобі не наша рідна
Добра матінка Земля.
Пустка гола і безплідна,
Навіть вітер не гуля.

— Знаю, мамо! Чую, мамо!..
Все закінчиться добром!..
.

Розчинились, наче брама,
Синя даль. Ракетодром.
Ми в ракеті. Ні, не сниться.
Летимо в незнаний світ.

— Ремінцями пристебніться! —
Все здригнулося. Політ.

Шум зникає, а натомість
Мов повіяв вітерець.
Невагомість! Невагомість!
Гляньте, плава олівець.

З рук вихоплюється книжка
І під стелю утіка.
А моя гладенька стрижка
Стала наче в іжака.

У високій високості
Наш летючий диво-дім.
Ноги просяться у простір,
Стало легко, вільно їм.

Кров хутчіш біжить по жилах,
Аж рум'янець на лиці.
Сам злетів би, як на крилах,—
Не пускають ремінці.

Підіймаються лиш руки
З легкою поплавка.
Командир ракети з рубки
Нам по радіо гука:

— Друзі! Хоче хто поплавать —
Одстібайся! — Ми — ураз.
Попливли, немов тут заводь.
Кожен — паче водолаз.

Ну й пригоди! І веселі,
І незвичні, і чудні.
Можна підлегіть до стелі
І стояти на стіні.

Можна падати й стрибати
І перекидьки, й сторчма.
Тільки, знай, мигочуть п'яти —
Низу й верху тут нема.

Всюди вільно, зручно всюди,
Скрізь тобі відкрито хід...
— Пристебніться, друзі! Буде
Перший в космосі обід.

І уже з легкої туби
П'ють із жадібністю губи
Запашну, м'яку, п'янку
Їжу ніжного смаку.

Зроду ще такої їжі
Ми не їли... Що там мед!
Ех, якби були частіше
Мандрювання до планет.

Спать!.. Повітря — як у лісі.
Легко дихати вві сні.
А проснулись — завіси
Розійшлися на стіні.

У вікно-ілюмінатор
Голубів щось здаля —
Онде Африка, екватор! —
Слово честі, це Земля!

Наша мати чорноброва,
Що життя усім дала.
Ось яка ти! Лазурова,
З переливами срібла.

Серце стислося... Ой рідна!
В грудях лоскотно щемить.
Пильно дивимося. Видно
Моря Чорного блакить.

Крим... А он Дніпрова стрічка...
Золотого степу гладь.
Прикипіли наші личка —
Хочем Київ розпізнати.

Десь він там, між тих долинок,
Хоч невидний — справді ж є!
Хтось жартує: — Наш будинок!
Он і ліжечко моє!

Тільки ні. З такої висі —
Місто менше від зерна.
Знову зсунулись завіси,
Зникла дивна дивина.

Сумно стало... Ще далеко...
Ми б розплакались, якби
Не кіно й бібліотека.
Це ж легіти три доби.

Тут нема ні дня, ві ночі,
Час застиг в космічній млі.
Лиш годинник десь цокоче
Теплим затишком землі.

У кутку цвітуть троянди,
І земний під ними ґрунт...

.

— Одягніть свої скафандри!
Місяць! Наш конечний пункт!

Сходим трапом. На всі боки —
Непривітливі краї...
Йду. Якись незвичні кроки,
Ноги — наче не мої.

Йду без всякого зусилля.
Як ступну — немов стрибну.
Ані кущика, ні зілля...
Тільки тіні — вдалину.

А над нами чорне небо,
Як вороняче крило.
В ньому багряно-вишнево
Кругле сонце розцвіло.

Обрій так, здається, близько,
Що докинеш камінця.
Він же, як пустун-хлопчисько,
Все тікає без кінця.

Але що це? Що це раптом?
Кам'яниця. Рідний прапор.
А на ньому — Молот-Серп,
Наш радянський світлий герб.

— Це життя прийшло на Місяць,—
Каже нам екскурсовод,—
Ціолковськ — космічне місто,
Поруч — кисневий завод.

І ми бачимо чудові —
Не омана це очей! —
З білим відблиском будови,
Всі під склом оранжерей.

Перше ніж зайти у місто
(Зачудовані ми всі!),
Слід оглянуть Місяць «чистий»
В недоторканій красі.

Ідемо на берег моря...
«Море Спокою»... Гляди —
Лиш пустиня неозора,
Ні краплиночки води.

Морем лиш вона здалася
Із земної далини
(Це ми вчили в другім класі,
Тож нема нам дивини).

Лиш каміння — мовби павідь
Розлилась в усі кінці.
Беремо собі на пам'ять
Сувеніри — камінці.

Њличуть нас уже до міста,
До його веселих площ.
Враз розсипаним намистом
Заблищав над нами дощ.

По скафандрах тарахторив...
Гід свій голос подає:
— Дощ із мікрометеорів.
Він скафандрів не проб'є.

— Бач,— кажу,— Петько, як добре!
Тож боявся ти дарма.
Отже, друже, будь хоробрим! —
Але де ж Петько? Нема!

— Гей! — кричу.— Петько десь дівся!
От оказія така.
Як крізь місяць провалився.
Був Петько й нема Петька!

Всі спинилися. Тривога.
Справді, зникнути куди?
От протоптана дорога.
Всі в ній сходяться сліди.

Гід говорить: — Ні, не може
Навіть бути такого тут.

Ні куща, ні огорожі,
Хоч би ямка де чи кут.

Я живу тут цілий місяць
І по всіх морях ступав,
Та не знає цілий Місяць,
Щоб хоч раз тут хтось пропав!

Нум, підсильте мікрофони
І гукайте що є сил! —
І умить без перепони
Залунали голоси.

— Гей, Петько! — гука облава.
— Де ти, друже? — понеслось.
Враз в навушниках пискляво
Проказало щось: — Я ось!

— Сталось що? — Я сам не знаю.
— Де ж ти є? — Не знаю де...
— Говори ж весь час, без краю.
Ми на голос твій ідем.

І підходимо до купки
Каменючок-горошин.
Гід кінцем сталюї трубки
Купку ту розворушив.

Так, Петько. — У чому ж справа?
— Як почався дощ — я ліг.
І не думав — от цікаво! —
Що насипле цілий стіг.

Так прославився наш Петя
(Ми не скажем: боягуз!).
Справді, перший на планеті
В метеорах він загруз.

В Ціолковську — геть скафандри!
Тут — повітря верховин.
Всюди пальми, олеандри,
Буйні зарослі цитрин.

На гілках сидять папуги,
Лінь застигла ув очах.
Тільки раз у раз від туги:
«Землякам привіт!» — кричать.

Линуть електромобілі,
Наче струнка — їхня путь,
Місячани загорілі
Пішки юрбами ідуть.

Нас виходять зустрічати
І дорослі, і малі.
— Розкажіть нам, землячата,
Що нового на Землі?

— А у вас? — Всього доволі —
Праці, спочиву і втіх.
Тільки скучили до болю
По домах своїх земних.

Ми були мов рідні діти
У гостях у місячан.
Як — не знали — нам годити,
Радість блискала в очах.

Добрі свята в них і будні,
Скрізь удача і талан.
Є заводи вже і рудні —
Срібло, золото, уран.

«Хай земля чека дарунки
Переборених стихій.
Наші розуми і руки
Лиш одній належать їй!»

Довгий день минув... Вже вечір.
Крізь міцне велике скло
Із Підзор'яної вежі
Ми дивились в телескоп.

Пропливали перед нами
Дивовижні панорами,
Ледве мріли з висоти
Ще нечувані світи.

Марса бачили узорі
Незрівнянної краси —
Голубі долини, гори
І багрянцеві ліси.

І Венеру пречудову
Поміж зоряної мли.
І, звичайно, Землю знову
Нижнім зором обняли.

Мамо Земле, від розлуки
Нам і сумно, й боляче.
На твої ми хочем руки,
На твоє м'яке плече!

Путь лежить нам далеченька
На ракеті-кораблі.
Знов засяєш, Місяченьку,
Нам у небі на Землі.

Ой далеко, ой, не близько
Ти, плането голуба,
Наша співанко-коліско,
Наша радість і журба!

1967

ПРО НАШОГО АНТОНА

Щоб не мати клопоту
І не знати втоми —
Всю роботу роботу
Доручили в домі.

Він стоїть під кухнею
Мовчазний, мов риба.
А поклич — послухає
І умить придиба.

Налягло на чоботи
Трохи пилу, бруду.

Натягни лиш роботу —
Як дзеркальні будуть!

Е-е, пальто без гудзика.
Знов підводить побут.
Це нехитра музика, —
Пришиває робот.

Приготує цитруси
І за стіл запросить,
Скатертину витрусить
І помие посуд.

Мить — і вже труди нові,
Рух для нього звичний.
Хоч і не людина він,
А дуже симпатичний.

Замість носа — патрубок,
Щоки сяють лоском,
Металевий парубок
З електронним мозком.

Надоїло бідному
Зватись Майком, Джоном.
Ми його по-рідному
Їличемо Антоном.

— Ну сідай, Антовику,
З нами біля столу!
З'їж шматочок тортіку
Чи сьорбни розсолу.

Ні, стоїть вбайдужений
Мовчки біля шафи.
— Ну тоді-но, друже мій,
Давай зіграєм в шахи!

— О! Держіться, хлопчики!
Будьте певні! Нуте!
Хочете не хочете —
Мата не минути.

Ми утръох в Антонові
Цілимось фігури.

Добре натреновані
Наші коні, тури.

Ферзь іде атакою,
Царствена персона...
Щось неначе крякнуло
В голові Антона.

Віддає фігуру нам —
Раді ми нагоді...
Ой, як нас обдурено —
Мат на третім ході!

Ми ідем на вулицю,
Щоб забуть поразку.
Попід стінням туляться
Роботи: — Будь ласка!

Той дає вам печиво,
Той флакон мікстури,
Той багато дечого
Із літератури.

Як вам — скажуть роботи —
Іхать до Славути,
А чи пішки топати.
Різні є маршрути.

Робот дасть пораду вам
Добру і хорошу,
Прямо до парадного
Піднесе вам ношу.

Скоро робот в рота вам
Буде пхати ложку.
Вся робота роботу
Ну, а вам — вітрошки.

Люди стали мовити:
— Це несправедливо! —
І уже між молоді
Почалося диво.

Там хлоп'ята бавлені
Узяли лопати

І садок під яблуні
Почали копати.

Там дівчата зніжені
З ділом подружили —
У ліску засніженім
Промели стежини.

Я від мами потайки
Із братами поспіль
Чищу зранку ботияки,
Застеляю постіль.

Любо нам погрюкати
Інструментом різним.
Пилку візьмеш в руки ти —
Тирса так і бризне.

Молотком подзьобати —
Це нам заохотку,
Щоб забрать у робота
Хоч якусь роботку.

Тато тільки стискує
Кожен день плечима:
— Діти дружать з тріскою...
Що в тім за причина?

Мріяли ще прадіди:
Прийде така днина,—
Щоб з такою працею
Зналась лиш машина.

От воно і сталося...
Ви ж чомусь... не знаю...—
Може, й ми у старості
Втомимось до краю.

А тепер нам радісно
До роботи браться.
Рідна, люба, заздрісна
Для людини праця.

Щоб ажгнулись мускули,
Аж дзвеніли жили.

В праці — стільки музики,
В праці — стільки сили!

Дітям до вподоби ти,
Праце заповзята.
Є, звичайно, й роботу
Клопоту багато.

Не стоїть зі склянкою:
— Пийте каву, братці!..—
Він тепер не нянькою —
Помічник у праці.

Легко нам працюється,
Так, немов танцюється,
Так, як лине пісня,—
Аж в кімнаті тісно!

**У проміннях
сонця
ніжних**

ВЕСНА

Весна весела починається
Іще задовго до відлиг,
Іще струмок не озивається,
Десь відсипається між криг.

Ще сніг пустелею пухнатою
Лежить у полі і в саду,
А вже бурулечка під хатою
Дзвенить: — Я зараз упаду!

Зима від того дзвону теплого
Тікає в розпачі і в злі
І з кожуха свого дебелого
Роняє клапті по землі.

Весна іде. З веселим вуркотом
Струмочки котяться згори.
І першим громом — першим гуркотом
Її стрічають трактори.

Поміж долинами й горбочками
У земляні масні пласти
Сівалка зернятка рядочками
Вклада не спати, а рости.

Вже й сад руки чекає доброї,
Садівника гука: — Скоріш
Обріж гілки, позчищуй стовбури,
Погладь мене, щоб краще ріс.

1962

СТРУМОК

Біжить по камінцях струмок
Од сонця в тиху тінь.
Видзвонює, вицокує,
Немов грайливий кінь.

А грива вигинається,
Міняється на цвіт...
Но-но! Но-но! Мій конику!
...Аж бризки з-під копит.

Хай хлопці насміхаються,
Що коні не такі...
Не смійтеся, не смійтеся,—
В усіх свої струмки!

В одного — розтягається
Міхами, мов гармонь.
У другого — звивається,
Палає, мов вогонь.

У третього — мов пташечка:
— Дзюрінь! Дзюрінь! Дзюрінь!
У когось б'ється рибкою,
А в мене, бачте, кінь!

1947

В ЖЕ ПОВСЮДИ ЙДЕ ВЕСНА

У проміннях сонця ніжних
Край веселого струмка
Білий, росяний підсніжник
Раптом блиснув з-під листка...

Отакий малий непаче,
Ледь прокинувся від сну,
Тихий-тихий, а одначе
Він привів до нас весну!..

От йому вже й друзів треба —
І гляди, під берестком,
Мов на землю впало небо —
Сині проліски кругом!..

То йому потрібні гості,—
І з далекої землі
Вже летять у високості
І шпаки, і журавлі!..

...Проминули дні і тижні,
І, гляди, уже між трав
Раптом зник малий підсніжник...
Може, з снігом він розтав?

Та нічого!
І без нього
Вже повсюди йде весна.
Он від вітру молодого
Захиталася сосна.

У верхах дубів старечих
Зелень світиться між віт.
То з бруньок, немов з гніздечок,
Листя випурхнуло в світ.

А сьогодні вранці, нене!
На дерева подивись —
Не саме лише зелене,
А й червоне листя скрізь!

Ланцюжками простяглися
Ті листки у всі кінці...
...То не листя, то не листя,
То червоні прапорці!

Бо сьогодні свято славне,
Ожили сади й лани.
Перше травня. Перше травня —
Свято праці і весни!

Як нам весело в цю пору!
Грає усміх на лиці...
Дуб здіймає листя вгору,
Ми — здіймаєм прапорці!

1956

ДЕ ВИ ЛІТАЛИ, ДЕ БУЛИ!

Лелека, бусол, черногуз —
Які веселі імена!
Лиш їх назви — набухне буз
І розбрунькується весна.

Ой ви, лелеки, бусоли,
Де ви літали, де були?
Забрали хмари восени —
Весною сонце принесли!

Ми так вас любимо за те,
Що ви з весною несете
Нам із далекої землі
Краплини райдуг на крилі.

А ще ми любим вас за те,
Що ви луги веселите,
Що біло скрізь від ваших блуз —
Лелеко, бусол, чорногуз!

За те, що кожного із нас,
Ще немовлятами, в свій час
Ви принесли до рідних хат —
До наших мам,
До наших тат!

1967

ХОДИТЬ БУСОЛ

Ходить бусол в окулярах
По лугах зеленоярих.
Йде по свіжому покосу,
Позирає в трави скоса,
Задивляється у плеса.
Він вичитує адреси:
Де живуть ящерењата,
Де стоїть вужева хата,
Де прописані у лузі
Жабенята жовтопузі.

І вже всюди лине вість:
Гість іде до наших місць.
Та такий нежданий гість,
Що й господарів поїсть...

1966

ЛЕЛЬОМ - ПОЛЕЛЬОМ

Лельом-полельом
Ходить лелека,
Наче тим хмелем,
Люляє спека.
Хоче лелека
Десь би напиться.
Тільки далеко —
Десь там водиця!
Бачить лелека —
Раптом — криниця!
Тільки ні глека,
Ні черпаниці
Дзьоба — в криницю!
Ні, не дістане.
Як же напиться?..
Тільки як гляне —
Що за подоба?
Бусол кумека:
Висунув дзьоба
Другий лелека
З глибу криниці...
— Брате мій, брате,
Здумає топиться? —
Й ну — рятувати!
Кинувсь лелека,
Не утопився,
Змучила спека —
Лиш освіжився.

1966

ПОРЯТУНОК

Як старий черногуз
У болоті загруз.
Чорногузиха тягла,
Та не вилізла з багна.
Ось летять бусоленята
Рятувати маму й тата.
Вони хитрі, не дурні,—

Не чвалають по багні,
Змайстрували вертоліт,
Прилетіли до боліт:
— Ось мотузка! Все як слід!
Вилізайте-но на світ!

1968

НЕМАЄ ЗАЙВОГО СКАФАНДРА

Летить лелека за ракетою.
А у ракеті я із Петею.
Взяли б ми й бусола у мандри,
Та в нас всього лиш два скафандри.
Немає зайвого для птаха.
Як він нам заздрить, бідолаха!

1968

КОРОТКІ ВІРШІ

Щоки і руки

Щоки свіжі — від молока,
Руки дужі — від молотка.

Ноги

Ніжні ніжки
не підуть пішки,
Гартовані ноги
всі пройдуть дороги.

Руки

В світі найкращі —
Руки роботящі!

Твоє діло

Посадити дерево —
Діло піонерове!

Не рубай

Не рубай берізки —
З неї бризнуть слізки.

Наша ланка

Мов пальці стиснуті в кулак —
Всі в нашій ланці дружні так.

Ранок

Тільки встанем уранці —
Зразу станем до праці!

Зарядка

Я роблю зарядку вранці —
На щоках моїх — рум'явці.

1960

ЛІТО

Весна пролинула дзвінка,
Прийшло веселе, щедре літо.
І ліс, і поле, і ріка —
Усе-усе теплом палито.

Від сонця мліє небокрай,
У ньому жайворонок висне.
Про світлі дні, про урожай
Летить полями його пісня.

І пісню слухає земля —
Шумить пшеницею та житом,
Дорогу пісні простеля
П'янким гречаним медоцвітом.

Минувши поле золоте,
До річки пісня долітає,
Де квітка-незабудь росте,
Ожина соку набирає.

На луках від цвітінь — краси
Червоно, синьо, жовто, біло.
Палають крапельки роси,
Немов їх сонце запалило.

Гуде пташиним співом ліс,
Та найгучніше в цьому гулі
Виводить іволга свій свист,
Кують бездомниці-зозулі.

Ліг килимами літа дар —
Он синій, жовтий, он червоний.
Горять вогнисті маки-жар,
Палає полум'я півоній.

Тепер човнам весела путь —
Ставок одяг барвисте плаття:
То жовті глечики цвітуть
Та білі лілії-латаття.

У цвіті поле і город.
Яке чудове літо наше!
Тепер хазяїн тут — народ.
До Жовтня все було інакше.

З серпами люди йшли в жнива.
І ціле літо гнули спину.
Болить від спеки голова —
Часу немає для спочину.

Давала матінка-земля
І урожаї небагаті.
Були убогими поля,
І села бідні, й злидні в хаті.

Тепер не те. Не та доба.
Могутні з краю в край хліба
На вільній ниві колосяться —
Зростила їх щаслива праця.

Куди не кинеш зір — кругом
Поля і луки, мов картини.
Сказав колгоспний агроном:
— Пора! — і рушили машини.

Хто любить працю — тим хліб-сіль!
Тим лине — Слава! — звідусіль.
Вирує з краю і до краю
Величне свято урожаю!

Весела літняя пора!
Радіє наша дітвора
При сонці, щасті і при хлібі —
Вітчизні-матері спасибі!

1962

ЧОМУ НА НАШІЙ ВУЛИЦІ!

Чому на нашій вулиці
Сьогодні все ясніє?
Хто навіть дуже хмуриться —
І той повеселіє...

Ішли собі два хлопчики,
Сварились аж до бійки.
Мабуть за кепські почерки
Поставили їм двійки.

Аж от і наша вулиця...
Спинилися хлоп'ята.
І раптом усміхнулися,
Радіють, мов на свято.

Ішла з базару тіточка,
Сердита-пресердита,
Несла чотири ситечка,
Три банки, два корита.

Зрівнялася з хлопчиськами
І поруч з ними стала —
Очима аж виблискує,
Уся аж засіяла.

І вже усім на вулиці
Так весело і любо.
Самі, гляди, розтулюються
В людей на пісню губи.

Шофер на самоскидачі,
Повз наш будинок їдучи,
Всміхається відразу
І вже збавляє газу.

Й задьористі школярики —
Хлоп'ята і дівчата,—
Штовхнувши вас ненароком,
Говорять: — Вибачайте!

І поштарі усміхнені
Несуть газети швидко.
І голосами тихими
Вітаються сусідки.

Чому ж на нашій вулиці
Сьогодні все ясніє?
І той, хто навіть хмурився,
Так само веселіє.

А дуже просто — літечка
Діждавшись і сонця,
Мариська, наче квіточка,
Вмостилась на віконці.

Сидить, очима водячи,—
Смуглявка, чорнобривка...
І їй всі люди — родичі,
І вся земля домівка!

1962

ВЖЕ МАРИСЬКА НАША ХОДИТЬ

Вже Мариська наша ходить!
Рік їй. Іменинниця!
Лиш очима хитро водить,
Туп-туп! — і не спиниться...

Вже Мариська добре ходить —
Легко, вільно, рівненько —

І усіх за лапку водить:
Цюцьку,
кицьку,
півника.

І берізоньку за кіску
Тягне —
крекче, топчеться...
Та пручається берізка,
Їй ходить не хочеться!

1963

МАРИСЬКА МАНДРУЄ

Не впізнати уже Мариськи —
Наче та метелиця...
Усе далі від колиски
Їй дорога стелеться.

Із стільця бабах додолу, —
В одну хвилину зводиться.
От стояла біля столу, —
Вже по східцях котиться.

Їй усе набридло в домі.
Що узриш навлежачки?
Маять в мандри невідомі
Від порога стежечки.

Там далеко, за сараєм,
Стільки дива-невіді.
Жук гуде, не замоває
В павутині-неводі.

Кропива їй путь встеляє,
Непомітно жалячи...
Мама доню повертає
З отакої далечі.

1963

НА СОНЯЧНІЙ ГАЛЯВЦІ

На сонячній галявці
На бистрому льоту
Моделі-вітроплавці
Знялись у висоту.

Упевнено і сміло.
Ведуть у небо шлях,
Аж листя затремтіло
На кленах і дубах.

А ми аж підстрибуєм,
Ніби в політ
Піднятися хочем
За ними услід.

Несе їх далеко
Вітрів течія...
Чия ж бо найшвидша,
Найкраща чия?

Летять, немов із криці,
Пружисті і міцні.
Дають дорогу птиці
Їм в синій вишині.

І небо їм безкрає,
Мов килимом, лягло.
І сіру хмару крає
Розправлене крило.

А ми аж підстрибуєм,
Ніби в політ,
Піднятися хочем
За ними услід.

Несе їх далеко
Вітрів течія...
Чия ж бо найшвидша,
Найкраща чия?

На сонячну галявку
У тиші мовчазній

В м'яку, зелену травку
Сідають по одній.

І ми із ними рядом
Стаємо на моріг,
Їм крила ніжно гладим,
Любуємось на них.

Мине небагато ще
Весен і літ, —
Піднімемось в небо,
У справжній політ.

У небо високе,
У справжній політ
На крилах Вітчизни
Полинемо в світ!

1948

МАЛЮНОК

Легкий громок проклюнувся крізь хмару
І звук за обрій десь, удалину...
І день злиняв під колір долину,
Зіщулився, ждучи іще удару.

Запахла курява задушливо. Кругом
Яксь важуча тишина настала.
І голову підвів — аж кепка впала —
З безсонними очима агроном.

І півень так непевно кукурікнув,
Мов проковтнув той перший грому вдар,
І плац нап'яв поквапливий поштар,
Хай хоч потоп — а ждуть його у вікнах.

І ще, і ще десь тихо прогуло...
Та вже веселка в небі луком пнеться,
І дівчинка в віконечку сміється:
— Ага ж бо! А дощу і не було!

1953

ОЙ, ЯК ГАРНО НА РІЦІ

Ой, як гарно на ріці,
Що в зеленій осоці!
Поскидаймо маечки,
Попливімо скраєчку!
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край...
В воду як шубовснено:
Хвиле, погойдай!

Ой, як гарно на ріці,—
Гріють спину промінці,—
Скинемо одєжу ми,
На піску полежимо.
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край.
Полетіли маечки,
Нум, наздоганяй!

Ой, як гарно на ріці —
Пропливають окунці.
У тіні помалу ми
Нині порибалимо.
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край,
Похитнулась вудочка,—
Рибко, не тікай!

Ой, як гарно на ріці —
Бризки б'ють в усі кінці...
Гоним воду веслами,
Човник лине весело.
Набігає вітер —
Хвиля з краю в край...
До ясного берега,
Човне, припливай!

1948

ОБІД

Який смачний обід сьогодні —
Такого зроду ми не їли...
Чому?
Хіба були голодні?
Та ні...
Самі його варили.

А з чого він?
Та із водиці,
Що у струмочку лісовому,
А ще з пшеничної крупиці,
Що попривозили ми з дому,
І маслючки, і печериці
Години з дві кипіли в ньому,
А ще і яблука-кислиці
Пішли в приправу — на оскому.

О, як ми їли,
Як ми їли!
Завзято, весело, щосили!
О, як ми їли,
Як ми їли!
А як хвалили!
Як хвалили!

Це не обід, а просто щастя!
Так і зникає за щоками...
Лиш куховарка — тьотя Настя —
Усе розводила руками...

А ми все їли — без зупинки...
А ми все їли —
Хто скоріше!
А на зубах —
Хрусь-хрусь —
Вуглинка...
Так це ж іще було смачніше!

1949

НА ЗДОРОВ'Я!

От я по вулиці іду
І все людей стрічаю.
Розмову з кожним заведу
По доброму звичаю.

Городить тин собі дідусь
З старанністю, з любов'ю.
Я дідусеві уклонюсь:
— Працюйте на здоров'я!

Он діти вийшли у садок
На вранішнє гуляння.
Їм повну миску ягідок
Нарвала щедра няня.

І тут із ними залюбки
Веду розмову знов я:
— Малята, гарні ви які!..
Ну, їжте на здоров'я!

Іду. Минає моя путь
Калюжечку-озерко.
Колодязь. Люди п'ють
Навхильці із цеберка.

Хоч я додому вже спішу,
Стомився-бо таки вже.
— Здоров'я доброго,— кажу,—
Смачну водицю пивши!

Хіба ж їх можна поминуть,
Як люди такі гарні!
І от проходить моя путь
Уже біля лікарні.

На східцях лікар сам сидить
Під явором зеленим.
— Гуляю... Нічого робить...
Не йдуть чогось до мене...

Досяг своєї ти мети!
Вже й не потрібний мов я.

Здорові, бачу, всі, бо ти
Все зичиш їм здоров'я!

Я посміхнувся і сказав:
— Ну що ж, секрет знайшов я...
І ви спочиньте після справ,
Спочиньте на здоров'я!

1955

П Р И Ї Х А Л И !

До баби і до діда
Приїхали онуки
З Москви і з Карбаміда,
З Одеси і з Прилуки,
З Калініна й Луганська,
З Чернігова й з Донської,
З далекого Бердянська,
З Мар'янівки близької...

Приїхали на літо,
Що сонечком наліто,
На річку — в теплі хвилі
І на ромашки білі,
На житній хліб із жару,
На молоко ласкаве,
Що пару, наче хмару,
Із глечика пускає.
А головне — на очі
Бабусині охочі,
Веселі, і блискучі,
І добрі, і плакучі.
На дідові помовки,
Такі смішні і ловкі,
А то, бува, й на казку,
Що слухай лиш, будь ласка!
Приїхали онуки
До баби й діда в гості.
Про це гукають круки
У синій високості.
Про це Десна лепече

У лозняковій тиші,
І навіть дим із печі
У небі букви пише:
— Приїхали онуки!
Лунають перегуки:
— В ріці ховайтесь, щуки!
Приїхали онуки!

1965

ДІДУСЬ-ПАРУС

З човна рибу ми ловили
на Десні.
Ох і гарні ж у нас вудки —
нахлисні.
Точно лиш закинь
на течію,
То й потягнеш — ну не сома —
уклею.
А дідусь грузки поставив
на ляца...
Прив'язали ми свій човен
до куца.
Сидимо собі тихенько,
раптом — хлись,
А рибина й учепилася,
дивись!
Так у мене, так у Колі,
в Івася...
Лиш нічого — ні рибини
в дідуся.
Довго-довго ми сиділи
на ріці,
Аж заснули дідусеві
поплавці.
Колі глянемо — і сам дідусь
заснув...
А тут вітер як піднявся,
як загув!
Одірвавсь зразу човен —
понесло...

Ой ти лихо! Загубилося
весо.
Що робити? Човен крутить
з краю в край.
Коля крикнув: — Нум на дно усі
лягай! —
Тут дідусь прокинувся:
— Що? Га?
Лящ клює? Ого, яка
вага!
Тягне човна. — Ой, дідусю,
ураган!
— Ураган? Його ми зразу
на кукал! —
Підійнявсь дідусь і глянув
з-попід брів,
Швидко висмикнув сорочку
із штанів.
А вона мов налилася
вітром вся, —
І став парус бистролітний
з дідуся!
Як дідусь повернеться
убік —
Лине човен через буряний
потік,
А пригнеться — стихає
свій біг...
— Ну, рибалки, курс на берег
ліг! —
Справді, вітер точно нас
прибив
До причалу, до рибалчиних
дубів,
Просто в лози, прямо
до пенька,
Де дідусь свій човен завжди
примика...
— Це лящі щасливі, —
каже дід, —
Шкода, вітер, — був би з них
обід!

1965

ОНУКИ

От онуки,
Так онуки!
Завдали бабусі
Муки!
Позбиралися
На руки —
— Ой, чук-чуки, бабцю,
Чуки!

Той цілує
Її в щоку,
Той в родимочку,
Нівроку.
В носа —
Третьому вдалося.
Розтріпалося
Волосся.

— Це мені
Не до лиця!
Нум несіте
Гребінця!

Тягнуть внуки
Гребінець,
Кожен держить
За зубець.
Баба
Кожному онуку
Каже:
— Добре, молодець!

Стільки в баби
Молодців,
Скільки в гребеві
Зубців.

1965

ЮШКА З РОСОЮ

Вже вечір із повної жмені
Зірки розсипає зелені.

Не хочеться йти нам до хати —
Ой, як же не хочеться спати!

Враз чуєм крізь шибочку сизу:
— Агов, назбирайте-но хмизу!

Вогонь розкладем над косою
Та зваримо юшку з росою! —

Гукає бабуся з комори...
— Що? Хмизу? Наносимо гори!

Притягнемо пень і колоду...
З росою? Не їли ми зроду.

От вогнище в небо іскриться...
Уже закипає водиця.

Цибуля у бульбашках плава
Та інша усяка приправа.

— А зараз, онуки, дивіться! —
Всі стали серйозними лиця.

Бабуся зриває в городі
Дві гілочки кропу — і годі.

З них виснуть рясні, срібно-сиві
Росинки, важучі, як сливи.

О, як вони красно заграли
Від полум'я — справжні корали!

Аж юшка притихла кипіти,
Як бризнули в неї стоцвіти,

Аж кола пішли золотисті...
— Давайте-но юшечку їсти! —

Сказала бабуся. Ми сіли
І їли все, їли та їли...

І пахло нам небо у ющі,
Ми зорі ловили у гущі,

І сонце язик лоскотало...
І юшки було нам — ой, мало!

1965

ДЗЕРКАЛО

Метушня у хаті вині —
Вже й порожнє все відерко.
Дід шукає щось у скрині,
Баба хукає в люстерко.
Лесь кричить: — Чекаги доки?
Ну ставайте біля хати!
Посміхайтесь на всі щоки!
Буду фотографувати...

...От і карточка готова,
Ой же й гарна, ну й чудова!
Видно все в ній: кожна зморшка,
Навіть стрічка, навіть брошка!

Посередині бабуся
В листвах давнього узору.
Поруч дід, мов сич, надувся,
Вус — униз, а другий — вгору.

А навкруг неначе зорі —
Блискотливі оченята —
Білочубі, світлозорі,
Загорілі онучата.

Хвалять Лесья й недаремне.
Схожі всі, усі красиві!
Ну а дід: — В житті у мене
Не такі вже й вуса сиві!

До очей підвісиши ближче,
Подивилась баба скоса
На ту картку: — А навіщо
Приточив мені ти носа?

А Тетянка: — Достеменно,
Всі, як є в житті, незмінні.
Дивно лиш, чому у мене
Все обличчя в ластовинні?

Почали усі шукати,
Що у кого кривобоке.
Лесь тим часом із кімнати
Тягне дзеркало високе.

Як поглянули у нього —
Так у раз поодвертались.
Тільки довго після того
Ой сміялись! Ну й сміялись!

1965

БАБУСИН ГЛЕЧИК

Сьогодні онуки
Побігли на луки,
Зробили — напнули
З лози собі луки.

Стріляли — вціляли
В піщаного дота,
А стріли летіли
То в тин, то в ворота.

Стріляли у стінку,
Все цілили в точку,
Аж поки розгепали
Глек на кілочку.

Взяли черепки
В кропиву повкидали
І ходять — немовби
Не чули й не знали.

Виходить бабуся
У хустці на плечах:
— Ой боже ж, мій боже,
Та де ж це мій глечик?

Гриць каже: — А може,
Розбивсь на невдачу?
— Так де ж черепки?
Щось віде їх не бачу...

А Петрик говорить:
— Якби ж пошукали...
А може, вони
В кропиву поскакали!

Сміється бабуся
І сердиться зразу:
— Такого віде я
Не чула ні разу.

Та чула — бувають
На світі онуки,
Що бабу обдурюють,
Башибузуки!

Хай скажуть спасибі,
Що саме край літа
І та кропива
Вже не дуже сердита.

Хто любить неправду —
Скажу я з докором —
Жаркіш кропиви ще
Хай палить їх сором!

1965

НЕ ПРОСПИ СВІТАНКУ НА ДЕСНІ

Ми спимо на сіві
у стогу,
Тільки полягали —
ні гу-гу!

Бо дідусь говорить,
що вночі
Гомонять лиш сови
та сичі.
А коли ти скажеш
слово теж, —
Неодмінно зірку
проковтнеш.
Треба спати, спати,
треба спать...
Буркунами пахне
сіножать.
Пахне м'ята, рута
і чебрець.
Хто засне найперший —
молодець!
Хай би що приснилось
уві сні, —
Не проспи світанку
на Десні,
Коли ніч пірнає
у ріку,
Залишивши тіні
на горбку.
Не проспи таємної
пори,
Коли бродять лугом
сокори
І збирають крапельки
роси —
Самоцвіти щирої
краси.
Свої очі сонцем
звесели —
Глянь, як воду палять
бусоли,
І вона тече
на бистрині,
Вся у малиновому
огні.
Не проспи тієї миті
ти,

Коли ставить райдуга
мости,
І по них у небо
можна йти
Аж до голувої
висоти!
— Не проспіть!.. — нам говорив
дідусь. —
Щоб устали, коли я
вернусь!.. —
Вранці чуєм: — Ледарі,
спите?
От морока! Все уже
не те!
І земля, і небо,
і вода...
Вже і сонце, бачте,
вигляда!
І ріка погасла,
й сокори
Знов стоять, як денної
пори... —
Ми схопились. Ну, проспали
все...
Що робити? Просто
не везе.
А тим часом бачимо —
зоря
Низько-низько в річку
зазира,
Умиває личенько
своє,
Вся рожева, тихо воду
п'є,
Одяга сорочку
проти дня
Із туману, доброго
ткання.
А тим часом вискочив
вітрець, —
І пішли ромашки
у танець.

Понад берегами
вдзовж ріки
Замелькали їхні
голівки.
А тим часом чуємо
ходу —
Та це ж ранок бродить
у меду,
В травах, квітах, білому
піску,
Сам у золотому
пояску!
Що ж, дідусю, ми проспали,
так,
Вашу казку вранішню, —
однак
Ми свою уздірили
на Десні,
Що ніколи й не присниться
в сні.
А тепер додаймо-но
ходи —
В хвилі, в бризки,
в райдугу води!

1965

СВАРКА

Посварились баба й дід —
Чи пора збирати плід?
Баба каже:
— Ще не слід! —
Дід говорить:
— Зрілий плід!

Сперечались день і два.
Заболіла голова
І у баби, і у діда.
То їх в жар,
То в холод киди —

Баба каже,
Дід говорить,
А ніхто не переспорить...

От тоді й придумав дід:
— Запитать онуків слід!
Що нам, бабо, скажуть діти,
Те і будемо робити!

І питає перший дід:
— Онучата, ви мій рід,
Ну скажіть, скажіть, миленькі,
Чи пора зривати глід?
Адже любите ви зроду,
Як той мед, варення з глоду.
— Так, пора, пора, пора! —
Закричала дівчора.
— Чуєш, бабо, ну так як?
Діти кажуть — вірний знак!

Баба кличе всіх до себе:
— Глід зривати ще не треба!
Іще слід йому поспіти.
Правда ж, любі мої діти?
Адже любите ви зроду,
Як той мед, варення з глоду!

— Так, бабусю! Правда! Так!
— Чуєш, діду? Вірний знак!

Дід кричить на онучат:
— Що це ви —
Туди й назад?
«Правда — баба,
Правда — дід»...
Наче хвостиком
Той кіт!

Каже старшенький, Тарас:
— Ви однакові для нас.
Ми обох вас любим дуже!
А варення нам байдуже!

А найменше онуча —
Галя — бистреньке дівча
Каже:
— Краще глід розгледіть
У саду, біля куща.
Тут сходити недалечко —
І навіщо суперечка?

Стали наші баба й дід
Враз червоні, наче глід.
— Що ж, онуки в нас розумні.
Зразу видно дідів рід. —

Дід сказав це, посміхнувся,
Бачить — хмуриться бабуся.
Щоб розвіять її сум,
Каже:
— Видно й бабин ум!

Помирилися баба й дід...
У саду осипавсь глід.

1965

ОНУКІВСЬКА БРИГАДА

Роса сріблиться. Ще не жарко.
Стрекочуть коники-скачки...
Та от з'явилась сіножатка —
І трави падають гнучкі.

На сіножатці в білій блузі
Сидить усміхнений юнак.
Так стало весело у лузі,
Так гомінливо, дзвінко так.

І наш дідусь бреде у росу
В руках з косою і собі
Стинає травку низькорослу
Поміж кущами, при вербі.

А вже у полудень дівчата
Прийшли з граблями із села,
І голосиста та крилата
Над лугом пісня попливла.

Прив'ялі трави розтрусили,
Щоб був міцніший аромат.
Бабусю нашу й не просили —
Вона уже біля дівчат.

Ми також маємо охоту
До праці у гарячий час.
— Гей, люди, дайте нам роботу! —
А всі сміються тільки з нас...

— Малі, малі... Ще підросіть!
— Щоб стали вищі від трави!
— Гуляйте, бавтесь, поки діти!
— Які бідові! Ти диви!

...Минули дні. Підсохло сіно.
Знов стало людно навкруги,
Знов стало весело і співно,
І почали рости стоги.

А на стогах вже сторожами
Скрізь поставали бусоли...
Та раптом верби задрожали
І дальні далі загули.

Така найшла на луг потьмара,
Все стало сірим і сумним.
То обступила небо хмара,
А з неї — бласкавка і грім.

Заметушилися люди в лузі:
— Намокне сіно! Поросте! —
Хтось крикнув: — Гей ви, карапузи,
Чого без діла стоїте?

І ми граблі хапаєм в руки,
Гребем разом із усіма...
І тільки чуєм: — От онуки!
Таких на світі більш нема!

А баба й дід від того раді,
Сміються, особливо дід:
— В моїй онуківській бригаді
Діла весь час ідуть як слід!

Всі хвалять нас, у кожному зорі
Усмішка тепла і ясна.
— Хай голова в своїй коморі
Якусь їм премію шука!

І руки ще не поболіли,
А все вже сіно у стогах.
І на найвищому — щосили
Залопотів червоний стяг.

А небо дужче й дужче хмарить,
І враз — такий тобі розлад! —
Як хлине дощ, як грім ударить,
Як сипоне колючий град!

Усі онуківській бригаді
Мерщій несуть свої плащі.
А ми такий нагоді раді —
Оце б побігати на дощі!

Та баба тільки позирнула,
І ми ховаємось під стіг,
Але гроза уже минула,
І дощ посіявся і стих.

1965

ЯК В РИБАЛОК ВОДИТЬСЯ...

Сонце з річки випорсне
Рибкою, як в казці, —
Я беру під руку
Риболовські снасті.

Як в рибалок водиться, —
І сошілку — дудочку,

І гачок загострений,
І лозову вудочку.

На траві, на березі,
Я сиджу — поглядаю,
Як пильнує хитро
Рибка за принадою.

Як в рибалок водиться,
Маю я на оці —
Яка риба водиться —
У якій затоці.

В осоці — карасики,
В чистоводі — щуки.
Й пічкура не вловиш
Без цієї науки.

Як в рибалок водиться,
Правди не приховую,
Мрію упіймати я
Рибу стопудовую.

Рибу стопудовую
Мрію упіймати я,
Рибу стопудовую
На гостинець матері.

Як в рибалок водиться
(Мріють вони гаряче),
Засинаю тихо я,
Мріючи і марячи.

Раптом просипаюся —
Горечко невидане:
Рибки тобі жодної,
Всю ж принаду з'їдено.

Як в рибалок водиться, —
Друзям я розказую,
Що п'ятнадцять коропів
Упіймав одразу я.

Упіймав ще й сома я.
Велетня незвичного.

А вже про карасиків,
То й казати нічого.

Правда чи неправда це —
Друзі добре знаються.
Навіть і не сердяться,
Тільки посміхаються...

1939

НА ЖНИВАХ

З погодою нас доброю
Схід сонечка віта.
Од обрію й до обрію
Красуються жита.
Вітрець війнув пшеницею,
Колосся нахили.
За труд людський сторицею
Врожай дає земля.

А ми хіба не зможем —
Хіба сидіти будем?
З охотою поможем
В труді колгоспним людям!
З охотою, з любов'ю!
Ми принесем з криниці
На добре їм здоров'я
Холодної водиці!

Веселими і радіми
Уранці, на зорі,
Виходять в степ бригадами
Колгоспні жниварі.
Хлібами урожайними
Пишаються вони.
Жниварками, комбайнами
Видзвонюють лани.

А ми хіба не зможем —
Хіба сидіти будем?
З охотою поможем

В труді колгоспним людям!
З куточка й до куточка
Окинем пильним оком.
Зберем до колосочка,
Немовби ненароком.

Проходять люди нивою
Між золотавих кіп,
З усмішкою щасливою
Кладуть останній сніп.
Уже порою пізньою
Закінчили жнива,
І радісною піснею
Все поле ожива.

А ми хіба не зможем
Хіба мовчати будем?
З охотою поможем
І тут колгоспним людям!
Та як ще заспіваєм!
Нехай полине всюди:
З могутнім урожаєм
Вітаємо вас, люди!

1947

ПО ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ

В ліс по лікарські рослини
Ми ходили так далеко.
В лісі затишно і тихо.
Не страшна була нам спека.

Ось ромашка
Й валер'янка,
Материнка
Й толокнянка...
Всякі трави і квітки
Ми збирали в торбинки.

Ми спочить хотіли трохи
Під одним дубком високим.
Та хіба ж усидиш — де там! —
Коли скрізь, де глянеш оком, —

І ромашка,
Й валер'янка,
Материнка
Й толокнянка —
Всякі трави і квітки
Ми збирали залюбки.

Всі ми вивчили у школі,
Що збирати, щоб не хворить.
Тільки Ваня все поплутав,
Невпопад своє говорить —

На ромашку —
Валер'янка,
Материнку —
Толокнянка.
Зазирали ми — ану!
В нього повно бур'яну.

В ліс по лікарські рослини
Ми ходили так далеко.
Назбирали повні торби,
Тож приймай тепер, аптеко,

І ромашку
Й валер'янку,
Материнку
Й толокнянку.
Знову рушимо у путь,
Як рослини підростуть.

1948

П Л Ю Ш К И, П Л Ю Ш К И!

Я найстарший в дитсадочку —
Маю вишиту сорочку
І штанці
На ременці,
Й чоботята-стрибунці.

В мене руки, як у тата —
До роботи беручкі.

Я пасу уже телята —
І телички, і бички...

Гей, на пашу — плюшки, плюшки!
Білолобки, чорновушки!
А вони все стрибки-стрибки —
Хвіст угору та навдибки!

Я люблю своїх теляток.
Їх у мене аж десяток,
І на кожному дзвінок.
Це неначебто садок...

До водиці — плюшки, плюшки,
Чорнолобки, біловушки!
А вони все плижки-плижки —
Рябошийки, жовтоніжки...

День темніє. Вечоріє.
Вітерець легенький віє.
На лужку вже ні травинки,
Ні травинки, ні стеблинки.

Та зате мої телята
Круглі, наче коліщата.
Ні, мов м'ячики набиті —
І наїдені, й нашиті.

Гей, до ферми — плюшки, плюшки,
Жовтолобки, рябовушки!
А вони лиш — скочки-скочки —
Білошийки, чорнобочки...

1951

ПІВНИКИ

За віщо посварилися,
Не знаю я того,
А тільки стрілись півники:
— Ти чого?

Круг шиї пір'я дибиться,
Стирчить сюди-туди,

Дзьобами в землю вткнулися:

— Ось підійди...

А гребені у півників
Розжевілись, мов жар,
Стоять і не ворухаться:

— Ану вдар!

Обоє враз підскачили,
Аж курява знялась,
І знов стоять надіблені:

— Зась!

Тут з вулиці почулося —
Кричала тітка: — Киш! —
Розбіглися два півники:

— Гляди ж!

Розбіглися два півники
Курчатам всім на сміх...
Як схожі й ми буваємо
На півників таких!

1937

ДІЛО МАЙСТРА БОЇТЬСЯ

Все неважно для Гриця,
Все він зможе за мить.
«Діло майстра боїться!» —
Любить він говорить.

Візьме в руки обценьки,
Ще й меткий молоток,
Та як стукне, як дзенькне, —
Гуркіт є.
Був би толк!

Прибивав він картину
І, здається, як слід,
А гвіздок через стіну
«Гехнув» люстро в сусід.

Клеїв якомсь він ніжки
До стільця-дубчака,

Відпочити сів трішки,
Встав — стілець не пуска.

От до Гриця дівчатка
Раз прийшли з дитсадка,
Просять їм коліщатко
Приладнать до візка.

Це для Гриця —
Дрібниця!
Він готовий завжди.
— Діло майстра боїться,
подавайте сюди!

Стукнув раз,
Стукнув двічі,
Загуло коліща,
Покотилося швидко
До куща,
До куща.

Утекло коліщатко,
Заховалось в саду.
— Ви не плачте, дівчатка, —
Каже Гриць, —
Я знайду...

Та дівчаткам із Гриця
Тільки смішно було:
— Діло майстра боїться,
От воно і втекло.

1955

СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА

Були собі у матінки
Дві дочки — дві сестрички.
В обох носи кирпатенькі,
В обох рожеві щічки.

Завжди в усім однакові
Були обидві дочки.

В обох спіднички макові.
Вишивані сорочки.

У кожної у донечки
Однакові й хустинки —
І в першої — у Тонечки,
І в другої — Маринки.

Жили вони у матінки,
Все бавились, гуляли.
Лягали разом спатоньки
І разом уставали.

Чистенько умивалися,
Вичищували зубки,
У тазу купалися —
Ой, купки та ще й хлюпки!

Була пітрошки Тонечка
Не більша від Маринки.
Обидві до віконечка
Підходили навшпиньках.

Обом у дві долонечки
Давали всі гостинці,
І що було для Тонечки,
Те саме і Маринці.

Подружки під віконечком
Сестриць гукають дзвінко...
Та от котра з них Тонечка?
Котра із них Маринка?

Однакові дві донечки,
Та є одна відмінка:
Всміхається все Тонечка,
Все хмуриться Маринка.

От в руки візьмуть вінички
І ну мести по хаті!
Танцюють у проміннячку
Смітинки волохаті.

Регоче Тоня-дівонька,
Піймать смітинку хоче.

Маринка хмурить брівоньки
Та віями мигоче.

У дощ іти на вулицю
Їх не пускає мама.
Та Тоня й тут не журиться —
Всміхається так само.

Гукає Тоня: — Здорово!
Цукерки нам купили! —
Маринка схилить голову
І кривиться щосили.

Сьогодні дрібно ніжками
І перша, й друга дочка
Зеленими доріжками
Пішли до дитсадочка.

Сміялась радо Тонечка
(Метлялась в неї кіска)
Ще й плескала в долонечки,
Стрибала, наче кізка.

Маринка, віби злякана,
В куточку тихо гвувалась,
Хоч, правда, і не плакала,
Але й не посміхнулась.

Тепер їх звуть — не Тонечка
І — ні ж бо — не Маринка,
Веселу доню — Сонечко,
Похмурливу — Хмаринка.

1953

ПІСЕНЬКА

У хаті, що, як писанка,
Ясніє край села,
Живе дівчатко-пісенька
Школярочка мала.

...І квіточка розтулиться,
Й сопілка десь загра,
Коли вона на вулицю
Виходить із двора.

Така на ній білісінька
Сорочечка нова...
Іде дівчатко-пісенька,
І все у ній співа.

І ніжки, наче дзвоники,
Лиш бренькають в траві.
Підспівують їм коники —
Музики лугові.

І руки аж висвистують
В повітрі — ой меткі!
Їм вторять над сріблистою
Над гречкою бджілки.

А як заллється піснею —
Із голосу її
В саду порою пізньою
Співають солов'ї.

Таке ж трудешне вродиться!
Чи в класі, чи в жнива
Усе у неї робиться —
Аж грає, аж співа...

От сяде шить під сливою
В садочку у тіні:
Що іволга виспіває —
Оте й на полотні...

А на рукавах вишивка —
Весняних квітів хор.
І де вона їх вишука,
Ті квіти на узор...

Ще ж в неї діла — світе мій!
Нерання вже пора.
Он треба посуд мити їй,
Зібралося — гора!

Води черпнула мискою
І — дiнь-дiлiнь-делень...
Ого вже як виблискує!..
А ще великий день!

Йде з подружками пiсенька
Збирати колоски.
Важкі вони — чистісінько
Намистечка разки.

Торкни лиш колос колосом —
І враз з кінця в кінець
Лунким, дзвінчастим голосом
Озветься вітерець...

Лиш тільки пройде пiсенька —
Ні колосу ніде...
А сонце iще високо...
А подружки!
Ви де?

...Прийшла і осiнь. Дiвчина
Вже ходить в другий клас.
Усе у неї вивчено,
Що задано, — якраз!

Учитель кличе пiсеньку
До дошки, і вона
Біжить, гойднувши кісоньку,
Рухлива і ставна.

Лиш стрічечку-зав'язочку
Торкне — чи не спада? —
Й задачу, наче казочку
Якусь, розповіда.

Розказує, розказує,
А потім тільки раз —
Як вузлик той розв'язує,
Аж примовкає клас.

...У хаті, що, як писанка,
Ясніє край села,

Живе дівчатко-пісенька,
Школярочка мала.

Усе у неї робиться —
Аж грає, аж співа...

У праці пісня родиться —
Це правильні слова!

1956

Я ХОЧ НЕВЕЛИЧКА

Я хоч невеличка, —
Менша ж від мене
Травка-травичка
У саду зеленім.

Я хоч невеличка, —
Там під горою
Квітка-ромашка
Рівна зі мною.

Я хоч невеличка,
На пеньочок стану, —
Зайчик-стрибайчик
І той не дістане.

Я хоч невеличка,
А як підскочу, —
Вишеньку вирву,
Яку я захочу.

Я хоч невеличка,
А робить умію, —
Посуд помію,
Платтячко зашию.

Я хоч невеличка, —
Великою стану.
На самольоті
Неба дістану.

1935

ВЕЛИКИЙ І МАЛИЙ

Жили собі сусіди
На вулиці одній,
Два хлопці — непосиди —
Великий і малий.

В усім були несхожі
Сусіди-хлопчаки.
Один поводивсь гоже,
А другий — навпаки.

Малий свої уроки
Виконує весь час,
Великий по два роки
Даремно ходить в клас.

Малий, узявши книжку,
Дідусеві чита.
Великий тягне кішку
Із тину за хвоста.

Малий дає дорогу
Малятам з дитсадка,
Великий із-за рогу
Ім тиче кулака...

Тож, певно, по заслужі
Дісталось хлопчикам:
В малого — всюди друзі,
Великий ходить сам.

1959

СТО КАЗОК, СТО ПРИКАЗОК...

По горбах, по низині —
Без дороги, по стерні,
Поміж верболозом
Іде дід упорожні
Деренчастим возом.

Першим чином дід Ігнат
Завертає до малят,
Що у дитсадочку
Бавляться в пісочку.
Їм тут гарно при Десні —
На високій стороні...

Дід не злазить з воза,
В нього звична поза:
Люлькою лиш кадить
Та ще вуса гладить.

— Здоровенькі, дітлахи!
Ростете, як лопухи.
Вчора були нижчі,
А сьогодні — вищі!
Вчора були легші,
А сьогодні важчі,
Вчора були гірші,
А сьогодні — кращі!

— Ой дідусю-діду!
Просим до обіду!
— Ой дідусю Гнате!
Буркунцю¹ ось натє!
Щоб, як добре мило,
З люльки духмяніло!
— Дідику, будь ласка,
Розкажіть нам казку!

— Ось вогонь постережу, —
Гасне люлька клята! —
Й скільки хочте, розкажу,
Тільки... небагато!
Ну, а казочка така:
Три чималих хлопчика
Пасли в лісі — на узліссі —
Здоровенного бика.
А ішли собі вовки:
Зирк та зирк звіддалеки!
І найстарший із вовків

¹ Буркун — пахуча трава.

Каже: — Я б хлоп'ят поїв,
Та боюсь того бика!
От рахуба отака...
Я тепер спитаю вас,
Хто кого стеріг і пас?
А із вами не бува,
Щоб утрьох, вп'ятьох — дива!
Беретесь те робить,
Що один утне за мить?
Не буває? Не буває?..
Ну нехай росте трава,
Подощить хай хмарка,
Щоб не холодно було,
Не було б і жарко!..
Хай у нашому селі
Тужавіють киселі,
Студеніють холодці...
Ну, прощайте, молодці!
Я собі поїду...
— Покатайте, діду!

-- Так сідайте! Без біди
Будем їхать легко.
Довезу вас хоч куди,
Тільки... недалеко!..

Покотилась дівтора...
— Вже й приїхали! Пора!
— Ну, спасибі, діду!
А бога — ні сліду...
Лиш куриться небовид.
Де ж той дід? Шукай-но!

А уже під'їхав дід
В полі до комбайна.
Бачить: щось воно не так!
Поламались, не інак!
«Загоряють» тракторист
З комбайнером разом.
— Що, набридло в повен зріст?
Навкарачки лазим?

— Діду, не до сміху!
Не зарадим лиху.
Трактора заїло,
Трясця йому в рило!

— Е, — не знаєте ви, — сміх
Кращі ліки проти лих!
Має, бачте, й трактор
Свій, сказати, характер.
Любить він не тих майстрів,
Що оце я тут зустрів —
Злих, неговірливих,
Стиха буркотливих.
Справжній майстер вдарить раз,
Ще й прискаже слово.
Знов удар і знов присказ —
І дивись — готово!
Майстер той залізе
У саме залізо!

Не забудьте ви таку
Дуже вірну мову:
Що закрито молотку,
Те відкрито слову!
Ти не думай, що мотор
Без душі, без тіла.
А візьми хоча б жекльор,
То ж сердечна жила!..

Комбайнеру тракторист
Пробурчав суворо:
— Дід на слово має хист...
А продми жекльора!

І — ти бачив силу слів?
Наче вся в них тайна.
Трактор рівно заревів
І потяг комбайна.

— Ну, бувайте, молодці!
А жінкі на молоці
Хай печуть пампушки,
Наче ті подушки!

Хай у кожнім колоску
Буде зерна по возку!
Я собі поїду!
— От спасибі, діду! —
Дід того не чує,
Далі він кочує.
Ось біля затоки,
Де куці високі,
Бачить: збите зілля.
У затоці — хвиля.
Хтось веслом все бух та бух!
Так тобі і чеше...
Риба пустить бульки — «дух»,
Вже на ній ковбеша ¹.

— А-а! Низенький косарю! —
Відповідь — мовчання.
— Із жнивами, говорю!
А чи не зарання?
Добре, добре булька,
Аж у човен ллеться...
Що, посіяв тюльку —
Косиш оселедці?
Що й казати, чоловік —
На жнивях передовик!

Мо, вже крутиш дірку
У плащі під Зірку?
Плащ не брав? Не йдуть дощі...
А штанці ось на куці!
Ми їх для курйоза
Покладем на воза.
Ну й картина! Вроді —
«Без штанів у шкоді!»

— Діду, годі, годі!
Кидаю ковбешу —
Віддавай одежу!

— Не журися за штанці,
Будеш ти їх бачить
Аж на другому кінці,

¹ Пристрій для риболовлі. Часто вживають браконьєри.

На правлінні, значить!
Хай же буде густера
У обід серед стола,
Ну а, звісно, окунь —
Тому місце — покуть!

А коли є риба,
То не треба й хліба!
Я собі поїду...
— Постривайте, діду!

Але дід вже хтозна-де,
Зник у верболозі,
Лише віз його гуде
По твердим облозі.

І коли вже темна ніч
Землю всю укрила,
Дід веде з собою річ:
— Теревені — добра річ...
Це б якогось діла!

Діла? Діла всюди тьма
Для душі людської.
Та у діда... ніг нема
І руки одної.
Покалічила війна, —
На війну й обида...
...Партизанська сторона
Знала добре діда.
От душа його жива
І щемить часом, бува:
Діла закортіло!

Але й дідові слова —
То ж хіба не діло!
Тільки ранок — по стерні
Чи по свіжій борозні,
По горбах, по низині —
Поміж верболозом,
Іде дід упорожні
Деренчастим возом.

Хто сказав — упорожні?
Впорожні, а може, й ні...

Запитайте діда,
Хай він сам повіда:
— Сто казок, сто приказок —
От і повненький возок!
Впорожні?
Виходить, ні!

1960

ПІШЛА БАБА ПО ОЖИНУ...

Пішла баба по ожину,
Тільки вийшла на стежину, —
Аж стрибнув на пліт
Чорний-чорний кіт.

— Ох, ти, лишенько!
Це прикмета лиховісна,
Це невдача буде, звісно...
Що ж його робить?
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Дід без ягід вмер!

Далі баба йде, зітхає:
— От годинонька лихая!
Гульк, а біля пня —
Дохле гусеня.
Святий господи!
Це прикмета лиховісна,
Це невдача буде, звісно...
— Й де воно взялось?
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Буде лаять дід!

Баба далі йде в тривозі,
Коли чує — по дорозі
Лиш колеса — скрип!
На підводі — піп!
— Чорт несе його!
Це прикмета лиховісна,

Це невдача буде, звісно...
Ох ти ж сатана!
Далі йти — дурна робота...
Та й вертатись неохота.
Не повірять дід!

Бже по лісу баба ходить...
Хто ж то, хто ж то пісню водить?
Піонери скрізь
Лісом розбрелись.
Це тимурівці!..
— Ось нарвали ми ожини,
Ви, бабусю, у корзини
Повно наберіть!
Ось грибочки — не поганки...
Ось коріння валер'янки...
Видужав дід!

Баба з радощів завмерла,
Хвартушком сльозу утерла.
Все з її прикмет —
Задом наперед!
— Все не справдилось!
З тими чорними котами
І з попами, і з чортами
Я не знаюсь більш!
Дайте, діти, красний галстук,
Прийду, скажу: — Діду, здрастуй!
Що, не пізнаєш?

1958

ДВІ СОРОКИ

Дві сороки-білобокi
Стрекотали на вербі.
Дві сестрички-злозяички
Те побачили й собі:

— Знаю точно, єсть і свідки,
От ей-ей, зі стелі сторч

Вчора впала у сусідки
Отакенна муха в борщ!

— Що ти кажеш? Буть не може...

То не муха... Мабуть, міль...

— Міль не міль, а дуже схоже.

— Ні, скоріше, був то джміль!

— Джміль? Навіщо, сестро, знижки?

Це, звичайно, впав кажан...

— Як на те пішло вже — кішка

Стрибонула у казан!

— Ой, не кішка, а овечка...

Годі, сестронько, облуд...

— Ти від правди недалечко.

То, їй-богу, був верблюд!

— Нащо вигадки, не знаю...

Це ж бувальщина, не сон.

Говорить, — так все до краю!

Міг то бути тільки слон!

Говорили хтозна поки,

Не ввібрать у короби...

Не дослухали сороки —

Впали мертвими з верби!

1957

НА ДНІПРІ

Ще рання рань...

Куди не глянь

На шир Дніпра старого,—

Лиш плескіт хвиль —

Ледь-ледь, тіль-тіль! —

І більш ніде нічого.

І ні шелесь! —

Ні тут, ні десь...

Неначе все завмерло.

Лиш он дивись,

Стирчать у вись
Немов зеніток жерла...

А он замрів
Між двох листків
Кирпатий кінчик носа...
Які дива!
Он голова
Стримить простоволоса.

І що ні крок, —
Лиш де листок,
Або гілля вербове,
А чи тихцем
Під камінцем —
Скрізь юні риболови.

І кожен з них
Завмер, застиг,
Бо саме кльов на часі!
Ані слівця,
Ні шепотця! —
Якби отак у класі!

«Що наловив!» —
У рибаків
Питати — річ даремна.
Бо скаже всяк:
«Нічого... Так...»
І просто це нечемно.

Та є слова,
Як двічі два:
Коли застане дома
Тебе зоря,
То й пічкаря
Не вловиш, річ відома!

А без труда
Тобі вода
Не дасть і окуняти.
Тож ясно нам,
Що рибакам
Не треба заважати.

Скінчиться кльов,
І весь улов
Спливе в юсі пахучій.
Хай пощастить
І нам вловить
Хоч хвостик в ній колючий!

1956

ЛІТО, ДО ПОБАЧЕННЯ!

Літо, до побачення!
І за все спасибі —
За поля квітучії,
Ліс зеленокрилий!
На твоєму сонечку,
На твоєму хлібі
Скільки сил набрались ми,
Як поздоровіли!

Літо, до побачення!
Ми ходили кручами,
Стежками-дорогами
Під веселим вітром.
Літо, до побачення!
Ми вже дуже скучили
За своїм учителем,
Своїм класом світлим.

Літо, до побачення!
З щедрими дарунками
Ми йдемо до школи,
До батьків, додому —
З квітами і травами,
З добрими малюнками,
З піснею, що склали ми
В таборі дзвінкому!

Літо, до побачення!
Побували всюди ми,
Скільки див небачених
Стріли ми навколо.

Ми цієї радості
Зроду не забудемо!
Літо, до побачення!
Здрастуй, рідна школо!

1953

ОСІНЬ

Непомітно з'явилася осінь —
Все коротшає день щодоби.
Глянь, берізки уже златокосі,
І в дубів багрянцють чуби.

Лиш не хочуть ялини та сосни
Вічно свіже міняти вбрання.
Не беруть їх тумани та роси,
Холодніші щоночі, щодня.

Не пустою прийшла до нас осінь,
В неї повно достатку в мішку,
Покосили вже гречку та просо,
І отави в стогах на лужку...

Саме груші солодкі поспіли,
Пахнуть яблука, наче в меду,
Повен соку — янтарної сили,
Виноград золотіє в саду.

Що є краще осінньої тиші?
Хоч і любимо всі ми її,
Та щоранку усе холодніше,
Облітають ліси і гаї.

Пізні ягоди спіють, гляди-но,
Так буває лише восени —
Червоніє шипшина, калина,
Повні кетяги горобини.

Вже у теплі краї відлетіли
Сонцелюби дзвінки — журавлі,
Не страшні їм тепер заметілі
На далекій південній землі.

Клипоногий ведмідь вже потиху
У барлозі готує тепло.
Білка тягне гриби і горіхи
У своє потаємне дупло.

Осінь лад навела, напоїла
Землю щедрим дощем до весни.
Хай поспить! Заметільниця біла
Їй навіє замріяні сни.

Уже ждуть і міста наші й села
Перший сніг, перший лід на річках.
Здрастуй, зимо, рум'яна, весела,
Підіймай свій засніжений стяг!

1962

АНУМО, В ЛІС ХОДИМО!

Хіба уже як дощик,
Хлюпань-булькун-полощик,
Гуляє поза вікнами,

то нам
Сидіти біля печі,
Стуливши свої плечі,

Й подрімувати тихо, мов дідам?

Лиш виглянь з-за одвірка,
Он вже у хмарі дірка —
Чи ба!
Яка ж бо голуба!
Он сонце покотилось —
І все зазолотилось —
Ставок, лужок, і хата, і верба...

Анумо, в ліс ходімо,
Хай дощ проходить мимо,
А ні — то заховає нас густа
Непролазінь між вітьми,
Під шапку дуба — вмить ми!
І хай хоч ціла буря наліта...

Хоч осінь вже, а в лісі
Дерева ще не лісі!
Якої тут не стрінеш дивини!
Попробуй роздивись ти
Рижки в опалім листі,
Як граються у хованки вони.

Цвіте останній дзвоник,
На нього скочив коник,
Яке по лісу дзенькання пішло!..
А знать таємні склади
Ти хочеш?
Так заглядуї
Тоді у кожне біляче дупло!

Упав із дуба жолудь,
Бринить, неначе молитв:
«Візьми мене, у поле однеси!»
Берімо їх у руки,
Несім на ниви й луки,
Щоб скрізь росли і ширились ліси!

1956

ЛЕЛЕЧИН КАЛЕНДАР

Летить лелека в теплий край,
Хоч ще зима далеко,
В саду ще стигне урожай,
Ще в лісі й полі спека,
Ще ходить літо з краю в край, —
Ти не лети, лелеко!

Так, сонце ще палке, мов жар,
Ще тінв коротка зовсім,
Та вже лелечин календар
Показує на осінь.

Той календар, — дивися, ген,
Іди отак по стежці, —
Край лісу сукуватий клен,
На нім листки в мережці...

...Як трісне брунечка тісна
Й листочок перший виткне,
То по землі дзвенить весна,
В усі влітає вікна —

У хату і у школу, в клас,
І в дитсадочок, — скрізь, де
Весну веселу люблять в нас...
То прилітатъ лелекам час
І будувати гнізда...

Та от листочок той підріс
І став темно-зеленим.
Гроза дощем обмйла ліс,
Пройшла над тихим кленом.

Веселий бавиться вітрець
Листочком тим пухнатим.
Це час лупитися з яєць
Малим лелеченятам.

Ростуть нівроку малюки,
Вже зводяться й на лапки,
Бо з апетитом, залюбки
Смачні ковтають жабки.

От клен розлігсь на всі боки,
І листя тягне вниз гілки,
Важке, немов налите.
Прийшло на ниви і в садки
Пахуче, світле літо.
Лелеченята-лелюки,
Ану на луг летіте!

Тут жаб усяких — невпоїд,
Ужів повзучих — сила.
Та головне — готуйтесь в літ,
Гартуйте свої крила.

А це ось клен застугонів,
І між зелених ще листків,
Чомусь невидний досі,
Один листок зачервонів...
Гай-гай! Вже близько осінь...

Летить лелека в теплий край,
Хоч ще зима далеко.
В саду ще стигне урожай,
Ще в лісі й полі спека,
Ще ходить літо з краю в край, —
Що ж, до весни, лелеко!

А взимку будуть снігурі,
Що в пір'ячку барвистім,
Тут, на твоїм календарі,
Ховатися між листям.

Вони їх зірвуть, ті листки,
Зів'ялі, всніжені, хисткі,
Щоб із бруньок на клені
Зросли нові, зелені.

Що ж, до весни, лелеко,
Хоч ще вона й далеко!

1958

Я ПРИЙДУ РАНІШ ЗА ВСІХ!

Ще і сонце не вставало,
А я встав (лиш ледве — світ!).
Миттю скинув одіяло,
Вмивсь, одівся — все як слід!

Мама й татко, мабуть, в полі...
Це ще краще... Тож — побіг!..
Перший день навчання в школі —
Я прийду раніш за всіх!

Йду, гойдаючи портфелик,
По городах — навпростки.
...Он прокинувся метелик,
Розтуляє пелюстки.

А ще ближче — по заріччю,
Через луки, повз ярки.

Йду і пісеньку мугичу,
Йду й збиваю будяки.

Вже проснулись і волошки,
Лиш голівками — хить-хить...
Он уже і сонця трошки
Із-за обрїю стримить.

Вже в дубах — в гіллі могучім —
Вітер вранішній гуде...
Все проснулось. Тільки учнів —
Ще нікого і ніде!

От і школа... Як я скучив!
От ступаю на поріг...
Та ніде нікого з учнів...
Я прийшов раніш за всіх!

Жду... Нікого ще немає...
Поглядаю на замок.
Лиш по ганкові гуляє
Перший осені листок.

Час чекання ой нестерпний!
Скільки вже його пройшло!

Це учора все було...
Я й забувся, що у серпні
Тридцять перше є число!
А сьогодні рано-рано
Я проснувся — і притьмом
До Степана, де Івана, —
В школу підемо гуртом!
Вийшло сонечно на обрїй,
Уклонилося низько нам...

Так, раніш за всіх — це добре,
Тільки з друзями, не сам!

1956

Як чекали ми довго
Цієї щасливої миті,
Коли знову до нас
Ввійде наш дорогий,
Найдорожчий у цілому світі,
Наш учитель у клас.

Скаже слів небагато,
А ми ж бо уже зазирнули
У майбутні літа,
То він нас поведе
У далеке минуле,
У неznані міста.

От на карті ми бачим
Лиш точки маленькі та риски,
Та ще літер ряди...
А учитель розкаже —
Усе ожило! Он берізки,
Он міста і сади...

Він у зошитах наших,
В таких ще непевних рядочках,
Нашу долю чита.
Хоч і строгий він ніби
Але у вустах — у куточках —
Аж сія доброта!

А як ніч у вікні,
Після школи і всяких доручень,
У томах Ілліча
Він — не вчитель уже,
А старанний, допитливий учень —
Світлу мудрість вивча.

От діждалися ми вже
Цієї щасливої миті,
От заходить до нас
Любий наш, дорогий,
Найдорожчий у світі,
Наш учитель у клас.

1962

Я ЙШОВ ДО ШКОЛИ

Я йшов до школи перший раз,
Я йшов до школи в перший клас,
За мною мчали горобці:
Цвірілінь-ці... Цвірілінь-ці...
За мною гналось навмання
Моє маленьке цуценя.
І по пляху за мною вскач
Котився мій новенький м'яч.

Ввійшов я в клас і всіх забув,
Як тільки вчителя почув.
А потім книжку я розкрив —
І в ній побачив — горобців,
Біжить за хлопцем навмання
Моє маленьке цуценя.
А ще сторінка далі, — ач, —
Стрибає мій новенький м'яч.

1939

ДОБРОГО РАНКУ!

Вийшло маленьке дівча
Рано-уранці до ганку,
Сонце нове зустріча:
— Сонечко, доброго ранку!

Дерево листя своє
Сонцю навстріч розкриває.
Весело в світі стає,
Тепло від краю й до краю...

Хлопчик до школи іде,
Стріне сестричку на ганку
Й слово до неї веде:
— Доброго, сестронько, ранку!

Зразу розквітнуть уста —
Дівчинка вся розквітає.

БУДИЛЬНИК

Дзвінок у школі на урок...
Уже й учитель в класі...
А вдома спить школяр — Васьок, —
Щось ловке сниться Васі.

Пішов і татко вже давно
В майстерню — струже, теше...
Вже й сонце влізло у вікно,
Васильку чуба чеше.

А Вася спить... А Вася спить —
Вже все чоло у поті...
Василька нікому збудить,
Бо й мама на роботі.

В ногах, скрутившись у клубок
(Лиш хвіст стирчить, мов гнотик),
Дрімає ще один Васьок —
Васильків тезко — котик.

А півник Петя під вікном —
Під крилечко голівку —
Й собі заснув солодким сном
І — ані кукуріку!

І пес Дружок — Васьків дружок —
Забивсь подалі в будку
Й заснув-унав, мов той мішок,
Хоч грай-сурми побудку!

Та їм то що. А от Васьок
Запізнюється в школу.
Він не приходив на урок
На перший ще ніколи.

Ще зледарює хлопець вкрай
У пестоцах постільних!
І каже тато: — А давай
Придбаємо будильник!

...Дзвенить будильник: — Скоро сім!
Вставай, Васьок-Василько!

Але Василько в сні міцнім
Перевернувся... І тільки...

Дзвенить будильник: — Донь-ділінь!
Але Васьок не чує.
Його долає сон та лінь,
Він і удень вочує.

Дзвенить будильник-стрекота,
Виспіває, туркоче...
Не втерпів кіт... Вже у ката
Розплющуються очі.

Оя зайчик сонячний — блись, блись!
Погнався кіт — і, дивно,
Сковзнувся по склу та куберлись
Униз! — і впав на півня.

Проснувся Петя і побіг —
Не чув такого звуку!
На будку на Дружкову — плит!
І крикнув — кукуріку!

Одразу пробудивсь Дружок
І гавкнув (їсти просить!) —
Його щоденний пиріжок
Васьок щось не приносить.

Він прошмигнув у двері вмить,
Мелькнув, як бистра хвилька.
Еге! Та друг його ще спить —
І в носа лизь Василька.

Василько кинувсь: сім годин!
Одягсь, узувсь «на скору».
— Це ти, Дружок, мене збудив?
Ну молодець! У пору!

А ти, будильник! Ловиш гав!
Не спить вже весь будинок!.. —
На жаль, Васьок того не знав,
Як допоміг будильник.

1958

Б У К В А Р

Є книг багато — радісних, печальних,
Товстих, тонких, барвистих, наче жар.
Але одна — книжкам усім начальник,
І звать її по-простому — буквар.

Із нього слів не вируба сокира,
Це маленятам кращій в світі дар.
І мова в нім — легка, співуча, щира,
Дитячі душі гріє він — буквар.

Він нас повів по буквах, як по східцях,
Як по життю — по сторінках своїх.
І от привів нарешті — подивіться! —
У мудрий світ чудесних скарбів — книг.

І певно так, коли б не він на світі,
То ми були б неначе у п'їт'мі,
І всі томи, яскраві й ваговиті,
Мовчали б глухо, наче ті німі.

Все починається в житті з малого:
З зернини — хліб, з промінчика — зоря...
І Ленін сам важку свою дорогу
Почав також з малого букваря.

1963

З И М А

Дорога біла стелеться,
І краю їй нема.
Сніжок мете. Метелиця.
Прийшла до нас зима.

Льодком тоненьким скована,
Спинилася ріка.

Повита тихим сном вона,
Весняних днів чека.

І ліс дріма. Безлистою
Верхівкою поник.
Над ним пісні висвистує
Лиш вітер-сніговик.

Гуде з такою тугою
В напружених дротах,
Хмарки жене і хугою
Хурделить по світах.

Там намело, там вимело.
Ніде слідів нема.
Усе, здається, вимерло,
Злякала всіх зима.

А глянь лишень... По стовбуру
Синички стриб та стриб.
І дятел щось видовбує...
Мов барабанний дріб.

От білка — хвостик пломенем.
Вона шука весь час
Ще влітку добре схований
Своїх харчів запас.

А зайцеві — не пустоці —
Голодне черевце.
Пасеться на капустищі,
Гризе і деревце.

Щодень мороз все дужчає,
І сніг іде та йде.
Літають птахи пущею —
Ні зернятка ніде.

Та є в них друзі старанні!
Гляди, поміж гілок —
Юннатами поставлені
Їдальні для пташок.

А їм — дівчатам, хлопчикам
Мороз і сніг дарма!
Санчата із бугорчика
Стрілою мчать...
Зима!..

1962

ЧОМУ УСІ СМІЯЛИСЬ?

Колись пішов я по гриби
У тихий день осінній.
Зайшов у пуцу між дуби,
Де мліє присмерк синій.

Усі галявки обійшов,
Усі стоптав доріжки —
Ніде нічого не знайшов,
І навіть сиріожки.

Лише усюди по горбах
Стояли, мов дозори,
В своїх червоних ковпаках
Високі мухомори.

І був у них неначе вид
Якийсь насмішкуватий:
Мовляв, ми знаємо твій рід —
Ти гриболюб завзятий!

Та все даремно. Ступиш крок —
Ми просигналим всюди:
«Ховайся відразу, гриб-грибок,
Тривога! В лісі люди!»

Так, проходивши марно день,
Присів я на широкий пенъ,
Під непроникні віти,
Щоб трохи відпочити.

У лісі любо так сидіть
І слухати у тиші,
Як десь у шапці верховіть
Вітрець листки колише,

Як дятел раптом розбудив
Глибини лісу темні,
Як ходять шерхи між дубів —
Шепотуни таємні.

Просидів довго так чи ні,
А тільки, мов на лавці,
Вмостився зручно я на пні...
Аж бачу — по галявці

Хтось чимчикує — диб та диб...
А хто ж? Якийсь неначе гриб.
Це Піддубень, звичайно.
Що ж далі? Примічай-но!

Він у заломленім брилі
Іде собі нешвидко
Туди, де висне на стеблі
Дзвіночок, синя квітка.

Береться мовчки за стебло
Й гойдає полегеньку...
Дзілінь! Дзілінь!.. І ожило
Усе від того дзеньку.

З трави, з-під пнів і з-під листків,
З-під голочок соснових
Набігло стільки малюків —
Грибків різноголових.

От під розмову голосну,
Під співи і під смішки,
Штовхаючи одна одну,
Мчать сестри-сироїжки.

Біжать по травці навпростки,
Змагаючись у силі,
На них фарбовані хустки —
Червоні, сині, білі.

А щонайменші малюки —
В брунатних кепках масляки —
До себе ждуть поваги,
Йдуть ваги-переваги.

Лише облизують свої
Масні від їжі губи.
Вони з такої вже сім'ї —
Усі обідолуби.

А хто то йде — крадливий крок,
Зиркне — й сховався під листок
І знову визирає?
О, їх тут ціла зграя.

Та це ж рижки. Всього вони
Соромляться неначе.
У них, мов плід горобині,
Лице жовтогаряче.

Слухняні мамині синки —
Ідуть грузди бліденькі.
За ними довгі і тонкі
Хитаються опеньки.

А з-під полеглої сосни
По моху, мов по ваті,
Лисички чапають: вони
І справді хитруваті.

Від інших, «простих», віддалік,
Чатуючи порядок,
Веде кремезний Боровик
Своїх боровеняток.

Їм, видно, довго в цей похід
Збиратись довелось.
В усіх підстрижене як слід
Каштанове волосся.

На всіх добротні піджаки,
Крохмалені манишки.
Їм, мабуть, дуже не з руки
Ходити лісом пішки.

Проте схотілось в день такий
Під промінь сонця нежаркий
Підставити погріться
Свої пузця-барильця.

Та, як побачив далі я,
Була це не гулянка.
Немовби дзюрком ручая,
Дзвеніла вся полянка.

То гомоніли все грибки,
Стрибали, грались залюбки,
В траві шугали ловко —
І раптом все замовкло.

Знов Піддубень стебло гойднув.
Знов дзвоник тихо калатнув.
І всі грибки присіли,—
Їх, мабуть, запросили.

В цю мить два хлопці-маслюки
Виносять столики-пеньки
І ставлять між грибками
Рівненькими рядками.

А потім витягли з нори
Шматочок білої кори,
Березової, ясно, —
Це їхня дошка класна.

Грибки усілись за столи,
Іще хвилинку погули
І враз затихли, ніби
Вони німі, мов риби.

З-під величезного листка
З'явилась повна і грузька
Гриба важкого постать,
Уже старого досить.

Поволі йшов він через ліс
Уткнувшись очима вниз —
У носачи ботинок,
Мов загубив полтиник.

Почув я шепіт: — В акурат!
Це не якийсь там овоч!
Новий учитель грибенят —
Сам Боровик Петрович!

То сторож Піддубень шепнув
(Усе він бачив, все він чув)
Гладенькій Печериці,
Що розляглась в травиці.

А вчитель був уже ось-ось.
Під ним все гнулось і тряслось,
Де ступить — під ногами
Утворюються ями.

От він спинивсь біля кори,
Звів раптом очі догори,
Мов став лічити хмари,
Й поправив окуляри.

Грибки чекали строгих слів,
Як і від всіх учителів,
Настирливих пояснень,
Де берест, а де ясень.

Чекали вчительських повчань:
Там не сиди, отам не стань
Та не штовхай сусіда,
Хоч ти і непосида.

А Боровик помовчав мить,
Потупцювавсь мимохить,
Тоді за боки взявся
І враз розреготався.

Та так, що все кругом лягло,
Хитнулось кожне стебло.
У всій великій пуці
Затрявся кожен кущик.

Від несподіванки грибки
З лобів ізсунули шапки,
Принишкли за пеньками
Та блимали баньками.

А потім усмішка до них
Сповзла, мов тихий легіт.
А потім став їх брати сміх —
І покотився регіт.

Грибки качались по траві
Від того сміху ледь живі,
За животи держались,
Аж репались, на жалість.

А жовторотий маслячок,
Пустун відомий в лісі,
Стрибнув відразу на сучок,
Повиснув на горісі.

Перекрутивсь, гукнув: — Ку-ку! —
Побіг по стебелині
І став гойдатись в гамаку —
В рясному павутинні.

Йому лиш тільки подавай,
Щоб сміх, щоб гув зелений гай,
Щоб гнувся кожен прутик,
Його і звали — Крутик.

У нього подружка була,
Така ж кругленька і мала
Синенька сиріюжка,
На ймення — Перебіжка.

Вона і досі не могла
Усидіти на місці,
А тут метнулась, як стріла,
Сховалася у листі,

А потім стриб на гамачок,
Де бавивсь Крутик-маслючок.
Гойдались, мов літали,
Й нестримно реготали.

І раптом вдвох із гамачка
На спину коника-скачка
Рядочком верхи сіли
Й помчалися щосили.

Навкруг полянки сто разів,
Напевне, обскакали
І до опеньків та груздів
Кричали: — Зубоскали!

Кричали: — Гей, сміхотуни,
Старого бовдура сини.—
Кричали, дратувались
І сміхом заливались.

На сміх сповзлися павуки,
Комашки, гусінь і жуки.
Було їм зразу втішно,
А потім стало смішно.

Усе сміялось навкруги:
Пташки і звіренята,
І сіна свіжого стоги,
І лісникова хата.

Мов лоскотав усіх їх біс —
Сміялись нори й кубла.
Розреготались на весь ліс
Дубів старезних дупла.

В той час гуляв між верховіть
Промінчик сонця бистрий.
У нього слух — мов срібна нить,
А очі — наче іскри.

Він неоднаковий щомить —
То теплий і ласкавий,
То припече, аж защемить,—
Але на все цікавий.

Почув — шумить, клекоче сміх...
А що воно за справа?
А чи не свято нині в них?
Ану, ану! Цікаво!

Із гілки на полянку скік!
Там одного рижка обпік,
Сів на низькій травиці
Й давай на все дивиться.

Сміються всі. Але чому?
Та смішно стало і йому,
І він упав додолу,
Та не на землю голу,

А на сухий-сухий листок,
Ще торік опалий.
З'явився Крутик-маслючок,
Задериніс зухвалий.

— Чого ти тут? — І штовхана
Під боки промінцеві.
А в промінця рука міцна
І мускули крицеві.

Він маслюкові одплатив,
Його як слід одмолотив.
З грибка сипнули слізки,
А з променятка — іскри.

Листок від іскор спалахнув,
Вогнем угору полихнув.
І почали горіти
Суша трава та віти.

— Пожежа! — крикнув хтось, і сміх
Приглух одразу і затих.
Вогонь побіг швиденько...
Та що ж робити, ненько!

Дід Піддубень потяг стебло,
В усі ударив дзвони.
А навкруги уже гуло
Пожарище червоне.

Враз Перебіжка на скачка
І — в ліс, в далекі хащі.
Сорока крикнула з сучка:
— Діла у вас пропащі!

І полетіла. Та грибки
Щільніш насунули шапки
І узялись до діла —
Робота закипіла.

Росу опеньки брали з віт
У жолудеві чапки
І заливали вогнехід,
Хоч це було і важко.

Лисички плакали, з їх сліз
Створилися калюжі.
Це заважало йти у ліс
Вогню, хоч і не дуже.

Грузди, рижки і гірчаки
Кругом копали рівчаки
І одмітали хвою
Пір'їною-мітлюю.

Моховики взяли дрюки
І ними племінь били.
Лише всі чисто масляки
Нічого не робили.

І не тому, що лінь та сонь,
Ні — щоб пожежа гасла!
Щоб масляки, гляди, в огонь
Не підливали масла.

Гриби всі інші ні на мить
Не присідали відпочить.
Усі зібравши сили,
Вони вогонь гасили.

І не ловив ніхто тут гав,
Але вогонь не угавав.
Мине ще трохи часу —
Він доповзе до класу.

Ось-ось до столиків-пеньків
Жар-племінь добереться.
Вже Боровик Петрович сів,
Хапається за серце.

Уже й дід Піддубень поблід,
Мов грузд, зробився білий.
Від пишноти де дівся й слід, —
Стоїть пополотнілий.

І саме в цю тривожну мить
Щось, чути, лісом тупотить.
Дзвенять, гримлять копита —
Мов хтось аж із крайсвіта.

То, з віт збиваючи листки,
Мчить Перебіжка навпростки
На конику-скачкові,
Аж блискають підкови.

За нею порхавки хропуть,
Їх моторолери везуть,
Швидкі, хоча і тихі
(Два колеса — горіхи).

Півколом стали край вогню,
І порхавки всі разом
Пустили з себе порохню,
Неначе за наказом.

Як пирхне-пирхне на вогонь
Клубок туману чорний, —
Вогонь шипить: — Рятуй, боронь!
Я досі був нескорний.

А нині гину! — І погас,
Не витримає двобою...
Нема пожежі. Стала враз
Поляна голубою.

Затанцювали знов грибки,
Хоч скрутно їм прийшлося:
У тих попечені боки,
В тих смалене волосся.

Та не біда. Прийшла пора
І трохи підкріпиться.
Вже їх буфетниця збира —
Тітуса Печериця.

Зриває кашку із квіток,
Всипа ромашковий жовток
І накладає кашки
У жолудеві чашки.

Їдять грибки узахлебки,
Ще й смачно плямкають грибки
Та вихваляють страву,
Що удалась на славу.

Росте тут поруч молочай,
Його тітуса доїть,
І молока біжить ручай,
Всіх грибенят напоїть.

Смачний сніданок, що й казати!
Ще треба чашки облизати.
Тепер і відпочинок —
Напевне, добрий вчинок.

Порозлягалися грибки
І позіхнули залюбки,
Та спати немає часу —
Їх кличуть знов до класу.

Дзвінок лунає. До пеньків
Сідає знов юрба грибків,
Заходить вчитель знову
І почина розмову.

Він пише букви на корі
Ті, що в грибному букварі —
Не кола і драбинки —
Листочки і травинки.

Грибки їх списують підряд
Пір'інками із іволг
В блокноти, зроблені з крилят
Метеликів гульливих.

Та так стараються, що лиш
Чутно́, як вони дишуть.
Як можна краще і чіткіш
Рядки премудрі пишуть.

І тут, у тихий час такий,
Лунає голос чийсь тонкий,
Якогось грибеняти:
— А можна запитати?

То був опеньок у пенсне,
Йому щось завжди неясне,
Не може без повторень,
Весь час глядить у корінь.

Його прозвали Якжетак...
А втім, він був і не дивак,
Лиш тільки думав трішки
Та зазирає до книжки.

Не часто і в людей бува
Така цікава голова,
А у грибів тим паче...
Проте ж була, одначе.

Учитель каже: — Що ж, питай,
Лише вперед не забігай
І не витай у небі,
У цім нема потреби.

— Так, так, — говорить Якжетак, —
Раніш, ніж запитати,
Під час пожежі я в дубняк
Ходив під тихі шати

Там, думав, відповідь знайду,
Розкаже, думав, до ладу
Дуб мудрості листатий —
Листочок тридцять п'ятий.

Не відповів мені листок,
Куди я не залізу,—
Ні третій зверху, між гілок,
Ні двадцять другий знизу.

Та Якжетака перебив
Тут Боровик Петрович:
— А ти, хлопчино, не дубів
Проси собі на поміч!

Отут скажи усе, як є,
Без жодного вагання,
Яке ж бо саме те твоє
Дивацьке запитання.

— Так, так,— говорить Якжетака,—
Я запитаю, якщо так,—
Простіть мою зухвалість!
Чому усі сміялись?

Учитель зразу просвітлів,
Усмішка блиснула між брів:
— Сміялись? А! Не тайна!
Я відповім, звичайно!

Тут загукали всі йому:
— А й справді-бо!
— Чому?
— Чому
До сміху всі допались?
— Хто показав нам палець?

Та вже учитель ледве міг
Слова проціджувать крізь сміх:

— Ха-ха! Хи-хи! Та ми ж — гриби!
Ха-ха! Не пні і не дуби!

Хто б міг подумати? Ха-ха!
От так пригодонька лиха!
Гриби! А скільки сили!
Людину обдурили!

Коли до лісу він зайшов
(Це, певне, йшлось про мене),
Спинився, притаївсь немов,
Прогріб гілля зелене,

Зиркнув під дерево, під пні,
Шукав на сонці і в тіні —
І скрізь червоні шапки,
На них біленькі крапки.

Не можу... Ой!.. А то ж бо ми,
Старі гриби, щоб до зими
Прожити у спокої —
Придумали такої.

У мухоморів їх брилі
Позичили ще зранку.
Я — гриб з хорошої землі —
Став схожий на поганку.

І так усі... Та це дарма...
Ха-ха! Ха-ха! Ой, сил нема.
А він не перевірів...
І задарма повірив.

І знов кругом піднявся сміх,
Кіпів, шумів, качався, біг,
Мчав на вітрах жовтневих,
Гойдався на деревах.

Сміялись всі, сміявся всяк,
Сміявся навіть Якжетак.
Від сміху вся поляна
Хиталася, мов п'яна.

Сміявся вчитель дужче всіх,
Його валив додолу сміх.
І от він якось свиснув
І враз від сміху... тріснув!

Я встав, хотів грибкам сказати,
Що я не десь, а осьде,
Що я не стану їх зрізати,
А буду тільки гостем.

Та враз стемніло між дубів.
Я, поспішаючи, ступив
На стежечку знайому
І почвалав додому.

Іван Нехода	96
В Решетилівці ой да ув артілі	97
Лампочка Ілліча	99
Вже дальній обрій завеснів	100
Молодик умивається	101
Бажання	103
Спасибі	104
Подарунок мамі	105
Мова	105
Якби ти встав, Тарасе, нині	110
Жовтневе знамено	111
Ракетоплан «Ленін»	112

До нас прийшов Ленін

Він вічно живе на землі	117
Найперше слово у людей	119
Живий пам'ятник	120
Дівчинка із Смольного	124
Розмова у теплушці	126
Снігурі	128
Гвоздики	132
На лісовій дорозі	135
Зустріч з революцією	137
Найніжніша до людей любов	140
На суботнику	144
Окуляри	147
Дві зустрічі	151
Перше вогнище	154
Іменем вождя	158
Іде Ілліч по кравці	159

З книги «Що буде завтра?»

Лихо	163
Зубр, Пінгвін, Капалот	165
Екскурсія на Місяць	170
Про нашого Антона	178

У проміннях сонця нижніх

Весна	185
Струмок	185
Вже повсюди йде весна	186
Де ви літали, де були?	187
Ходить бусол	188
Лельом-полелюм	189
Порятунок	189
Немає зайвого скафандра	190
Короткі вірші	190
Літо	191
Чому на нашій вулиці?	193
Вже Мариська наша ходять	194
Мариська мандрує	195
На сонячній галявці	196
Малюнок	197
Ой як гарно на ріці	198
Обід	199
На здоров'я!	200
Приїхали!	201
Дідусь-парус	202
Онуки	204
Юшка з росою	205
Дзеркало	206
Бабусин глечик	207
Не проспи світанку на Десні	208
Сварка	211
Онуківська бригада	213
Як в рибалок водиться...	215
На жнивях	217
По лікарській рослині	218
Плюшки, плюшки!	219
Півники	220
Діло майстра боїться	221
Сонечко й хмаринка	222
Пісенка	224
Я хоч невеличка	227
Великий і малий	228
Сто казок, сто приказок...	228
Пішла баба по оживну...	234
Дві сороки	235
На Дніпрі	236
Літо, до побачення!	238

Осінь	239	Я йшов до школи	246
Анумо, в ліс ходімо!	240	Доброго ранку!	246
Ленечин календар	241	Будильник	248
Я прийду раніш за всіх!	243	Буквар	250
Найдорожчий у цілому світі	245	Зима	250

Для молодшого та середнього
шкільного віку

Бычко Валентин Васильевич

ЗЕМЛИ ВЕСЕЛЬЙ ЦВЕТ

(На українском языкє)

Редактор В. А. Малишко

Художній редактор Г. Ф. Мороз

Технічні редактори М. А. Калитш,
Ф. Н. Резник

Коректори В. В. Богавський, Р. М. За-
рембовська

Здано на виробництво 25. I. 1972 р. Під-
писано до друку 19. IV. 1972 р. Формат
70×90¹/₈. Папір № 1. Фіз. друк. арк. 16.
Обл.-вид. арк. 11,79+7 вкл (0,44)=12,23.
Умовн. друк. арк. 18,72+7 вкл. (1,02)=
=19,74. БФ № 28494. Тираж 20 000.
Зам. № 127. Ціна 87 коп.

Видавництво «Веселка», Київ, Басей-
на 1/2. Друкоофсетна фабрика «Атлас»
Комітету по пресі при Раді Міністрів
УРСР, Львів, Зелена, 20.

ВАЛЕНТИН БИЧКО